

sayı
20

sosyalist politika

ÜÇ AYLIK KİTAP DİZİSİ MART 1999

Seçimler ve Türkiye

99'DA DÜNYA, TÜRKİYE ve SEÇİMLER
Sosyalist Politika

SOSYALİST POLİTİKA ALTINCI YILINA GİRERKEN
Sosyalist Politika

SEÇİMLER... OLASI SONUÇLAR?
Ali Önder Öndeş

SEÇİM SONRASINDA SOL: BEKLENTİLER VE ÖNERİLER
Metin Çulhaoğlu

BİR SEÇİM DÖNEMİNİN AKLA GETİRDİKLERİ
Uğur Özdemir

YEREL YÖNETİMLER: NEREDE DURMALI?
Ceyda Işık

SOSYALİST SİYASET ve PARLAMENTARİZM
Ali Deniz Toros

ABDULLAH ÖCALAN ve TÜRKİYE SOLU
İlhan Kamil Turan

ÖDP ve AVRUPA
Engin Erkiner

1. *[Faint, illegible text]*
2. *[Faint, illegible text]*
3. *[Faint, illegible text]*
4. *[Faint, illegible text]*
5. *[Faint, illegible text]*

[Faint, illegible text, possibly a list or index]

SARMAL YAYINEVİ

Adres : Çatalçeşme Sk. Meriçli Ap. 52/3
Cağaloğlu - İSTANBUL

Tel : 0.212 513 94 23 – 0.212 513 95 21

Fax : 0.212 521 45 78

SOSYALİST POLİTİKA 20

Ortak Kitap

Adres: Olgunlar Sk. No:20/20 Bakanlıklar/ANKARA

Tel: 0.312 418 39 50

Dizgi – Mizanpaj: *Etki* 0.312 433 23 58

İÇİNDEKİLER

SUNU	4
AÇIKLAMA	
<i>Metin Çulhaoğlu</i>	5
99'DA DÜNYA, TÜRKİYE ve SEÇİMLER	
<i>Sosyalist Politika</i>	6
SOSYALİST POLİTİKA ALTINCI YILINA GİRERKEN	
<i>Sosyalist Politika</i>	15
SEÇİMLER... OLASI SONUÇLAR	
<i>Ali Önder Öndeş</i>	21
SEÇİM SONRASINDA SOL: BEKLENTİLER ve ÖNERİLER	
<i>Metin Çulhaoğlu</i>	30
BİR SEÇİM DÖNEMİNİN AKLA GETİRDİKLERİ	
<i>Uğur Özdemir</i>	45
YEREL YÖNETİMLER: NEREDE DURMALI?	
<i>Ceyda Işık</i>	51
SOSYALİST SİYASET ve PARLAMENTARİZM	
<i>Ali Deniz Toros</i>	64
ABDULLAH ÖCALAN'LI TÜRKİYE ve SOLUN YAKIN GELECEĞİ	
<i>İlhan Kamil Turan</i>	73
ÖDP ve AVRUPA	
<i>Engin Erkiner</i>	79
BELGE: "SİYASAL DURUM ve BAZI SORULAR ÜZERİNE"	
<i>Sosyalist Politika</i>	88

Beşinci yılımızı bitirirken 20. sayıyla okurlara merhaba diyoruz. *Sosyalist Politika* beş yıldır başlangıçta kendisine biçtiği teorik misyon ve politik hedefler doğrultusunda, bütün ideolojik netliğiyle yoluna devam ediyor. Bu kitabımızın ana konusu doğal olarak "Seçimler ve Türkiye"

Kitabımıza, içinden geçtiğimiz hareketli siyasi dönemi irdeleyen uzunca bir güncel politik durum değerlendirmesiyle başlıyoruz. Başlık: "99'da Dünya Türkiye ve Seçimler".

Bunun hemen ardından gelen "Sosyalist Politika Altıncı Yılına Girerken" başlıklı yazıda, *Sosyalist Politika*, geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında ele alınarak; geçmişe ilişkin değerlendirme ve geleceğe yönelik hedef ve öngörülerde bulunuyor.

Kitabımızın ana konusuyla ilgili ilk yazı Ali Önder Öndeş'in. Seçimler ve olası sonuçları üzerine akıl yürütmelerde bulunan Öndeş, yazısında güncel politikada gündem değişim hızını yakalamadaki zorluğa işaret ediyor. 18 Nisan'a öneminden büyük anlam yükleyip onu milat olarak görenlere karşı yazar şunları söylemektedir: "19 Nisan sabahı toplumun yaşamında neler değişecek diye sorulursa, yanıt net: Hiçbir şey". Başlık: "Seçimler ve Olası Sonuçlar".

"Seçim Sonrasında Sol: Beklentiler ve Öneriler", Metin Çulhaoğlu'nun yazısı. Bu yazıda, Türkiyeli sosyalistlerin seçim öncesine ve seçim sonrasında yönelik, politik tarz ve yönelimleriyle ilgili ayrıntılı çözümlemeler, öngörüler yer alıyor.

Üçüncü yazıda Uğur Özdemir 28 Şubat tartışmalarının hala yaşandığı bir dönemde ordunun rolüne ilişkin Türkiye özgüllüğünü de gözönünde bulundurarak tarihsel süreç ışığında önemli çözümlemelerde bulunuyor. Yazı aynı zamanda seçimlere yönelik değerlendirmelere ve önümüzdeki dönemin kimi politik perspektiflerine ilişkin.

Yerel yönetimlerle ilgili *Sosyalist Politika*'nın perspektif farklılığını net bir şekilde vurgulayan Ceyda Işık'ın yazı başlığı "Yerel Yönetimler: Nerede Durmalı?" Pratik yol göstericiliğe sahip, önemli soyutlamalardan hareketle somuta yönelen Işık, "Yerel yönetimlerin, toplumsal formasyonun bütününden ve buna bağlı sınıf mücadelesinden ayrı düşünmek ve değerlendirmek, hem çözümleme hem de bunun siyasi uzantıları anlamında ne kadar yanlış ise, soyutlama düzeyinde marksizmin kavramlarını, tanımlarını, somutla hiç zenginleştirmeden, ayrıntılandırmadan bir çözümleme yapmak da aynı derecede sakıncalıdır"demektedir.

Ana konuyla ilgili son yazı Ali Deniz Toros'a ait. "Sosyalist Siyaset ve Parlamenterizm" başlıklı yazısında Toros seçim ve parlamento tartışmalarını, 1905-1908 döneminin Rusya'sından bakarak, yeniden ele alıyor.

Sosyalizmin, bu ülkede en geniş ölçekte yeniden üretilmesi ve yeniden yaşatılmasıyla ilgili olarak, Kürt hareketini ve Türkiye solunu karşılaştırarak inceleyen İlhan Kamil Turan, Abdullah Öcalan'ın yakalanmasına dair siyasal çözümler sunuyor.

Sosyalist siyaset yaparken, perspektifsizlik her yerde sorun oluyor. Bu bağlamda ÖDP'nin Almanya'da da Türkiye'ye benzer politik ve örgütsel sorunlar yaşaması, bizi şaşırtmadı. Almanya'dan yazan Engin Erkiner "ÖDP ve Avrupa" başlıklı yazısında, söz konusu sorunla ilgili sıkıntı ve kaygılarını dile getiriyor.

Kürt hareketinde ortaya çıkan, yeni gelişmelere yerel ve genel seçimlerin de eklenmesi Türkiye sosyalist hareketinde ilgili konulara ilişkin tartışmaları alevlendirmiştir. Bu durum doğal olarak ÖDP ve SEİ'yi de etkilemiştir. Bununla ilgili *Sosyalist Politika*'nın görüşlerini içeren, SEİ Türkiye toplantısına sunacağımız belge, kitabımızın son yazısı.

Haziran kitabımızda yeniden birlikte olacağız.

Sosyalist Politika
Mart 1999

AÇIKLAMA

1997 yılı Ekim ayında satışa sunulan *Binyıl Eşiğinde Marksizm ve Türkiye Solu* (Sarmal Yayınları, İstanbul 1997) başlıklı kitabıma ilişkin olarak bugüne dek çeşitli yayın organlarında tanıtıcı-eleştirel yazılar çıktı. Bu tür yazıların yanısıra, Fransa'dan kimi dostlar, aynı kitaba ilişkin kapsamlı değerlendirmelerini bana iletme inceliğini gösterdiler. Bu kapsamlı eleştirinin Coşkun Adalı imzasını taşıyan bir bölümünü, *Sosyalist Politika*'nın Eylül 1998 tarihli 18. Sayısında yayınlamıştık.

Benim izleyebildiğim kadarıyla, *Bin Yıl Eşiğinde Marksizm ve Türkiye Solu* üzerine tanıtıcı ve/ya da eleştirel yazılar şu yayınlarda yer aldı: *Ülkede Gündem* (Temel Demirer), *İnsancıl* (Cengiz Gündoğdu), *Yazın* (Engin Erkiner), *Cumhuriyet Kitap Eki* (Dilhan Adanır), *Fabrika Gazetesi*, *Teori ve Politika* (Metin Kayaoğlu), *Sınıf Bilinci* (Teoman Gülsever) ve *Marksizm ve Gelecek* (Ömür Sezgin). Bunların dışında, *Siyah Beyaz* gazetesinden Gökhan Atılğan benimle kitaba ilişkin bir söyleşi yaptı.

Hepsine teşekkür ediyorum. Laf olsun diye değil. Çünkü, en ciddi eleştirileri yöneltenler bile, çalışmayı “önemli” bulduklarını belirttiler. Bu yazılar arasında, *Teori ve Politika* dergisinin 11. sayısında yayınlanan ve Metin Kayaoğlu'nun kaleme aldığı “Çulhaoğlu'nun Binamaz Marksizmi” başlıklı yazı en hacimlisi idi (45 dergi sayfası). Kayaoğlu'nun bu kadar uzun yazmasında, beni sonunda bir cami seçip namaza durmaya ikna etme çabasının payı olabilir. Ne olursa olsun, Kayaoğlu'nun çalışmamı önemsemesine teşekkür ediyorum ve bu eleştiriye yanıt vermemenin büyük bir haksızlık olacağını düşünüyorum. Ne yazık ki, son altı ay içindeki mesai yoğunluğum (belki de cami tercihim olmamasına karşın çok fazla namaz kılmam), Kayaoğlu'nun titizlik ve ciddiyetine karşılık olabilecek bir yanıt vermeme olanak tanımadı. Kayaoğlu'na teşekkürümü yineledikten sonra, *Sosyalist Politika*'nın bir sonraki sayısına bu gecikmiş yanıtı yetiştirme umudumu okurlara ve kendisine iletiyorum.

Metin Çulhaoğlu

99'DA DÜNYA, TÜRKİYE ve SEÇİMLER

Türkiye 18 Nisan seçimlerine hazırlanıyor. Seçim startı verildiğinden bu yana geçen süre içinde, Türkiye'de ve Dünya'da önemli gelişmeler oldu. Kuşkusuz önümüzdeki sürecin de önemli olaylara gebe olduğunu söyleyebiliriz. Birkaç aylık "medya gündeminin" başlıklarını anımsayalım. Yolsuzlukla suçlanan 55. Hükümet düşürüldü, yenisi kuruldu. Ecevit hükümeti kurulurken, "Kurdurucu" gücün MGK olduğu sürekli dillendirildi. ABD ilk kez Türkiye'yi çağırmadan Kuzey Irak kesiminde yaşayan Kürt liderler Talabani ve Barzani'yi Washington'a çağırıp "Kürt Federe Devleti" kuruluşunun ilk ciddi anlaşmasını gerçekleştirdi. Akabinde, anlaşma dışı bırakılan PKK lideri Öcalan İtalya'ya PKK'yı siyasallaştırmak amacıyla giriş yaptı. Ancak, Ortadoğu'da ve özellikle Türkiye'de bir Kürt sorunu olduğunu kabul eden Avrupa Birliği Abdullah Öcalan'ı Yunanistan eliyle Türkiye'ye teslim etti vb. vb.

Söz konusu başlıklar daha da uzatılabilir. Ancak buna gerek yok. Burada üstünde durmak istediğimiz nokta daha çok bir yöntemi vurgulamak. Türkiye'nin ve Dünya'nın gündemini oluşturan gelişmeler, olaylar ve elde edilmiş veriler arasında ilişki kurarak çabuk bir siyasal durum değerlendirmesi yapmak oldukça zordur. Çünkü çabucak spekülative ve konspiratif sonuçlar yaratabilirsiniz. Yapılan değerlendirmeler mantıksal iç tutarlılığı olsa bile, spekülative ve konspiratif sınırları aşamayabilir. Hatta zaman zaman doğru saptamalara ulaşmak da mümkündür. Bunun nedenlerinden birisi, gündeme gelen çeşitli olayların kurgusuna konu olacak tarafların üstlendiği misyonların sizin tarafınızdan verilmiş olmasıdır. Bir diğer neden ise, Türkiye'deki sosyalist hareketin güçsüzlüğüdür. İşin doğası gereği, bu iki nedene bağlı olarak, konspiratif ve spekülative değerlendirmelerin çok yaygın olduğu, uçuk pek çok saptamanın rahatlıkla yapılabildiği bir ortam kaçınılmaz olarak oluşmaktadır. Böyle bir savrulmanın etkisinden kurtulmanın tek çaresi, kanımızca, basit tutarlı ve en belirgin veri ve olaylardan yola çıkarak en genel siyasal değerlendirmeyi yapmaktır. Bu yöntemle geliştirilen bir yaklaşımın, sosyalistleri "yıkılmadım, ayaktaım dertlerimle başbaşayım" sıkıntısından kurtaracağını sanıyoruz.

Küresel Sorun

2000 yılına doğru evrilen dünyada kapitalizmin bugünkü yapılanışını şöyle tanımlayabiliriz:

- ABD II. Paylaşım Savaş'ında biriktirdiği, soğuk savaş ile güçlendirdiği konumunu, SSCB'nin çözülmeleriyle de tek askeri güç olma özelliğini koruyor.

- Ancak kapitalizmin, gerek sistemi içinde ekonomik boyutuyla bakılırsa, Japonya ve Avrupa'nın da ABD'ye eşitlendiği, hatta bazı sektörlerde ABD'yi geride bıraktığı gözlemlenebiliyor.

- Avrupa ve Japonya'nın uzun vadede net bir strateji oluşturmaya bile ekonomik rekabetin doğası gereği, siyasal ve askeri arayışlar içinde oldukları gelişmeler gündeme gelmektedir. (Almanya'nın Balkanlar üzerindeki etkisi ve eylemleri buna örnek olarak gösterilebilir.)

- Askeri ve siyasi açıdan dünya kapitalist sisteminin tartışmasız liderliğine oturmuş olan ABD, ekonomik etki gücünün olmadığı alanlara da uzanmayı bir misyon saymakta, bu alanlarda kendi siyasi çizgisine yandaşlar oluşturmayı denemektedir.

- Stratejik önemde metaların bulunduğu coğrafyalarda, (Ortadoğu petrolleri, Kafkas petroleri, Kazakistan petroleri, Sibiry uranyum madenleri vb.) sadece siyasi ve askeri anlamda değil, ekonomik çıkar açısından da ABD kapitalizmi baş rol oynamak istemektedir.

- Ancak stratejik metaların bulunduğu alanlarda Avrupa ve Japon merkezli kapitalist dünya, ABD'nin rahatlıkla at oynatmasına izin vermemektedirler. (Rusya ve Fransa ittifakının Irak üzerinde yürütülen ABD politikalarını engelleme girişimi buna örnek gösterilebilir.)

- Askeri ve siyasi açıdan zayıf ancak ekonomik gücü ABD'ye eşitlenmiş Avrupa ve Japonya, bölgesel alanda etkili olan ülkeler ve toplumsal-siyasal güçler kanalıyla uluslararası güç dengesini kendi eksenlerinde oluşturmayı amaçlamış gözüküyorlar.

- Bölgesel planda etkili güç olmaya aday ulusal devletler arasında da söz konusu bloklaşmalara bağlı sert rekabet yaşanmaktadır.

Emperyalist kapitalizmin küreselleşme sürecinde yarattığı sorunlar ve belâlar kabaca böyle tanımlanabilir.

Türkiye'nin Avrasya hülyası (Adriyatikten Kafkaslara, Ortadoğu'dan, Karadeniz kıyılarına)

Söz konusu "Hülya" 9 Kasım günü, "6. Güneydoğu Avrupa Çok Uluslu Barışgücü Uzmanlar Toplantısında" General Çevik Bir tarafından dillendirildi. Türkiye'nin Jeopolitik önemi üzerinde ısrarla duruldu.

Türk ordusunun "Milli Askeri Stratejik Konsept" (MASK) olarak adlandırılan iç-dış politika çalışmalarının temeli bu toplantıda Çevik Bir tarafından şöyle vurgulandı. "Türkiye, Balkanlar, Kafkasya ve Ortadoğu tarafından çevrilmiştir. Bu haliyle ülkemiz risk tehdit ve belirsizliklerle dolu bir üçgenin tam ortasındadır". Çevik Bir bundan sonra "Türkiye'nin Batılı anlamda pek çok bölgesel faaliyetin öncülüğünü yaptığını" vurguladı. (1)

Üniformalı burjuvazi, Batılı emperyalistlere, uluslararası güç dengelerinde jeopolitik önemi olan bir ülke imajı yaratmak istemektedir. ABD'nin bölgedeki

siyasi ve askeri dayanağı olmak, Avrupa'nın da ekonomik yatırımlarında öncelikli coğrafyalarından birisini sağlamayı amaçlamaktadır.

General Çevik Bir'in sınırlarını çizdiği bölgeye ABD ve Avrupa emperyalistleri de önem vermekteler. Bölge kapitalist sistem açısından ekonomik potansiyeli ve petrol kaynakları açısından stratejik öneme sahiptir.

Doğası gereği her kesimin bölgenin etkin gücü olma sevdası kaçınılmaz gözüküyor.

Güçlerden birisi Rusya. Rusya bir taraftan SSCB'nin askeri ve siyasi mirasına sahip oldu. Diğer taraftan içerde yaşadığı ekonomik güçlükler nedeniyle Avrupa ya da Amerika'ya muhtaç gözüküyor. Karmaşık durumuna rağmen bölgede çeşitli gerilim noktalarının da merkezlerinden birisini oluşturuyor. Bugünkü Rus politikası kendisi için hayati önem taşıyan alanların dışında ABD emperyalizminin saldırganlıklarına ses çıkarmamak temelinde geliyor. Hayati konular çeşitli uluslararası toplantılarda sık sık dile getiriliyor. 5 yıl önce çerçeve şöyle çizilmişti. "Rusya... NATO ile barış için ortaklık anlaşmasını imzalamadan önce, kendisine global bir güç statüsü tanınmasını talep etmiştir. Örnek vermek gerekirse, Moskova, Azerbaycan'ın Hazar denizi ve Basra Körfezi'nin zengin petrol bölgeleri ile NATO'nun doğu kânadına kadar kendi nüfuzunu kullanabileceği stratejik bir üs olarak kalmasında ısrar etmektedir". (2)

Bugün bu tartışma ve gerilim hala sürmektedir. Haydar Aliyev'in dış politika müşaviri 9 Kasım'da yapılan NATO toplantısının aldığı kararlardan cesaret alarak, Rusya'yı sıkıntılı bir sürece sokmuş gözüküyor. Vefa Gulizade "bölgedeki Rus askeri gücüne karşı denge oluşturmak amacıyla NATO'nun, ABD'nin ve Türkiye'nin Azerbaycan da kalıcı bir şekilde asker yerleştirilmesi önerisinde bulundu" (3).

Rusya'nın buna cevabı AGIK sürecinde silahsızlandırılmış bölge olarak bilinen Ermenistan'a S 300 füzelerini yerleştirmek olmuştur. (4) Diğer taraftan Türkiye ile uzlaşma yolunu açık tutmak maksadıyla Kürt lider Abdullah Öcalan'a siyasal sığınma hakkı tanınamıştır. (5)

Üniformalı burjuvazinin Kuzey'e baktığında Rusya'yı bir risk ve tehdit unsuru olarak değerlendirdiğinden kuşku duymamak gerekiyor.

Diğer taraftan Türkiye'nin ekonomik sorunları, çözüm noktası olarak Rusya'nın ekonomik potansiyelini değerlendirmeyi zorlamaktadır.

Bir başka alan, Balkanlar'daki kargaşadır. Almanya'nın Çek ve Slovenya'yı parçalayarak Slav etkisini zayıflatma girişimi, Yugoslavya'nın parçalanarak Slav etkisinin sadece Sırbistan'a sıkıştırılması Rusya'nın pek fazla tepkisini çekmemiş gözüküyor. SSCB mirasından kalan Bulgaristan ve Romanya kendilerini Doğu Avrupalı saymaktalar. Bu da Avrupa ve Almanya'nın bölgede Slav etkisini geriletirken diğer taraftan Rusya ile bir siyasal hat oluşturma çabalarını yoğunlaştırdığını göstermektedir. ABD ve Türkiye hattının bu gelişmeleri kontrol etme ya da engelleme girişimleri Avrupa destekli Yunanistan'ın Girit adasına S 300 füzelerinin Kıbrıs ya da Ege adalarına yerleştirilme girişimlerinin savaş nedeni

olacağını açıklayan Türkiye, Abdullah Öcalan Yunanistan tarafından kendisine verilince S-300'lerin Girit adasına yerleştirilmesini kabullenmiştir. (6) Burada önemli bir nokta da Türkiye açısından hayati öneme sahip olduğu sık sık vurgulanan Lozan ve Paris anlaşmalarının Ege adalarını kapsayan bölümünün Abdullah Öcalan karşılığında kendisi tarafından çiğnenmesidir.

MASK'ın "Risk ve tehdit" üçgeninde bir de Ortadoğu bulunuyor.

Ortadoğu'da Arap Birliği Körfez Savaşı'yla tarihin çöplüğüne gönderilmiş durumda. Ramazan ayında Irak'a yapılan son saldırı ve ABD'nin Irak'ı parçalama planları tüm hızıyla devam ediyor. Türkiye bu plana dahil olmuş gözüküyor. Ecevit'in 12 maddelik talepleri ABD'nin planıyla uyum içinde. (7) ABD diğer taraftan Arap Birliği'nin hortlamaması için İsrail'i Filistin karşısında uzlaşma noktasına çekmiştir. ABD ve Arap dünyası arasında ki yakınlaşma Suriye'yi de etkilemiştir. Hafız Esad Abdullah Öcalan'ı kovarken ABD – Türkiye hattının Ortadoğu politikalarının yolunu açmıştır. Böylece ABD arapsever, Araplarda, Saddam hariç, ABD sever olmuştur.

Üniformalı burjuvazi Türkiye'nin geleceğini sözkonusu gerginlikler ve huzursuzluklar ortamından çıkarmayı tasarlamaktadır.

Abdullah Öcalan'ı yakalayınca, Kürt sorununu hallettiğini düşünerek bölgenin bu karışık ortamında kendine önemli misyonlar biçmeye uygun bir zamanın geldiğini sanmaktadır. Bu misyonun en önemli siyasi ve vurucu gücü NATO olarak tasarlanmakta, bunun en önemli askeri gücü olarak Türkiye de bölgede merkeze oturmak istemektedir. Üniformalı burjuvazi'den dinleyelim;

"Türkiye, önce güçlü bir silahlı kuvvetler bulundurmak zorundadır. Ayrıca ülkemiz bölge barış ve istikrarına katkıda bulunmak amacıyla, batılı anlamda, pek çok bölgesel faaliyetlerin de öncülüğünü yapmaktadır. Bu faaliyetleri şu şekilde ifade edebilirim:

- Güneydoğu Avrupa Çok Uluslu Barışgücü
- Karadeniz Çağrı Kuvveti
- Barış İçin Ortaklık Eğitim Merkezi
- Kafkasya Çok Uluslu Barış Gücü
- Ortadoğu Çok Uluslu Barış Gücü

Bu faaliyetlerden son ikisi henüz başlangıç aşamasındadır". (8)

Bütün bu gelişmeler sözkonusu proje ve planlar Türkiye kapitalizminin, kapitalist sistem içinde bugün geldiği aşamadan kaynaklanmaktadır.

Türkiye kapitalizminin sermaye birikim süreçlerinde tıkanıklık var

Türkiye ekonomisi dış faktörlerin de etkisiyle sermaye birikim süreçleri yaşadı; zaman zaman yeni tarımsal alanların yaratılmasıyla, zaman zaman anti-komünist mücadelede büyük dış yardımlar alarak, zaman zaman da Almanya'da yaşayan

yurttaşlarının sağladığı dövizlerle, kendi iç dinamiklerinin gücüyle bir kapitalist sermaye birikim süreci yaşadı. 1930'lu yıllarda İktisadi Devlet Teşekkülü adı altında sermaye sanayi yatırımlarda yoğunlaştı, 1950'li yıllarda altyapı yatırımları ön plana çıktı, küçük küçük ekonomik yapılar birbirine bağlandı, 1960'lardan itibaren Avrupa'yla da entegre bir şekilde yeni sanayi yatırımlarına gitti. 1980'ler geldiğinde 24 Ocak ekonomik programıyla ve Üniformalı burjuvazinin darbesiyle tikanıklığın önü açılmak istendi.

Tüketim araçlarında bir ihraç kapasitesi yaratmak için gelir bölüşümü bozularak, ücretlilerin ücretlerinin aşağı çekildiği sert devalüasyonları dış pazarlarda rekabet gücünün yaratılmaya çalışıldığı bir dönem yaşadı.

1980'li yıllar, gıda maddeleri, tekstil ve dayanıklı tüketim mamulleri ile inşaat sektöründe müteahhlik hizmetleri kanalıyla Ortadoğu ve İslam dünyasına açılma dönemi olarak bilinen bir süreci yaşadı.

Üniformalı burjuvazi ve Özal tipi politikacılar "İslam'ı" keşfettiler. Arap dünyasında oluşan petro-dolarları Türkiye'ye taşımak için İstanbul Boğazı'nın korularını petrol zenginlerine satarak, dış kaynak yaratmak istediler. Bu pazar ihtiyacı böyle karşılanmaya çalışıldı.

1990'lı yıllara böyle gelindi. Bugün ise veriler önemli kriz işaretleri veriyor.

- İthalat ve ihracat dengesi bozulmuş durumda. İthalat %57 oranında daha fazla gözüküyor. İhracat kapasitesi düşmüş bulunuyor. Arap dünyasında eski canlı pazarı bulması sorun olan bir Türkiye ekonomisi var. Bu durum Türkiye ekonomisinin kredibilitesini düşürüyor. Yaşamsal sorunlara yol açıyor.
- Söz konusu tikanıklığın aşılabilmesi için Rusya ve BDT devletleri önemli potansiyel olarak görülüyor. TÜSİAD'ın 1999 raporlarından biri "Türkiye ve Rusya ilişkilerinde yapısal sorunlar ve çözüm önerileri" başlığı altında toplanmış bulunuyor. Rastlantı değil.
- Karadeniz refah bölgesi projesi
- Azerbaycan, Özbekistan, Gürcistan, Kazakistan gibi cumhuriyetlerle, ilişkilerin kurumsallaştırılmaya çalışılması ,
- Balkanlar'da etki oluşturulmaya çalışılması
- Ortadoğu'da bir güç oluşturulmaya çalışılması hedefleri siyasetin ekonomik ayaklarını yaratmak amacını taşımaktadır.

Kısaca Türkiye burjuvazisinin son aylarda iyice yoğunlaşan siyasetinin, bölgede kartlar yeniden karılırken kendi misyonunu öne çıkarma stratejisinin üç temel dayanağı bulunmaktadır.

- Sermaye birikiminde yaşadığı temel süreçlerdeki tikanıklığı açmanın bir yolu olarak kapitalist emperyalist dünyayla daha etkili bir ulusal devlet olarak bütünleşmek amaçlanmakta,
- İçerideki sorunlarını, (Kürt sorunu, ekonomik sıkıntıların yarattığı ve yaratacağı sosyal sıkıntılar) sindirmek ve bölge istikrarsızlığı içinde istikrarlı bir görünüm sunan, dış piyasa değeri artmış nüfuzlu bir ulusal devlet imajı yaratılması benimsenmektedir.

- Kapitalist emperyalist dünyadaki rekabet alanında varolan ilişki ve çelişkileri değerlendirip, küreselleşme sürecinde ulusal devletlerin içine düştüğü açmazlardan bir ölçüde kurtulmayı düşünmektedir.

Üniformalı burjuvazi Türkiye işçi sınıfının kaderini kapitalizmin kurtuluşu adına bölgedeki huzursuzluklara endekslemiş gözüküyor.

Türkiye seçimlere hazırlanıyor

Türkiye 18 Nisan seçimlerine giderken dış politika da yukarıda sözü edilen stratejiyle yol alırken diğer taraftan evinin içindeki sorunlarla da bir şekilde uğraşıyor.

Bunların başında Kürt Hareketini “bitirme” operasyonu geliyor.

Abdullah Öcalan’ın Avrupa tarafından Türkiye’ye teslim edilmesi PKK hareketi içinde bazı sıkıntılara yol açmış gözüküyor. 25 yıllık siyasi 15 yıllık askeri deneyimi olan PKK içinde değişik gruplaşmaların ve hareketlerin çıkması olasılık dahilindedir. Eski gücünde olmasa da çeşitli özelliklerde bazı Kürt siyasi örgütlerinin gündeme gelmesi “Kürt sorunu”nu canlı tutmaya devam edecektir. ABD’nin baskısıda “PKK’den kurtul ama Kürt realitesini kabul et” anlamında oluşmaktadır. Ancak Türkiye şu aşamada ekonomik sosyal aktiviteleri yoğunlaştırıp düzen partilerini güçlendirmeyi amaçlamaktadır. Bu hedeflere ulaşmayı engelleyen faktörlerin de farkındadır. O halde “birinciye uygula, o tutmazsa yedektekini piyasaya sür” mantığıyla hareket etmektedir.

Bu günden yarına bölgeye yönelecek yatırımların Kuzey Irak bölgesindeki Kürtleri de kendisine yakınlaştıracığı hesap edilmektedir. Böylece bölgede ortaya çıkacak kır yada kent kökenli yeni sosyal sınıfların düzen partilerinin toplumsal dayanaklarını sağlayacağı umut edilmektedir. Tabii, söz konusu stratejinin dünya kapitalist merkezlerinden bağımsız düşünülemeyeceği gerçeği de burjuvazi tarafından kabul edilmektedir. Bu şekilde meydana gelecek basınç sigortalarını oluşturmak maksadıyla, mahalli ve yerel özelliklerin geliştirilmesine belli sınırlar içinde izin verileceği de netleşmiş gözüküyor.

Bu gelişmenin 3 temel nedeni olduğu görülüyor. 1) Avrupa Yunanistan eliyle Abdullah Öcalan’ı Türkiye’ye teslim etti. Ancak Brüksel’de Avrupa Parlamentosu, Avusturyalı parlamenter Hennes Swobado’nun raporuyla, Kürt sorununa siyasi çözüm ve ‘uluslararası konferans’ için karar aldırdı. 2) ABD Türkiye’nin PKK’den kurtulmasına yardım etti, ama diğer taraftan Türkiye sınırları içinde yaşayan Kürtlere “kısmi özerklik” tanınmasını özenle önerdi. Yanı sıra, Kuzey Irak’da yaşayan Kürt gruplarıyla Washington’da Türkiye’yi dahil etmediği ‘Federal Devlet’ kurma planında anlaşma sağladı. 3) Türkiye bölgesel bir güç emperyalist siyasetin nüfuzlu bir devleti olmayı amaçlamakta.

Bu faktörler dikkate alındığında önümüzdeki dönemde Kürt hareketi söz konusu ilişkilerin etkisi altında gelişmeye gebe görünüyor.

Son olarak bir noktanın altını çizmekte yarar görüyoruz. Sınıfsal bakış açısından yoksun ulusal kurtuluş hareketleri kapitalist, emperyalist sistem içinde elemine olmaya mahkum gözüküyor.

1960'lı yıllarda Sovyetler Birliği'nin varlığı ulusal kurtuluş hareketlerinin başarısında önemli rol oynamıştır.

Ancak küresel politikalar içinde emperyalist rekabet ilişki ve çelişkilerinin bileşkesinden ulusal kurtuluş hareketini zafere taşımak kolay olmamaktadır. Önemli trajik sonuçlar yaratabilmektedir.

Son PKK olayında bu durum bir kez daha doğrulanmış gözüküyor. Fazla ayrıntıya girmeden birkaç noktayı netleştirelim. Eğer ABD-Türkiye siyasal hattı kurulmuş ise Avrupa PKK'yi Türkiye'ye karşı kullanma gereğini hissetmez. Rus-Alman hattı daha emin ve stabil bir çizgidir. Rusya'nın Alman ve Avrupa burjuvazisine ihtiyacı var. Ayrıca NATO içinde Avrupa siyasal açıdan daha etkili bir güç. Petrolün bulunduğu bölgelerde faaliyeti olan Kürt gruplar ise PKK'li değil. Tam tersi olsaydı ABD-Rus hattı kurulsaydı (ki buda imkan dahilindeydi) Rusya ABD burjuvazisine muhtaç olacaktı. Türkiye'de Almanya'ya. Böyle bir durumda Almanya istikrarlı bir Türkiye isterdi.

Bu nedenle PKK'nin emperyalist rekabet ortamında meydana gelen bileşkelerden faydalanıp ileri atılım yapmasını engellediği gibi "tüm kapitalist dünya" kapılarını Abdullah Öcalan'a kapatmıştır. Doğal olarak siyasetini bu temele oturtmak isteyen PKK sıkıntılı bir süreç yaşamak zorunda kalmıştır.

Kuşkusuz sınıfsal temeli olmayan siyaset tıkanıyor.

Kuşkusuz sınıfsal temeli olan siyasetlere ihtiyaç oluşuyor.

İki seçim birlikte yapılırken

Siyasal islam Türkiye burjuvazisinin sorunlarından birisini oluşturuyor. Ancak Refah'ın kapatılması, İstanbul Belediye Başkanının hapse atılmasıyla siyasal islam gerileme dönemine sokulmuş bulunuyor. Kürt hareketinin geriletildiği bölgelerde boşluk doldurma şansı bulunsa da sınırları eski oranda zorlayacağı düşünülmemeli.

Bunun en önemli nedenlerinden birisi Üniformalı burjuvazinin siyasi merkezi tahkim etmek için yürüttüğü sistemli saldırılardır. Bugün sivil bürokrasi kadroları üzerinde etkin olmanın getirdiği avantajları iyi kullanarak siyasal islam hareketini sınırlamıştır ve DYP, ANAP vasıtasıyla kemirmeye devam etmektedir. Siyasal islam kesiminin bu seçimlerde çok fazla etkili olacağını sanmamak lazım.

Bir başka kesim merkez sağ partiler ANAP ve DYP'nin konumlarıdır. Üniformalı burjuvazi bu kesimi birleştirmeyi amaçlamaktadır. Ağırlık ANAP'tan yana belirlenmiştir. Abdullah Öcalan'ın Türkiye'ye getirilmesi başarısının bir bölümüne ANAP ve Mesut Yılmaz ortak edilmeye çalışılmaktadır.

"Sosyal demokrasiye" gelince. Bu kesimlerin 1960'lı yıllardan 1980'li yıllara kadar oynadıkları roller ve nesnellik değişmiş gözüküyor.

1960-70 yılları, sanayi yatırımlarının yükseldiği, önceden sağlanmış bir altyapı üzerinde rahat hareket eden, yüksek ücretlerle işçi çalıştıran kapitalist ekonomi üzerinde olgunlaştı. Özel türden popülist politikalar sosyal demokrat sendikacı ve kadroları yetiştirdi.

1980'lerden sonra ücretlerin kısıldığı, sendikaların dağıtıldığı bir ortamda, popülist siyasetin sınırlandırıldığı depolitizasyonun ön plana çıktığı bir nesnellikte sosyal demokrat kadrolar kendilerini misyonsuz "solcu" yerine koymaya başladılar.

Bu seçimlere girerken, ne ekonomik hedefi olan programları, ne siyasal perspektifleri var. CHP bu açıdan en sıkıntılı parti konumunda.

DSP ise, Öcalan'ın Türkiye'ye getirilmesinin rantını alacağı benziyor. Üniformalı burjuvazinin siyasal merkezi tahkimi de bu yönde. Ayrıca Kürt bölgelerinde savaşa sokulmuş (15 yıl boyunca) asker sayısı (20-30 yaş arası) 2 milyonu bulmuş gözüküyor. DSP bu kesimlerin de aktif desteğini alacağını ummaktadır. Siyasal çerçeve de buna uygun gözüküyor.

Burjuvazinin hangi partisi olursa olsun, ordunun MASK çerçevesinde Türkiye için kurguladığı bölgesel güç olma stratejisinden kendisini bağımsızlaştıramıyor. Bu durum uzun yıllar depolitize bir toplum olarak yaşamış olan Türkiye işçi ve emekçileri için milliyetçilik temelinde kısmi bir politizasyon sürecinin de başlatılmakta olduğunu gösteriyor.

Bugün 20-35 yaşlarında olan 2 milyon insan PKK ile savaştırıldı. Sınır ötesi hareketlerde kullanıldı ve bir vizyon oluşturuldu. Milliyetçilik temelinde politikanın alıcıları hazırlandı.

Öcalan'ın yakalanması için yürütülen kampanyalarda Türkiye'nin dört bir yanında söz konusu kesimler hareketlendirildi. Bu gelişmeler de seçim kampanyasının bir parçası sayılmalıdır.

Sol böyle bir ortamda seçimlere giriyor. Yukarıda belirlenen gelişmeler sıkıntılı bir geleceğin habercisi sayılmalıdır. Ancak bu karanlık gelecek kader sayılmamalıdır. Çünkü Türkiye'ye giydirilmek istenen deli gömleğini yırtacak olan tek toplumsal güç, işçi sınıfıdır. Ancak işçi sınıfının Türkiye'de tarihsel bir eksikliği bulunuyor. Tüm toplumun gözünde özne görevini gerçekleştiremiyor. Nedeni, Türkiye'nin burjuva demokratik devrimini yaşayamamış olmasıdır. Bu durumun sürgit böyle olacağı anlamına gelmez. Çünkü, eşitsiz gelişme yasası, sınıfın kendi konumuyla sosyalist bilinçli öncü arasındaki uçurumun giderilmesinde ebe görevi görmektedir. Niteliklerin nicelikleri kapsamı savaşımın kendisi tarafından belirlenecektir.

ÖDP ve diğer sol gruplar ile sosyalist partiler seçimleri bu açıdan iyi değerlendirmeli, ancak fazla "uçmadan" bu olguyu yerli yerine oturtmalıdır.

Özel olarak ÖDP'nin bu seçimlerde önünde duran hedefleri şöyle sıralayabiliriz.

- Küreselleşmenin bölgede yarattığı sorunların karşısında militan ve radikal bir işçi sınıfı gücü örgütlemek,

• Çeşitli bölmelerden oluşan sol güçleri bir araya getirmeye çalışan; bunlar bir araya gelmese de, kendi içinde örgütlü, düzenli, görüşleri netleşmiş, militanlaşmış; işçi sınıfına ve toplumsal formasyonun bütününe ulaşmaya çalışan; bunun için gerekli her yolu deneyen; ideolojik ve kültürel belirlenimin önemine göre hareket eden; yaratıcı mücadele yöntemleri geliştirmiş bir sol, daha ötesi sosyalist hareket yaratmak.

• Kürt hareketini sınıfsal körlükten kurtaracak, onun sosyalist ve sınıfsal güçlerle ilişkisini sağlam ve net bir çizgiye taşıyacak siyasal perspektifleri üretmek,

• Sınıf hareketiyle sosyalist hareketin kapitalist dünyada açtığı gediklerden ortaya çıkacak bir gençlik hareketini ve dinamizmini örgütlemek,

• Sağlam teorik temellerin atılabileceği gelişmelere durmadan bilimsel katkılarıyla yardımcı olacak entelektüel düzeyi yüksek bir aydın hareketi yaratmak,

2000 yılına evrilirken, ÖDP'nin bu seçimlerde önüne koyması gereken perspektif bu olmalıdır. Ne günübirlik politikalar ne seçimlerde ölçüsü neye göre belirlenecek başarılar ya da başarısızlıklar ÖDP'nin geleceğini belirlememelidir. O halde %'lerin değerlendirmeleri yerine, belirlenen siyasal perspektif ile 21. yüzyıla birlikte yürüelim.

Sosyalist Politika
Şubat 1999

NOTLAR

- 1- *Ulusal Strateji*, Ocak – Şubat 1999, s. 4, İstanbul
- 2- *Wall Street Journal*, 28 Haziran 1994, **Robo Sobhni**,
- 3- *Cumhuriyet*, 26 Ocak 1999, s. 19
- 4- **Komersant**, *Öcalan Petrolle Takas Edildi*, 19 Şubat 1999, (*Rus Ekonomi Gazetesi*)
- 5- *Cumhuriyet* 29 Ocak 1999, s. 6
- 6- *Cumhuriyet* 19 Ocak 1999 s. 10
- 7- *Cumhuriyet* 29 Ocak 1999 s. 1
- 8- *Ulusal Strateji* – Ocak – Şubat 1999, s. 4 İstanbul

SOSYALİST POLİTİKA ALTINCI YILINA GİRERKEN

Arkaplan

Aradan tam 5 yıl geçti. *Sosyalist Politika* yayın hayatına 1994 yılı Mayıs ayında başlamıştı. *Sosyalist Politika*, 1993 yılı sonlarında SİP'ten ayrı düşen sosyalistlerin, yaklaşık dört aylık durum değerlendirme ve perspektif geliştirme çabalarının ürünüdür. Bugün *Sosyalist Politika*'yı çıkartan sosyalistler, 93 sonu ile 94 başına rastlayan kritik dönemde, kendi konumlarını ve geleceklerini belirleyecek saptamalar yapmak zorundaydılar. Gündemlerinde, özetle aşağıdaki başlıklar yer almaktaydı:

- *Gelenek*'ten başlatılırsa 7 yıllık, 12 Eylül öncesinin *Sosyalist İktidar*'ından başlatılırsa 14 yıllık mirasın değerlendirilmesi ve bu mirasın ikirciksiz sahiplenilecek (ve varsa reddedilecek) yanlarının belirlenmesi.
- Türkiye sosyalist hareketinin o döneme özgü teorik-ideolojik haritasında, yapaylığa ve zorlamaya kaçmayan, özgün bir konuma yerleşme olanakları.
- Türkiye'nin ve solun verili koşullarının, görece dar kadro hareketleri için ne ölçüde elverişli bir ortam sunduğu.

Sosyalist Politika, yukarıdaki başlıklara ilişkin saptamalarını, gerçekten kolektif bir süreç içinde geliştirdi. Bu süreçte, yukarıdaki ilk başlığa ilişkin olarak, *Gelenek* mirasının örgütsel yönlerinin büyük ölçüde reddini önerenler de çıktı, tam tersine "asıl gelenek biziz" denmesini savunanlar da. İkinci başlıkta, yeni yeni geliştirilip ortaya atılan teorik-ideolojik tezleri *Gelenek*tekilerin tekrarı sayan çıkmadı gerçi; ama, bu tezleri "eurokomünist" ve "yeni solcu" bulanlar oldu. Nihayet, üçüncü başlıktaki tartışma, dar bir çekirdek kadro olarak kalıp yola öyle devam etme tezi ile, daha geniş bir "havuz"da solun başka öbekleriyle buluşmanın daha yerinde olacağı görüşü arasında idi. Hepsi, enine boyuna irdelendi. Ortaya çıkan sonuçlar şunlardı:

- *Sosyalist Politika*, marksizmi ve leninizmi sahiplenilen bir *kadro hareketi* olacaktı. Marksizmin ve leninizmin sahiplenilişi, her türlü inatlaşmayı, duygusal tepkiyi ve öfkeyi yenmesi gereken başat belirleyiciydi. Bu durumda, daha önceki *Gelenek* sürecinde başkalarıyla hep birlikte oluşturulan sağlam ve gelişkin tezlerin özünü sahiplenmekte hiçbir sakınca yoktu. Daha somut konuşmak gerekirse, öncülük, öncü örgütlenme, dışardan bilinç, siyasal devrim-toplumsal devrim açısını önemseme, iktidar perspektifi gibi temalar, *Sosyalist Politika*'nın da ikirciksiz sahiplenmesi gereken temalardı.

- *Sosyalist Politika*, reel sosyalizm deneyimine eleştirel bakacak, hattâ bu deneyime eşlik eden kimi olguları günümüzün gerçeklikleri ışığında reddedebilecek, ancak günümüzde "reel" ön ekine gerek bırakmayacak bir sosyalist iktidar ve kuruluş girişimi olamayacağını da kabul edecekti. Başka bir deyişle, marksizme ve marksizmin gelecek için öngördüğü toplum kurgularına ilişkin bilgi,

Sosyalist İktidar'ı, her tür "reelliği" peşinen dışlayan apolitik bir ütopyacılığa götürmeyecekti.

▪ Türkiye solunun 1993-94 yılındaki teorik-ideolojik haritası, ortaya gerçek temeli olmayan bir "doluluk" görüntüsü çıkartmaktaydı. Bu haritanın liberal sol bölmesinde gerçekten boşluk yoktu, post-marksizm bölmesinde boşluk yoktu; nihayet sol kemalizm bölmesinde de boşluk yoktu. Başka deyişle, bu bölmelere yeni çerçevelerle özgün girişler yapma imkânları son derece sınırlıydı. Oysa, geleneksel sol bölmede önemli boşluklar vardı. Bu boşluklar, örneğin *Gelenek*'e rağmen vardı ve Sosyalist Politika bu boşluğu doldurmaya çalışacaktı. Boşluğu doldurmanın yolu da, klasik marksist (ve leninist) donanımı ileriye doğru uzatarak bu donanımı güncel olgu ve sorunların çözümlemesinde yaratıcı biçimde kullanmak; güncel olgu ve sorunların çözümlemesinde de, bu kez geçmişe doğru giderek, klasik donanımın ilgili bölümlerine başvurmakta.

Daha açık konuşulursa, örneğin, modernliğin günümüzdeki olanak ve kısıtlılıkları, küreselleşme süreci, ulus devletin konumu, devlet-kamusal alan-özel alan geçişmeleri, popüler kültür ve kitle kültürü, emek süreçlerinin parçalanması ve işçi sınıfının yapısındaki değişimler, vb. günümüzün çözümleme bekleyen temel olgularıdır. Liberal sol ya da post-marksizm bu olgular karşısında adeta büyülenmekte, aynı olguların girdabına sürüklenip dibe gömülmektedir. Geleneksel sol ise, bu olgularla ya hiç ilgilenmemekte, ya da klasik donanımı üzerinden söz konusu olgulara en çoğu tek tük "taciz atışları" yapabilmektedir. Sosyalist Politika'nın gördüğü ve doldurmaya çalıştığı teorik-ideolojik boşluk buydu.

▪ Dönemin koşulları, dar bir kadro hareketi için yapılabilecek haklılaştırmaları (rasyonalizasyon) sınırlayan bir içerik taşıyordu. İnsanlar, herhangi bir kadro hareketi için vazgeçilmez girdi olması gereken teorik aranıslardan uzak duruyorlardı; bunun yerine Türkiye soluna, iyiden iyiye yüzeysel bir pragmatizm, "her ne pahasına olursa olsun" etiketli bir birlik ve genişlik aranışı damga vuruyordu. Sosyalist Politika, bu ortama karşın "kadro hareketi" dedi. Olumsuz koşullara karşın, kadro hareketi tercihi belirli gerekçelere dayanıyordu. Sosyalist Politika açısından, bu gerekçeler bugün de geçerlidir. Sıralıyoruz:

Birincisi: Her kadro hareketi, oluşmuş ya da "tekâmül etmiş", teorik, ideolojik, siyasal ve örgütsel boyutları hep birlikte içeren özel bir çerçevenin içine oturur. Bu çerçeve sayesinde, siyasal bağlanma örgütsel bağlanmaya başat hale gelir. Başka bir deyişle, örgütsel planda yaşanan düş kırıklıkları, tıkanıklıklar, giderek dağılmalar bile, eğer ortada gerçek bir kadro hareketi varsa, bu kadroların önemli bir bölümünün kendini bir başka formda ve ortamda sürdürmesini engellemez. Bu nedenle, kadro hareketi, gündelik siyasal yaşamın getirebileceği sarsıntıların ve yıkımların amortizörüdür. Dolayısıyla, bir ülkedeki sosyalist hareket hangi genişliğe ve yaygınlığa ulaşırsa ulaşınsın, kadro oluşturma çalışmaları bir kenara bırakılamaz.

İkincisi: Gerçek bir kadro hareketi, yeri ve zamanı geldiğinde, baştaki kucaklayıcı çerçevesinde gerekli rötuşları ve yenilemeleri en az hasar ve kayıpla yapabilecek harekettir. Dolayısıyla, genellikle sanılanın tersine, kadro hareketleri tutuculuğu ve "ilk paradigma" tutkusunu değil, gerçekçi bir gelişme ve kendini aşma dinamiğini öngörür. Bunu yapamayanları, kadro hareketi değil, siyasal cemaat saymak gerekir. Böyle cemaatlerin uzun ömürlü olmaları mümkün değildir. Hareketlilik, çalışkanlık, sınıfla kurulan ilişkiler, militanlık, eylemcilik, vb. çok geniş örgütlenmeleri kendi başlarına bir süre ileriye taşıyabilir. Ancak, iş dar kadro hareketlerine geldiğinde, salt bu meziyetlerle uzun ömürlü olunamaz. Mutlaka ve mutlaka, özgün bir teorik-ideolojik zeminin, bu zeminin işaret ettiği özel bir gelecek perspektifinin (ya da kurgusunun) olması gerekir.

Üçüncüsü: Kadro hareketi, bireysel üretimlerin, görece en sorunsuz ve eşit biçimde paylaşılabilirdiği ortamları yaratır. Dolayısıyla, gene sanılanın tersine, kadro hareketleri kariyerizm tehlikesinin, eşitsizliğin, lider fetişizminin ve insanlar arasındaki sakıncalı mesafelerin asgari düzeye indirilmesine olanak tanır. Elbette, hareket bir bütün olarak üretken olabildiği, geleceğe ilişkin şöyle ya da böyle bir perspektif üretebildiği sürece.

Dördüncüsü: Kadro hareketinin kendi özel çerçevesine duyduğu güven, o hareketi kibirli bir uzak duruşa, böbürlenmeye ve seçkinciliğe değil, bu güveni daha geniş ortamlara götürüp bu ortamlarda sınama arzusuna taşır. *Yalıtık bir hareket, tanım gereği kadro hareketi olamaz.* Kadro hareketi, başka ve farklı yönelimler içinde varolabildiği, kendini sürdürdürebildiği için kadro hareketidir. Daha klasik bir deyişle, gerçek kadro hareketleri, uzak ve yalıtık mekânlarda gerçekleştirilecek özgüven inşa seanslarıyla değil, sol çevrelerle aynı ortamlarda, onlarla "yakın dövüş" içinde oluşur.

Sosyalist Politika, yoluna bu saptamalardan hareketle koyulmuştur.

5 yılın muhasebesi

Sosyalist Politika'nın 1994 Mayıs'ından 1999 Nisan'ına uzanan 5 yıllık yayını, Sosyalist Politikacıların 5 yıllık kesintisiz partililiğiyle örtüşmektedir. BSP ile başlayan partililik ÖDP ile sürmektedir. Bu beş yıllık sürede, Sosyalist Politikacılar bulundukları parti organlarında kendi görüşlerini dile getirmişler, daha önemlisi bu görüşleri gerektiğinde esneterek daha geniş platformlarda yer almaya çalışmışlardır. BSP'deki "Sol Blok" oluşumu ile ÖDP'deki "Sosyalist Emek İnisiyatifi" (SEİ) arasında, *objektif olarak* bir süreklilik vardır.

Sosyalist Politika, bu beş yıllık partililik döneminde, yakın çevresinde yer alanlara bakarak, belirli saptamalar yapmıştır. Gerek BSP'de, gerekse ÖDP'de yer alan çeşitli sosyalist grupların, büyük çoğunlukla, devrimci konumlarını korumalarına karşın reel sosyalizmin çöküşünden fazlaca etkilendiklerini, bu etkilenme altında bilinçsizce de olsa post-marksist ve postmodernist eğilimlere

kapılabildiklerini görmüştür. Bu gözlem, *Sosyalist Politika*'nın yayın içeriğini önemli ölçüde belirlemiştir.

Sosyalist Politika, partili yaşamında, Lenin'in "devrimci teori olmadan devrimci eylem olmaz" sözünün hemen hemen hiç dikkate alınmadığını, her grubun teorik-ideolojik tartışmadan öcü gibi korktuğunu gözlemiş, bu gereksiz korkuya karşı kendi çapında (ama *şimdilik* sonuçsuz) bir mücadele vermiştir. Bu teori düşmanlığına karşı durma gereği, *Sosyalist Politika*'nın yayın içeriğini önemli ölçüde belirlemiştir.

Sosyalist Politika, gerçekten devrimci olan, sosyalistliklerinden kuşku duyulamayacak grupların ve insanların, temel marksist birikim açısından hayli zayıf olduklarını ilk kez bu kadar yakından görmüştür. Bu gözlem, *Sosyalist Politika*'nın yayın içeriğini önemli ölçüde belirlemiştir.

Sosyalist Politika, BSP'den ÖDP'ye uzanan süreçte, "parti olmayan parti" türü tezlere karşı klasik leninist örgütlenme modelini elbette değil, ama belirli bir formu olan, üye istihdamında belirli normları gözetken, belirli bir iç yapılanmaya ve hiyerarşiye dayanan parti modelini savunmuştur. Sosyalist Politika, ayrıca, Türkiye'de gerçek bir karşılığı olmayan, buna karşın kimilerinin ikide bir dile getirdikleri "yeni toplumsal hareketler" jargonunu eleştirmiş, işçi sınıfı hareketi ile başka hareketler arasında toplumsal-siyasal anlamda bir *hiyerarşi* ya da öncelik gözetilmesi gerektiğini savunmuştur. Bu ikisi, *Sosyalist Politika*'nın içeriğini önemli ölçüde belirlemiştir.

Sosyalist Politika, BSP'nin ÖDP'ye dönüşüm sürecinde, yeni kurulacak partide yer alma konusunda hiçbir tereddüt göstermemiştir. Bu kararlılığın iki nedeni vardı. Birincisi, "kendini mümkün olan en geniş havuzda var edip yeniden üretebilen bir kadro hareketi" perspektifi, ÖDP'ye herhangi bir rezervasyon konulmasını peşinen gereksiz kılıyordu. İkincisi, Sosyalist Politika'nın iki yıla yaklaşan BSP deneyimi ve BSP'deki diğer gruplara ilişkin gözlemleri, ana gövdesini Dev-Yolcuların oluşturduğu "Geleceği Birlikte Kuralım" (GBK) girişimi ile birleşmenin, BSP'den *daha sağda* bir parti ortaya çıkarmasının mümkün olmadığını işaret ediyordu. Çünkü;

- GBK hayli heterojen bir topluluktan ve bu topluluk içinde yer alan kimi eğilimlerin ya da öbeklerin, en az BSP'deki diğer gruplar kadar *devrimci* oldukları açıktı;
- Gene GBK içinde yer alan kimi eğilimlerin ya da öbeklerin, özellikle 70'li yıllarda orta kademe kadro olarak militanca mücadele edenlerin ve taşradakilerin, BSP'deki diğer gruplara göre post-marksizmin ve postmodernizmin etkilerini daha az hissettikleri açıktı;
- GBK içinde yer alan kimi eğilimlerin ya da öbeklerin hâlâ sahip çıktıkları, 60'lardan ve 70'lerden kalma aşamalı devrim görüşünün bile, "sivil toplumu güçlendirme", "Avrupa Birliği ile bütünleşme ya da "küreselleşme dinamiklerinin getireceklerini bekleme" anlayışına dayalı, devrim perspektifi hiç olmayan, salt muhalefetçi "sosyalist" görüşlerden daha ilerde (solda) olduğu açıktı; ve

▪ "Parti olmayan parti" sloganını oluşturan başlıca motiflerin, uzaktan hoş gelen bir davul sesi gibi kalacağı, iş pratiğe döküldüğünde bu tür fantezilerin hemen berhava olacağı ve insanların düpedüz oturmuş bir parti modeline yönelecekleri, Sosyalist Politika için en başından belliydi.

Sosyalist Politikacılar, önce BSP sonra da ÖDP içindeki konum ve tutumlarını bu saptamalardan hareketle belirlerlerken, bu güncel pratik, dergi olarak *Sosyalist Politika*'nın içeriğine yansımıştır. Açık konuşmak gerekirse, dışa (yabancıya?) dönük yüzü pek olmayan ve jargonu genellikle içrek kalan, homojen ve (o zaman için) hayli dar bir yapılanmadan gelen Sosyalist Politikacılar, BSP'nin özellikle ilk dönemlerinde parti içindeki diğer sol kesimlere karşı sekte ve agresif denebilecek bir tutum sergilemişlerdir. Ne var ki, daha sonra üstesinden gelinen bu siyasal-pratik yanlış, dergi olarak *Sosyalist Politika*'nın içeriğini de etkilemiştir. Çevrelerindeki devrimcilerin önemlice bir bölümünün klasik miras ya da donanım (marksizm ve leninizm) konusundaki bilgisiz ve/ya da duyarsız olduğunu düşünen Sosyalist Politikacılar, *Sosyalist Politika*'da bu donanımın öğelerine yeni baştan ve göstere göstere eğilme gereğini duymuşlardır. Üstelik, klasik miras ya da donanım, güncel olgu çözümlemeleri için de kullanılmamış, çoğunlukla vazedilmiştir.

Bu söylenenler ışığında, ÖDP içindeki Sosyalist Politikacıların kendi bulundukları yerlerde bugün sergiledikleri performansın içeriği ile *Sosyalist Politika*'nın içeriği arasında bir açığı bulunduğunu söylemek gerekir. Bunun, tam tamına ve mutlaka kapatılması gereken bir açığı bulunduğunu söylemiyoruz. Çünkü, *Sosyalist Politika*, ama anımsatma, ama anımsama, ama eğitsel amaçlarla, klasik donanım ile ilişkin çalışmalara bundan sonra da yer verecektir. Buna karşılık, *Sosyalist Politika*'nın bundan sonraki üretimi, daha çok güncel olguların ve gelişmelerin çözümlemesine yönelik olmalı, klasik donanım ise daha çok bu dolayım ile baş vurulmalıdır.

Sosyalist Politika'nın 6. yılından başlayarak, bu ihtiyacın karşılığını verebileceğimizi düşünüyoruz.

2000'li yıllarda...

Sosyalist Politika'nın elinizdeki sayısında, dünyadaki, Türkiye'deki ve soldaki "gidişata" ilişkin değerlendirmeler yer alıyor. Dolayısıyla, burada sözü fazla uzatmadan, bir kadro hareketi olarak Sosyalist Politika'nın özel vurgularını başlıklar halinde sıralıyoruz:

Sosyalist Politika, Türkiye'de gerçek anlamda bir "demokratikleşme" süreci yaşanabileceğine, bu süreç sonucunda Türkiye'de batılı anlamda bir liberal demokrasinin yerleşeceğine ve bu tür demokrasilere özgü klasik-parlamentarist komünist partilerin solda tekleşebileceğine en küçük bir olasılık tanımamaktadır. "Kadro hareketi" tercihinin başlıca gerekçelerinden biri de bu perspektiftir.

▪ Sosyalist Politika, 1985-90 dönemindeki teorik ararışın 90'dan sonra kesildiğini, yaklaşık 9 yıldır sosyalistlerin bir şey okuma gereği duymadıklarını,

teorik açılım anlamında Türkiye solunun son derece geri bir dönemden geçtiğini bilmektedir. Ama bu durumu değişmez saymamaktadır. Durumu değişmez saymamanın ötesinde, önümüzdeki dönemde hem moral bozucu bir performansın (geride kalanlarla), hem de "eşik atladık" dedirtecek bir başarının (yeni katılımlarla), yeni teorik ararıları gündeme getireceğini düşünmektedir. Bir kadro hareketi olarak, teorik çalışmaya bunun için önem vermektedir.

▪ Sosyalist Politika, Türkiye'deki devrimci sürecin çok öznel bir süreç olarak gelişeceğini düşünmektedir. Bu düşünce, belirli evrelerdeki "tekleşmeleri" ya da tekleşme görünümlerini dışlamamaktadır. Bununla birlikte, Türkiye solundaki her tekleşme, mücadelenin boyutlandığı, toplumsal hareketliliğin ve siyasal katılımın genişlediği konjonktürlerde yeni ayrışmalarla sosyalist özne sayısını yeniden artıracaktır.

▪ Sosyalist Politika, marksizmin düz ve doğal uzantısı sayılabilecek bir devrimci siyasallığın olamayacağını düşünmektedir. İktidara yönelen devrimci-sosyalist hareket, başka yerlerde olduğu gibi, marksizmi de kucaklayan, ama her noktasıyla marksizme indirgenemeyecek bir zenginlik, ve çeşitlilik taşıyacaktır. Buna karşılık, marksist eksenî net ve belirgin olmayan bir genişliğin, siyasal iktidarı fethetse bile *kurucu-inşa edici* olması mümkün değildir. Sosyalist Politika'nın izleyeceği kadro politikalarında, bu çelişkili birliğin özel bir yeri olacaktır.

▪ Sosyalist Politika, Türkiye sosyalist hareketinin gerek tekleşme-dinginlik, gerekse çok öznelilik-hareketlilik konjonktürlerinde, dönem dönem yeni harmanlanmalar yaşayacağına inanmaktadır. Ne var ki, harmanlanma dinamiğinin nesnel gerekliliklerine ve koşullarına, öznel-iradi çabalara göre daha fazla önem vermektedir. Dolayısıyla, Sosyalist Politika, teorik olarak öngördüğü harmanlanma dinamiklerinde, öncelikle nesnel koşullara ve konumlanışlara bakacak, bu koşullar çerçevesinde ölçülü bir katkı sergileyecek, siyasal iradesini ise koşulların olgunlaştığı durumda kullanacaktır.

▪ Sosyalist Politika, kendi özel teorik-ideolojik konumunu, *modüler* tarzda kullanmayı siyasetin bir gereği saymaktadır. Örneğin bu konum, BSP'de belirli bir biçimde, ÖDP'de ise daha farklı bir biçimde, daha doğrusu farklı dolayımmlarla ifade edilmiştir. İlerde gündeme gelebilecek yeni harmanlanma süreçlerinde ise, aynı konum bu kez çok daha başka biçimler ve dolayımmlarla dışa vurulacaktır.

Hem partili, hem de *örgütlü* bir beş yılı geride bırakan Sosyalist Politika'nın bundan sonraki hattı, bu yazıda yer alan motifler ve saptamalarla belirlenecektir.

Sosyalist Politika

SEÇİMLER... OLASI SONUÇLAR

Ali Önder Önder

Geleceğe ilişkin siyasal öngörüler, değerlendirmeler ve saptamalar kurgu yapmaksızın yapılmıyor. Risk faktörü taşımayan kurgu da düşünülemez. Ama söz konusu siyasetse, sezgi ve kurguya başvurmayı, daha doğrusu kısmi ya da bütünüyle yanlışlanmayı göze almak gerekiyor. Ülkenin şaşırtıcı bir hızla değişen güncelliğinde güncel politikaya ilişkin kısa bir süre önce yaptığınız değerlendirmeleri kuşkulu ya da geçersiz kılan yepyeni bir durumla karşılaşabiliyorsunuz. Çok sağlam verileriniz olsa da değişen koşullarda yanlışlanmanız mümkündür. Ayrıca, siyasal kurgular verili nesnellik esas alınarak yapılmasına rağmen ipin ucu kaçırıldığında hiçbir yere oturmayan, bütünüyle öznellik malul bir noktaya varabilir. Bu da ciddi bir risktir. Ama dediğim gibi her şeye rağmen siyasette kurgu yapmayı göze almak gerekir; çünkü siyaset yapmak bizatihi risk almak demektir.

Seçimler: 18 Nisan mı fi tarihi mi?....

Yukarda ülkenin şaşırtıcı bir hızla değişen, değiştirilen ve herkesi ardına takabilen güncelliğinden söz ettim. Akşamları geç yatıp son haberleri izleseniz de, sabahları çok erken kalkıp ilk haberleri kaçırmasanız da güncel politikada gündem değişim hızını yakalamakta zorlanabilirsiniz. Ortaya çıkan her yeni durum bir önceki değerlendirmenizi yeniden sorgulamanızı gerektirebilir. Ara başlıktaki ifade, anlaşılacağı üzere seçimlerin (özellikle genel seçimlerin) 18 Nisan'da yapılmayacağı kuşkusunu anlatmaktadır (ancak son gelişmeler bu kuşkudan da kuşku duymayı gerektiriyor). Gerçekten genel seçimlerin 18 Nisan'da yapılmasının engelleneceğine ilişkin oldukça çok veri ve erteleme nedeni olarak kabul edilen durumu art arda sıralamak mümkündür. En başta son yıllarda ülke siyasetinde fütursuzca ve doğrudan söz sahibi olan ordu (MGK) – büyük burjuvazi ikilisinin bu konudaki ısrarı dikkate değerdir. Cumhurbaşkanı Demirel'in (ki bu ikiliden ayrı düşünülmemeli) bu konudaki bazen ikaya dönük; bazen de tehdide başvurarak yaptığı uyarılar bu niyetin açık ifadesidir. Ayrıca, ordunun üst kademesinin (MGK) sivil siyaset kurumlarını aşan yaptırıcı ve belirleyici gücü de bilinen bir gerçektir. Artık günümüzde ordunun üst kademesi sosyal ekonomik ve siyasal konularda geçmişte olduğu gibi, sivil siyasetçilerden ya da akademisyenlerden brifing bekleme durumunu büyük ölçüde aşmış bulunmaktadır. Günümüzde MGK, ülkenin genel siyasal gidişini, sosyal durumu, ekonomik göstergeleri ve siyasette olası gelişmeleri izleyip değerlendirebilecek, doğrudan bilgi sahibi olabilecek bir kurumsallaşmayı büyük ölçüde gerçekleştirmiştir. Bir yandan Batı Çalışma Grubu

(BÇG), inkar edilse de, Ekonomik Çalışma Gurubu (EÇG) v.b. yapılaşmalarla diğer taraftan anket ve kamuoyu yoklamalarıyla beslenen ordu üst kademesi ülke siyasetindeki mevcut duruma ve olası gelişmelere ilişkin perspektiflere sahip bulunmaktadır. Bugün, alaylı – mektepli karışımı “netekim” tipolojisinin yerini siyaset, ekonomi vb. konularda yeterli bilgisi olan ya da bu bilgilere doğrudan ulaşabilen üst kademe subay kadrosu almıştır. Ülkenin koşulları ve buna paralel olarak ordudaki bu değişimlerin ordunun geleneksel rolünü, alışılmış ifadesiyle “cumhuriyetin ve devrimlerin bekçisi olma” misyonunu daha da öne çıkaran bir atmosfer yaratmıştır. Bugün ülkenin menfaatleri söz konusu edildiğinde MGK ve komuta kademesi, bunun, düzenin ve burjuvazinin egemenliğinin korunması anlamına geldiğini geçmişe göre çok iyi bilmektedir. O yüzden emekli paşa Doğan Beyazıt, TV’deki bir açık oturumda, işçi sınıfının kitlesel bir kalkışmasını ciddi bir tehdit olarak görmekte ve böyle bir durumda ordunun tutumunun ne olacağını açıkça söylemektedir. Kısacası, ordunun cumhuriyetin başından beri sürmekte olan siyaset üzerindeki vesayeti, son yıllarda “gerektiğinde müdahaleyi” aşan bir süreklilik ve siyasetin asli unsuru olma karakteri kazanmıştır. Bütün bu söylenenlerde abartı yoksa (ki olmadığını sanıyorum) 19 Nisan sabahı siyasi tablonun nasıl olacağına ilişkin öngörüsü olan MGK –büyük burjuvazi ikilisinin istemediği bir tablonun ortaya çıkmasına neden olabilecek bir seçime izin vermeyecekleri ya da izin verseler de oluşan istenmeyen yeni tabloyu meşru kabul edemeyecekleri açıkça görülmektedir. Peki, MGK – büyük burjuvazi ikilisi 18 Nisanı neden erken bulmaktadır? Bence, en önemli nedenlerden biri, iç politik ortamda yeterince “mıntika temizliği” yapılmamış olmasıdır. Temizlenecek mintika açık ve bellidir: Siyasal İslam, Kürt dinamiği ve düzenin tüm muhalif unsurları. Devlet siyasal İslamın zeminini bütünüyle kurutmayı amaçlamaktadır. FP yöneticilerinin radikal söylemi terk edip uysal bir görüntü vermeleri de durumu değiştirmeyecektir. Bunun için, birincisi, Siyasal İslamın oluşturduğu ve bugün bu çevreye önemli maddi katkılar sağlayan İslamcı sermaye grupları zapt-ü rap altına alınmalıdır. İkincisi, ideolojik olarak din motifinin FP’nin tekeline alınması gerekmektedir. Her fırsatta, Cezayir örneğini çok iyi bildiklerini söyleyen komutanların, FP’nin iktidar olmasını bir yana bırakın, 19 Nisan’da oluşacak iktidara imajının ya da gölgesinin düşmesine bile tahammülleri yoktur. Kısacası, bu cenahta “mıntika temizliği” henüz yapılmamıştır ve 18 Nisana kadarki süre bu iş için yeterli değildir. Kürt dinamiğine gelince, bu alanda sözü edilen askeri başarılarla, Abdullah Öcalan’ın yakalatırılmasının yarattığı rahatlatıcı gibi görünen ortama rağmen, MGK – büyük burjuvazi ikilisinin sorunun kökünden kazanmadığının ve kazanamayacağını bilincindedir. Sözü edilen başarıların birebir ve hemen düzen politikalarına tahvil edilemeyeceği de bir gerçektir. 18 Nisan gibi çok yakın zamanda yapılacak bir seçimde, bu alanda da yeterince “mıntika temizliği” yapılmadığı için istenmeyen bir sonuçla karşılaşabilecektir. Bu da hem içte hem dışta devletin ağzının tadını kaçırarak bir durumdur.

Duruma bir de dış politika açısından bakmak gerekir. Batı’da görece bir başarı kazanmış ve imaj sahibi olan Türkiye’nin bu imajı zedeleyecek şaibeli, baskılı, sıkıyönetimli ve bunların sonucu olarak istenmeyen, nafoş olaylara gebe bir seçim sürecine girmesi ciddi bir risktir. Açıkçası; seçimlerin bu koşullarda bir bahar atmosferinde, güle oynaya geçeceğini düşünmek için kör olmak gerekir. Gergin, vurdulu kırdılı ve kan revan bir seçim ortamı Batı nezdinde ciddi bir itibar zedelenmesi demektir. Oysaki devlet şu anda Batı’dan aldığı imaj kredisinin şımarıklığıyla bölgede “horoz”luğun keyfini çıkarırken ağzının tadının kaçmasını hiç de istememektedir. Yine bilinmektedir ki imaj kredisinin muslukları sonuçta emperyalist odakların elindedir ve “horoz”luk izni de onlara bağlıdır ve sonsuz değildir. Egemenler, imaj kredisinin çok kısa sürede kesilmesini istememektedir.

Kısacası MGK- büyük burjuvazi ikilisinin önümüzdeki siyasal sürece ilişkin yaklaşımı, devletin geleneksel politikasıdır. Önce muhalif uçları ez, yok et, sonra tüm siyaseti merkezde yeniden tahkim edilmiş Kemalist ideoloji ekseninde zapt-ü rapt altına al ve tahkimatı sürdür, kalıcı kıl. Başka bir deyişle eşeği sağlam kazığa bağla sonra halka emanet et!

Özetle , madalyonun bir yüzü bu: 18 Nisan seçimleri yapılmayabilir ve 2000’li yıllara sarkar. Bu noktada, erken seçimin meclis kararı olduğu ve bunu da ancak meclis iradesinin değiştirebileceği söylenebilir. Cevap hazır: Neler oluyor hayatta (ve özellikle Türkiye siyasetinde)... Bir sabah kalkarsınız, ülkenin “âli menfaatleri” dikkate alınarak.... Mutabakat.... Darbe....

Madalyonun öteki yüzü.... Olası sonuçlar

Yukarıda belirtildiği gibi, şaşırtıcı bir hızla gelişen yeni olaylar ülkenin siyasal atmosferini de büyük ölçüde etkiliyor. Daha önce yapılmış olan değerlendirmeler, oluşmuş olan dengeler ya da dengesizlikler bir anda farklılaşıyor, yeni veriler yeniden kurguyu ve değerlendirmeyi kaçınılmaz kılıyor. Son olaylar Abdullah Öcalan’ın yakalatırılması, Türkiye’de ihale peşinde koşan emperyalist devletlerin Türkiye ile ilişkilerinde görece daha anlayışlı tutumları devleti bir ölçüde rahatlatmıştır. Emperyalist ülkeler nezdinde elde edilen bu görece ve dönemsel itibar imajı daha önceden oluşmuş olan kurgu ve değerlendirmeleri de farklılaştırmıştır. İçerde yaratılan ve milliyetçi bir eksende tezahür eden “güçlü devlet” imajı, diğer bütün çelişkileri, sıkıntıları ve tepkileri geri itmiştir. Diğer taraftan yaratılan yeni imaj, MGK- büyük burjuvazi ikilisinin 19 Nisan sabahı görmek istemedikleri korkulu tabloyu değiştirebilecek bir boyut kazanmıştır. 1974’te “Kıbrıs Fatih”i unvanıyla büyük bir itibar kazanan Bülent Ecevit’e tarih ve talih yeni bir fırsat daha sunmuştur. Abdullah Öcalan’ın yakalatırılmasındaki başarının ordu ve MİT’e ait olduğunu söylemesine rağmen Ecevit, kitleler nezdinde bu olayın da “kahramanı” olarak algılanmaktadır. Bu algılanmanın seçim sonuçlarına bire bir olmasa da önemli ölçüde yansıtacağı bir gerçektir. Yani, DSP 19 Nisan’da önemli bir sayıda milletvekiliyle meclise girebilecektir. Yine bu güne

kadarki politikalarıyla MGK çizgisi dışına çıkmamış olan ANAP'ın da kıyısından köşesinden son olayların rantından yararlanabileceği düşünülebilir. Sonuç olarak 19 Nisan'da oluşabilecek olası güçlü bir ANAP-DSP koalisyonu, MGK- büyük burjuvazi ikilisini büyük ölçüde rahatlatacaktır. Böyle bir gelişme olasılığı bu kesimi, genel seçimi 2000'li yıllarda yapılması ısrarından vazgeçirebilir ki son gelişmeler bunu göstermektedir. Ancak bu rahatlatma, "muntika temizliği" operasyonunu ortadan kaldırmayacaktır. Olası ANAP-DSP koalisyonuyla bu görev süratle ve şiddetle yerine getirilecektir. Yine oluşan güçlü koalisyon izin verildiği ölçüde bölgenin "horoz"u olma iddiası için de uygun ortam yaratacaktır. Daha bugünden şair başbakan bile bu "horoz"luk misyonunu pek benimsemiş gözükmektedir.

Bugünkü siyasal atmosfere bakıldığında, 19 Nisan sabahı oluşacak tablo ne olabilir? Yukarıda değindiğim gibi, milliyetçi "sol" bir çizgiye oturan Ecevit ve partisi hem oy oranını yükseltecek hem de, her ne olursa olsun, "devlete sahip çıkan" bir geleneğin temsilcisi olarak MGK-büyük burjuvazi ikilisinin mutemet siyasetçisi olarak kabul görecektir. Milliyetçi-muhafazakar sağ çizgide merkeze (MGK çizgisine) en yakın tutum alan ANAP da seçimlerde oy oranını arttırabilecektir. Önceki seçimlerde sağ çizginin önemli temsilcisi olan DYP'nin bu seçimlerde eski konumuna göre siyasetin çeperlerine düşme olasılığı yüksek gözükmektedir. Hatta kendi adıma bu seçimlerin Tansu Çiller'in siyasi yaşamının sonu olduğunu da söyleyebilirim. Ecevit rüzgarı, politik hataları ve Barış Partisi faktörünü hesaba kattığımızda CHP'nin geleneksel oylarının barajı aşmaya yetmeyeceği kanısındayım. Pragmatist sol seçmenin, oyum boşa gitmesin diye CHP'ye yönelmesinin de bu durumda bir anlamı kalmamıştır. Sonuçta CHP'ye verilen oy bu anlayışa göre yine boşa gitmiş olacaktır. Bu durumda gerek DYP'de gerekse CHP'de şimdiden başlayan beyhude kavganın seçim sonrasında artarak süreceği aşıkardır. FP ise düzen partileri içerisinde "tedip" ve "terbiyesine" en fazla önem verilen partidir. Ayrıca devletin içte ve dışta görelî "başarısı ve " itibarı" FP yöneticilerini ciddi ciddi düşündürmektedir. Bugünden bakıldığında FP'nin geçen seçimlere oranla daha düşük bir oy alacağı söylenebilir. Ancak FP'nin başarı ya da başarısızlığında Kürt seçmenin oyları, dolayısıyla HADEP faktörü oldukça önemlidir. HADEP'in seçimlere girmesinin engellenmesi ve Kürt oyların kendi öznesi tarafından yönlendirilmemesi durumunda FP'nin Kürt oyların büyük bir bölümünün üstüne oturması beklenen bir sonuçtur. Bu durum MGK-büyük burjuvazi ikilisi için tam da "aşağıya tükürsen sakal, yukarıya tükürsen bıyık" durumudur. Büyük bir olasılıkla devlet bu açmazı nedeniyle seçimlerde Kürtlerin yoğun olduğu bölgelerde zor faktörünü devreye sokacaktır. O nedenle bu bölgelerdeki seçim sonuçlarına kuşkuyla bakmak gerektiği kanısındayım. Özetlersek FP'nin kaderi bir ölçüde kendi dışındaki bir başka faktöre bağlı görünmektedir. Ancak, şurası unutulmamalıdır ki, MGK-büyük burjuvazi ikilisi FP'yi önsel olarak muhalefete mahkum etmiştir ve FP'li bir iktidar olasılığını düşündürmeyecek bir tutum ve kararlılık içindedir. Faşist MHP ve BBP'nin

oylarının bir bölümünün daha güçlü büyük partilere, DSP-DYP-ANAP-FP kayacağı söylenebilir. Bu durumda barajı aşma olasılığı zaten zayıf olan bu iki partinin payandasız meclise girme şansı yok gibidir.

Sonuç olarak,19 Nisan sabahı toplumun yaşamında neler değişecek diye sorulursa,yanıt net:Hiçbir şey. Başka bir deyişle, eski tas eski hamam,yalnızca tellaklar değişecek. Yeni tellakların da müşfik ve sevecen bir keseci olamayacakları şimdiden söylenebilir. Devlet, bilinen siyasal yöneliminin dışına çıkmadan,içte mmtika temizliğini daha geniş bir alana yayarak,içte ve dışta güçlü devlet imajından yararlanıp,bölgenin “horoz”u olma politikasını sürdürecektir. Ayrıca,”horoz”luk gereği silahlanmaya artan ölçüde kaynak aktarılacak ve bunun sonucu olarak işçi ve emekçilerin gelirlerinde ve yaşam düzeylerinde dayanılmaz bir dibe vuruş yaşanacaktır.

Öte yaka...

Görünen o ki,öte yakada HADEP-ÖDP-SİP-EMEP arasında bir süre devam eden seçim işbirliği görüşmelerinden sonuç alınamamıştır ve bu saatten sonra da sürecin yeniden başlatılıp olumlu bir noktaya evrilmesi mümkün görülmemektedir. Bu duruma hayıflanmanın bir işe yaramayacağı dikkate alınarak siyasal sürecin bu koşullarda nasıl işleyeceği ve 18 Nisan sonrası sosyalist siyasette ne tür dinamiklerin etkili olacağı üzerinde durmakta yarar var.

Önümüzdeki süreçte,Kürt emekçi dinamiği ve bu kesimde olası gelişmeler ne olabilir?Yukarıda değindiğim gibi,MGK-büyük burjuvazi ikilisi,Kürt seçmenin özgür iradesinin seçim sonuçlarına yansımaları istememektedir. Ancak,bu konuda bir ikilem içindedir. Bugünden bakıldığında bu ikilemden tek çıkış yolu bulunmaktadır: Kürtlerin yoğun olduğu bölgelerde ilan edilmemiş (ya da ilan edilmiş) “sıkıyönetimli” bir seçim özcesi, baskıyla tehditle,şiddetle ve hileyle seçim sonuçlarını devletin kabul edebileceği “makul” bir sınıra çekmek. Buna yönelik uygulamalar bugünden başlamıştır ve sanırım artırılarak sürdürülecektir. Bunun yanı sıra bölgede ideolojik ve siyasal olarak “ikna”ya yönelik politikalar da gündemdedir:Pişmanlık Yasası ve Gönül Alma Paketi (GAP) diye sunulan,Kürt nüfusun yoğun olduğu bölgelerde,sağlık,eğitim,kültür,altyapı,istihdam ve ekonominin siyasal amaçlarla yeniden programlanması öngörülmektedir. Öyle anlaşılıyor ki devlet,havuç ve sopa dengesini çoğu zaman sopadan yana bozarak önümüzdeki dönemde de sürdürecektir. Ancak, ne olursa olsun,Kürt emekçi dinamiğinin iradesinin seçimlere yansımalarının engellenmesi hem içte hem dışta ciddi sıkıntılar yaratacaktır. Sonuç olarak bu konuda yaratılan havaya rağmen “bu şarkının burada bitmeyeceği herkes tarafından bilinmektedir.

SİP’in yaklaşık iki üç yıldır,burnundan kıl aldırmayan doktrinerlikten, sindire sindire reel politik bir noktaya evrilme sürecini yaşadığını düşünüyorum. Yayınlarında sözü edilen “siyasetin toplumsallaşması” (ki sanırım amorflaşmadan kiteselleşme kastediliyor) kavramıyla günümüz koşullarında sosyalist siyasetin

darlaşarak değil, ilkeli bir şekilde toplumsal alanın bütününe nüfuz edilerek yapılabileceğine dair bir yönelimin kastedildiği kanısındayım. Seçimler SİP açısından alınacak oydan çok, kendini tanııtma ve tanıma, basında ve politik gündemde yer bulma anlamında bir önem taşımaktadır. Elbette beklenenin üzerinde oy alınması SİP kitesini motive edecektir; ancak sınırlı bir oy alınsa da bu, fazla bir demoralizasyona neden olmayacaktır. SİP'in de bu süreçte ve seçim sonrası dönemde siyasetin toplumsallaştırılması yönelimine uygun olarak diğer sosyalist yapılarla arasında arayüzeyler oluşturma çabalarının devam edeceği düşünülebilir.

Sınırlı sayıda sendikadaki etkinliğe rağmen EMEP'in de kitlelerle buluşma açısından ciddi kısıtları vardır. Sendikal yönetimler üzerinden politika yapmanın bire bir sınıf kitlesi ile buluşmak anlamına gelmediği bir gerçektir. Bugünkü durumıyla EMEP'in seçimlerde alabileceği kısıtlı bir oy vardır.

Bugün seçime katılabilen sosyalist partilerin dışında kalan sol, sosyalist devrimci grup, çevre ve öbeklerin seçime yönelik olarak kendi aralarında ortaklaştıkları alternatif bir politik tercihten söz etmek mümkün değildir. Ciddi bir sosyalist çevre ya da grubun "seçimlere boykot" türünden şu anki ortamda hiçbir maddi zemini olmayan yönelim içinde olacağını sanmıyorum. Ayrıca, bu ortamda "boykot"un bireysel ya da grupsal tatminden başka hiçbir anlamı da yoktur (siyasal süreçlerin nereye evrileceğini bu günden kestirmenin çok güç olduğu Türkiye'de boykot karşıtlığını da mutlaklaştırmamalı. Bu durumda bu kesimlerin oyları HADEP, ÖDP, SİP, EMEP gibi partilere gidecektir ancak seçimlerden sonraki süreçte ve grup olarak hem kitlelerden hem de kendi dışındaki sosyalistlerden yalıtık kalmanın ayrı bir apolitizme yol açacağını kavrayan ve marksizmi ana eksen alan bazı çevrelerin ilkelerini ve yapılarını feda etmeksizin daha büyük bir havuzla ilişkilendirme yönelimlerinin ağır basacağını düşünüyorum.

Ya ÖDP

Benim de üyesi bulunduğum ÖDP'ye gelince: Parti, seçim işbirliği çabalarını sürdüğü dönemde ve ardından gelen günlerde hiç de geliştirici olmayan iç tartışmalarla gereksiz enerji harcamıştır. Seçim programının, seçim çalışmalarının planlanmasının ve örgütlenmesinin gecikmiş olmasının seçim sonuçlarını ciddi bir şekilde etkileyeceği kanısındayım. Ayrıca, parti programında sözü edilen "...sermaye güçlerinin egemenliğini, emperyalizmin tahakkümünü ortadan kaldırarak emek güçlerinin siyasi iktidarının kurulmasını amaçlar" ifadesine rağmen seçimler yaklaşırken parti hala gerek pratik gerekse teorik olarak bu tanıma uygun bir politik özne görüntüsü vermekten uzaktır. Batı'dan esen postmarksist, yeni sol rüzgar Türkiye'de en çok ÖDP'de etkili olmuştur. Toplumsal dinamiklerin, STÖ'lerin parti politikalarının oluşturulmasında başat hale getirilmesi partinin işçi ve emekçi

eksenli politik çalışmalarını geriletmiş ve sınıfa yönelik siyasal çalışma bazı sendikaların yönetici organlarına devredilmiştir. Bu türden sınıf dışı kategoriler ve alt kimlikler ÖDP politikalarının oluşturulmasında (ya da oluşturulamamasında) zaman zaman belirleyici bir basınç unsuru olmuştur. ÖDP’de sıkça yapılan, kategorik olarak farklı olan zeminleri birbirin içine sokmanın ya da birini diğerinin karşıtıymış gibi değerlendirmenin çok yorucu ve yıpratıcı olduğu kanısındayım. Örneğin çevreci kişi ya da öbek çevreci kimliğini belirttik kılıyor ve kendini bu kimlikle tanımlıyorsa bunun sosyalist siyasetle ilişkilendirilmesi ancak siyasal dolayımalarla olabilir. Yine sınıf kimliğini önceleyen kadın kimliği ile kendini tanımlayan feminizmin de sınıf siyasetiyle ilişkisi siyasal dolayımalarla kurulabilir. Yani biz çevreciyiz ya da feministiz ama aynı zamanda sınıf mücadelesinin gereklerine koşulsuz inanırız ve uyarız denmesi, kategorik olarak ayrı iki zemini keyfi ve sahici olmayan bir biçimde iç içe geçirmek olur ki bu mümkün değildir. Yine feminizm ya da dinsel kimlik üst belirleyiciyse, bu üst belirleyici kimlik sınıf mücadelesinin gerekleriyle zaman zaman çelişeceği için teorik ve pratik olarak iki farklı zeminde de ifadesini bulan tekleşmiş bir kimlikten söz edilemez. Daha açık bir deyişle, siyasal süreçlerde sınıf siyasetinin gerekleri ve öncelikleriyle, çevreci, feminist ya da dinsel kimliğin yöneliminin gerekleri ve öncelikleri ömür törpüsü bir gerilim hattı oluşturabilir ve burada tercih zorunludur. Bu tercihte belirttik olan kimlikle yapılacağı için çoğu zaman çelişik bir durum yaratacaktır olaya tersinden bakıldığında, bir sosyalisttin aynı zamanda eşit bir kimlikle çevreci, feminist... olması hem mümkün değildir hem de gerekli değildir. Mümkün değildir; çünkü bunlar iki farklı zemine ait iki farklı ideolojidir. Gerekli değildir; çünkü marksizm tüm toplumun ve doğanın kurtuluşunu amaçlar, yani bu alanlar marksizme içseldir. Örneğin, Gladkov’un “Çimento”sundaki (daha sonraki baskısı fabrika) kadın kahraman Daşa feminist değil ama kadın kimliğini onurla taşıyan ve savunan onurlu bir komünisttir yine yıllarca önce izlediğim bir Sovyet filmindeki kadın kimliğiyle yaşamın her alanında kendini üretebilen kadın belediye başkanı da feminizme ihtiyaç duymayan bir komünisttir. Spartak takımında futbolcu olan naif kocasıyla çatışır ve filmin bir yerinde olanca gücüyle haykırır “Spartaklı oldun ama bir türlü Spartaküs olamadın.” Oldukça öğretici. Yeri değil ama bu anlatılanların ardından şu sorulabilir: Daşa ya da sözü edilen belediye başkanın ülkesi ne oldu? Yaşanan sosyalizmde kadın sorunu çözülebildi mi? Soru yaşanan sosyalizmi bütünüyle karalamaya değil de sorgulamaya yönelikse anlaşılabilir. Yanıtı ise şimdilik ve özet olarak şudur: Toplumsal bir olayda sorgulama anlık bir fotoğraf karesine sığdırılamayacağı için süreçseldir ve tarihin yanıtını marksizmin yanılgısında değil, sosyalizmin yeniden iktidarında aramak ve yaratmak gerekir.

Yine buraya kadar yazılanlardan yanıltıcı bir sonuç çıkarılıp şu sorulabilir: Sınıf politikalarında toplumsal dinamiklerin hiç mi önemi ve yeri yoktur? Bunun yanıtı bu dergi sayfalarında defalarca verildi ama yeri gelmişken bir kez daha yineliyim. Sınıf siyaseti, toplumsal formasyonun bütünü üzerinden yapılır ve sınıf mücadelesi

siyasal olarak toplumsal dinamizmin bütün alanlarıyla ilgilidir. Bu alanlarla dolayimler kurarak hem beslenir hem de yönlendirici misyonunu yerine getirir.

Bütün bu ve burada sayılmayan açmazlarına rağmen ÖDP bu gün göreceli olarak solun kitlelerle en çok buluşmuş öbeğidir. Ancak, kuruluşundaki "birlik" imajının yarattığı potansiyelle bu gün ulaştığı nicel ve nitel güç düşündürücüdür. Bu durumu sadece dönemin siyasal nesnelliğine bağlamanın doğru olmadığını düşünüyorum. Bunda, partinin öznel politik zaaflarının, siyasal hattın yeterince belirtik kılınamamasının, soyut bir özgürlük atmosferinin yarattığı bozuculuğun, partinin parti gibi çalıştırılmamasının v.b payı oldukça çoktur. Ama her şeye rağmen seçimlerde oyları yüzde ile ifade edilebilecek tek sol parti yinede ÖDP'dir. ÖDP'de bu gün en karamsar olanlar (ki ben de karamsarlardan biriyim) %1,5 civarında bir oy ummaktadır. Partinin çoğunluğu ise %3-4 gibi rakamlar telaffuz etmektedir. Bir de azımsanmayacak sayıda afaki yüzdelerden söz edenler vardır. Sonuç ne olursa olsun, seçimlerin ardından gelen dönemde parti içinde "seçim sonucu hüsrancı" yaşayanlar olacaktır. "İktidar sözcüğünü duyduklarında tüyleri diken diken olanlar, partiyi kendi özgürlük anlayışlarına uygun salt bir sosyal çevre olarak görenler, süreç içinde parti ile ilişkilerini gönül bağı düzeyine indirecekler, tamamen köşelerine çekilmeseler de parti çeperinde yer alacaklardır. Bunun yanı sıra farklı yorumlara sahip olsalar da marksistler süreci ve olası gelişmeleri değerlendirip sonuçlar çıkaracaklar ve partinin geleceğini belirleyecekleridir. Önümüzdeki dönemde bir başka olası gelişmede, guruplar dinamizminin parti hayatında daha belirtik bir konuma gelmesi ve bunun sonucu olarak partinin içteki ve dıştaki dinamizminin yükselmesi olarak kurgulanabilir. Bütün bunlardan anlaşılacağı üzere ÖDP'nin seçimlerin ardından gelen günlerde kitleselleşme politikasını terk etmeksizin sınıfı ve marksizmi daha fazla referans alan bir yönelime gireceği düşünülebilir. Bu durumun, ÖDP dışındaki sosyalistler arasında daha anlamlı ve geçirimli arayüzeyler yaratacağını düşünüyorum. Bence çok zayıf bir olasılık ama süreç kurgulananın tersine gelişirse ve marksistler ÖDP'de "boyalı kuş" durumuna gelirse...o zaman yeni bir dünya kurulur ve herkes yerini alır.

Sonuç olarak, 18 Nisan seçimleri ülkede "müesses nizamı" yepyeni bir noktaya taşımayacaktır. Ancak , bütün toplumsal ve siyasal yapıların gelecek tasavvurunu ve bu tasavvura ilişkin perspektiflerini ciddi bir şekilde etkileyecektir. Açıkçası son günlerde sıkça kullanılan deyişle siyaset, özellikle sosyalist siyaset, bütünüyle bir eşiğe gelmiş dayanmıştır. Geline eşikte:

• MGK-Büyük Burjuvazi ve onların siyasetteki uzantıları açısından durum nettir. Bu kesim:

1. Ülkede milliyetçi dalgayı yükseltmek, bu ekseninde iç istikrarı sağlayıp büyük ve güçlü devlet imajı yaratmak ve bununla beslenen Kemalizm'i yeniden tahkim ederek devletin sarsılmış olan egemen ideolojik eksenini oluşturmak,

2. Bunu yaparken tahkim edilmiş ideolojik eksenin dışında kalan en ılımlılarından en radikaline kadar tüm muhalif unsurlara mıntika temizliği politikasıyla temizlemek sonrada devletin ideolojik ekseninde hizaya sokmak,

3. ABD ve Avrupa emperyalizmiyle kişiliksiz bir denge politikası gütmek, eline fırsat geçtiğinde izin ya da görev verildiğinde bölgede “horoz”luk ve savaş kışkırtıcılığı yapmak,

4. Ülkenin “âli menfaatleri” adına işçi ve emekçileri dayanılmaz koşullara mahkum etmek, bu konuda iknadan çok malum terbiye yöntemlerini kullanmak gibi temel yönelimlere sahiptir.

- FP cenahına bakıldığında, mevcudiyetlerinin eksenini olan asıl eksenlerinden söylem düzeyinde de olsa ne kadar çark ederlerse etsinler bu aşamada devletin tahkim edilmiş ideolojik eksenine eklemelenmeleri ve kabul görmeleri mümkün değildir. Bu nedenle onay alma çabaları bundan sonra devam etse de devlete bulaştırılmayacakları kesindir. FP’de bunu anlayacak ve yol ayrımında şimdiden ne olacağı şimdiden kestirilemeyen bir karara varacaktır. Yine önümüzdeki dönemde şeriatçı kesimden daha radikal mücadele yöntemlerini benimseyen marjinal grupların çıkması kaçınılmazdır.

- Kürt dinamiğinin önümüzdeki dönemde yönelimlerini belirleyecek iki farklı bakıştan ya da eğilimden söz edilebilir. Bir eğilim, ABD ve İngiltere ile diğer Avrupalı emperyalist odakların Ortadoğu üzerindeki çelişkili ve çatışkılı politikalarına endeksli olarak oluşabilir. Bu eğilimin politikalarında bölgeden çok özellikle Avrupa devletleri merkezli diplomasiye dayalı yönelim ağırlık kazanabilecektir. Ancak bu tür bir politik tercihin hiç de hayırlı bir şey olmadığı, siyasal ve ekonomik çıkarların emperyalistler açısından her şeyden önce geldiği yakın zamanda yaşananlardan sonra herkesçe bilinmektedir. Bir diğer eğilim ise, Kürt hareketinin yaslandığı emekçi dinamizminin gerekleri üzerinden bulundukları coğrafyada işçi ve emekçi eksenini esas alan, emperyalistlerin Ortadoğu’ya yönelik politikalarını ve çelişkilerini bu temel eksene göre değerlendirip politikalar oluşturan bir süreç izleyebilecektir. Bu ikinci eğilim ya da bakış doğal olarak Kürt emekçi dinamiğinin marksizm ile ilişkisini yeniden kurgulamak ve kurmak gereğini duyacaktır.

- Sosyalistler açısından ise eşik, ayrı ayrı duran sosyalist partilerin, çevrelerin, grupların birbirleri arasında geçirimli (bu kavramdan sadece yapıların hareketi anlaşılmalı, asıl kast edilen politikaların hareketidir) ara yüzeyler yaratmaları ve yeni harmanlanma süreçlerinin zeminini oluşturmaları olarak ifade edilebilir. Kısacası bu cemahta önümüzdeki dönem, herkesin kendi aynasında tapınıp aynadan malum cevabı bekleme ediminden vazgeçip sosyalistler arası harmanlanma dinamiklerinin hakkının verildiği bir dönem olmak zorundadır.

SEÇİM SONRASINDA SOL: BEKLENTİLER VE ÖNERİLER

Metin ÇULHAOĞLU

Türkiye'de, üzerine yazmanın en kolay olduğu alanlardan biri futboldur. Örneğin, bana hiç izlemediğim bir maçın sonucunu söylerseniz, oturup bu maça ilişkin ciddi bir eleştiri yazısı dönebilirim. Yenilen takımın "oyunu kanatlara yayamadığını", "orta sahada çoğalamadığını" söyler, bu takımda "bloklar arasında kopukluk olduğunu" yazarım. Kimse de itiraz etmez. Maçı izlemediğimden kuşkulanan bile çıkmaz.

Doğrusunu söylemek gerekirse, Türkiye'de solun durumuna ilişkin değerlendirmeler de giderek kolay yazı kategorisine girmeye başladı. Nasıl mı? Örneğin, bir önceki paragrafta yer alan değerlendirmeleri sol harekete doğru uzatarak, hareketin "sosyalizmi emekçi sınıflara yayamadığını", "varoşlarda çoğalamadığını" ve "sol kuşaklar arasında kopukluk olduğunu" söyleyebilirsiniz. Üstelik pek çok kişiden onay da alırsınız. Kimse kalkıp "bu adam ne diyor?" diye sormaz.

Türkiye'de sol harekete ilişkin genel değerlendirmelerin standart kalıplara oturmasının ve bu kalıplardan bir türlü çıkamamasının nedenleri olmalı. Görebildiğim kadarıyla, Türkiye solunun genel durumuna ilişkin değerlendirmeler, olması gerekenden daha fazla an ya da güncellik belirlenimli. Başka bir deyişle, solun geleceğine ve olası açılım kanallarına pek fazla kafa yorulmuyor. Bu üretimsizliğe "vizyonsuzluk" demek de mümkün. Ne dersek diyelim, bu durumun kendisinin de bir açıklaması olmalıdır.

Kanımca, üretimsizliğin biri nesnel, diğeri öznel olmak üzere iki nedeni var. Nesnel neden, Türkiye sol hareketinin henüz kalıcı ve pekişmiş bir siyasal birikim üzerine oturamamış olmasıdır. Üzerine bastıkları zeminin yeterince oturmadığını; bu zeminin kaygan ve kırılğan olduğunu gören (ya da hissedeni) sosyalistler, doğal olarak hep buraya takılmakta, bu nedenle gözlerini fazla ileriye çevirememektedirler. Sosyalist hareket, kendini sürekli olarak "hamle", "çıkış yapma" "yeniden yapılanma", "sıfırdan başlama", "kabuğunu çatlatma", "eşik atlama" durumunda görmektedir. Böyle bir durumun ve bu durumun yarattığı siyasal psikolojinin, insanları hep güncelliğe ve bu güncelliğin ilk plandaki verilerine hapsetmesi kaçınılmazdır.

Öznel neden ise, sosyalistler arası tartışma kültürünün zayıflığıyla ilgilidir. Türkiye'nin sosyalistleri, formel eğitimlerini bu ülkenin okullarında görmüşlerdir. Bu eğitimin, "müspet bilim" adına aşırı ampirisist ve pozitivist vurgular içerdiği biliniyor. Ampirisizm ve pozitivism siyasal çözümleme düzlemine taşındığında,

kurgu, hipotez, projeksiyon ve kestirim gibi araçlar büsbütün bir kenara itilip salt varolan durumun ampirik gözlemleriyle yetiniliyor. Bundan ötesi, ne yazık ki, entelektüel fantezi ya da düpedüz atmasyon sayılıyor.

İlginçtir; toplantılarda "siyasal durum değerlendirmesi" gündemine sıra geldiğinde, birisi kürsüye çıkıp yakın gelecekteki kimi olabilirliklerden söz etse, daha önce bu konularda hiç konuşmamış kişiler mutlaka söz alacaklardır. Söz alanlar, daha önce dile getirilen olabilirliklerin hiçbir biçimde geçerlilik taşımadığını büyük bir kesinlikle anlatacaklardır. Yakın gelecekte neler olabileceğinden o ana kadar hiç söz etmeyen sosyalistlerin, nelerin *olamayacağını*, ancak olabilecekler dile getirildikten sonra, üstelik kesin karşıt görüş biçiminde ileri sürmelerinde bir tuhafılık vardır. Bu, doğrudan doğruya, alınan formel eğitime ve edinilen tartışma kültürüyle ilgili bir tuhafılıktır. Türkiye'de ortalama sosyalist, geleceği kurgulamaz; böyle yapmayı olumsuz anlamda spekülasyon sayar. Ama, önüne bir kurgu geldiğinde, "böyle olmayacak" diye kestirip atmakta hiç tereddüt etmez.

Girişin ardından toparlarsak, bu yazıda, seçimlere giden Türkiye solunun yakın geleceğiyle ilgili kimi olabilirliklere, olanaklara ve açılım kanallarına değinilecektir. Açık konuşmak gerekirse, "spekülatif" bir yazı olacaktır. Çünkü, "oyunu kanatlara yayamama" ya da "orta sahada çoğalamama" gibi beylik deyişleri aşmanın başka bir yolu görünmemektedir.

Derinleşme gerektiren iki başlık: Zayıf halka ve kriz

Sosyalizm, kimileri için etik bir tercih olabilir. Türkiye'de sosyalist bir devrimi yakın ve uzak gelecekte mümkün görmeyen, ama bu ülkede insanca ayakta kalmanın ve yaşamının ancak sosyalist bir kimlik ve pratikle gerçekleşebileceğini düşünen insanlar vardır ve olacaktır. Ne var ki, sosyalist topluluğun salt böyleleriyle sınırlı kalması beklenemez. İktidar perspektifi, soldaki başka grupların olduğu gibi, bu satırların yazarının içinde yer aldığı kolektivitenin de temel kavramlarından biridir. Türkiye sosyalist hareketinin yakın tarihine bakıldığında, "iktidar perspektifi" kavramının bir başka kavramla birlikte yerleşmeye başladığı görülür. Bu kavram "zayıf halka"dır.

Türkiye, gerçekten dünya kapitalist zincirinin zayıf halkası mıdır? Kendi adıma, pek çok göstergenin, Türkiye'nin zayıf halka konumuna işaret ettiğini düşünüyorum. Gel gelelim, zayıf halka kavramını ve saptamasını benimseyenlerde, hepimizde, bu saptamayı derinleştirme ve yeni çözümlemelerle takviye etme bakımından bir tembellik görülmektedir. Sosyalist hareketin ayak bastığı zeminde, kimi vargı ve saptamaların artık sabit envanter durumuna gelmesi, yani bunlar üzerinde bir yerden sonra fazla tartışılmaması doğaldır. Ancak, zayıf halka saptamasının bir belit (aksiyom) sayılması tehlikelidir. İktidar perspektifine sahip sosyalistlerin, zayıf halka saptamasını açmaları, yeni çözümlemelerle sınamaları ve ortaya çıkan yeni değişkenleri gözetmeleri gerekir.

Nasıl mı? Burada, belirli bir çerçeve önereceğim. Bu çerçeve, en başta, *modernizasyonun* bu ülkede ulaştığı düzeyle; bu düzeydeki *modernlik* olgusunun devrimci bir yükseliş için sunduğu olanaklar ve getirdiği kısıtlamalarla ilgilidir. Batılı birçok marksist, 1945-90 döneminde modernliğin, Batı Avrupa ve Kuzey Amerika'da değişim umutlarını ve beklentilerini körelttiğini, toplumu yetinmeci ve güncelci kıldığını, tüketimciliği ve hazcılığı öne çıkartarak genel bir dinginlik yarattığını söylemektedir. Kuşkusuz, modernliğin postmodernliğe döndüğü söylenmemektedir; ama, modernliğin, değiştirici, dönüştürücü, beklentileri yükseltici, başka bir dünya ve toplum özlemlerini motive edici dinamizmini artık yitirdiği özellikle vurgulanmaktadır. Özetle, böyle coğrafyalarda "zayıf halka" aramak pek gerçekçi bir uğraş olmayacaktır. Söylenen, budur.

Peki, Türkiye'deki kapitalist gelişmenin ve bu gelişmenin ortaya çıkardığı toplumsal-kültürel yaşamın, Batı Avrupa ve Kuzey Amerika'daki kadar olmasa bile, bu ülkeyi de aşağı yukarı benzer bir evreye taşıdığı söylenebilir mi?

Bu sorunun yanıtını ihtiyatla vermek gerekir. Yeniden batılı marksistlere dönecek olursak, bu marksistlerin sözünü ettikleri dinginliği ve doymuşluğu yaratan, gelişmiş kapitalizmin, kitle üretimi - kitle tüketimi temeline dayanan refah devleti modelidir. Bu model, refah devletinden çok şey isteyen, üstelik istediklerini uzunca bir süre alabilen alt ve orta sınıfları varolan düzene bağlamış, değişim umut ve beklentilerini köreltmıştır. Günümüz kapitalizmi, şimdi bu modeli büyük ölçüde terketmiştir. Ne var ki, refah devleti modeli yaklaşık 40 yıllık bir dönemde toplumun geniş kesimlerini öylesine koşullamıştır ki, vahşi kapitalizm karşıtı tepkiler sosyalizmle ilişkilennemekte, yeniden eski refah devleti uygulamalarında odaklaşmaktadır. Gelişmiş kapitalizmin bu sorunları ilerde nasıl bir durum ortaya çıkarır, ayrı bir konu.

Türkiye'de ise, durumun hayli farklı olduğunu düşünüyorum. Türkiye'de 1960-80 arasında gündemde olan "sosyal devlet" modeli, geniş kesimleri dinginleştirmemiş, yetinmeci kılmamış, tersine bu kesimlerin siyasal katılımcılığını, umutlarını ve değişim beklentilerini motive etmiştir. Batılı kimi akademisyenlerin benimsedikleri "refah devleti kitleleri edilgenleştirdi" görüşünü Türkiye'ye uzatıp "sosyal devlet Türkiye'de kitleleri yetinmeci kıldı" demek mümkün değildir. Ancak, 1960-80 döneminin kapanmasına ve Türkiye'ye özgü bir tür vahşi kapitalizmin devreye girmesine yönelik tepkilerin, bugün için, yeniden "sosyal devlet" hedefinde düğümlendiği de bir gerçektir. Ama, arada ciddi bir fark vardır: Türkiye'de sosyal devleti ve popülist politikaları özleyen bilinçsiz anti-kapitalist tepkilerin, sol-sosyalist bir mecraya yönlendirilmesi açısından, Avrupa'ya göre elde çok daha fazla olanak vardır. Önce, bunu görmek gerekiyor.

Yukarıda söylenen, hiç kuşkusuz Türkiye'yi kendi başına "zayıf halka" yapmaz. Daha derinlikli bir zayıf halka çözümlemesi için, modernliğin başka yönlerine değinmek gerekiyor. Kavramlarla ilgili kısa bir özetten sonra, bunu yapmaya çalışacağım.

Modernizasyon, kapitalist gelişmenin, ulus-devlet ölçeğinde gündeme getirdiği örgütsel, teknolojik, ekonomik ve kültürel değişim süreçleridir; insanların gündelik yaşamlarını doğrudan ya da dolaylı biçimde etkileyen hızlı yeniliklerdir. *Modernlik*, bütün bu değişiklik ve yeniliklerin, belirli bir toplumsal formasyonda ortaya çıkardığı durumdur. *Modernizm* ise, devletin, diğer örgütlerle kurumların ve en önemlisi insanların bu durumu nasıl yaşadıklarıyla, yaşananların nasıl bir deney birikimine yol açtığıyla ve bu birikimin insanları ne tür düşünce ve beklentilere yönelttiğiyle ilgilidir. O halde, soru şu: Türkiye'deki modernizasyonun ulaştığı aşamada ortaya çıkan modernlik ve bu modernliğin çeşitli öznelerce algılanışı-yorumlanması, değişim umut ve beklentilerini sivirtmekte midir, yoksa köreltmekte midir? Özetle, Türkiye'deki modernizasyon süreci, ülkeyi "zayıf halka" yapacak bir modernliği ve modernizmi getirmiş midir, getirmemiş midir ?

Bu sorunun yanıtını ararken, önemli bir noktaya işaret etmek gerekiyor. Modernizasyon süreçleri, hiçbir zaman, eskiyi ve geleneksel olanı son kalıntılara kadar silip bunların yerine saf bir modernliği koymaz. Modernizasyon, her zaman ve her yerde, yeni olanın eski ve geleneksel olanla eklemlenmesi ya da kaynaşmasıdır. Birkaç örnek verebilirim. Tren ve uçak, ulaşım araçları olarak modern zamanların ürünüdür. Tren ve uçak, her yerde tren ve uçaktır. Ama bu modern ulaşım araçlarıyla yapılan yolculuklara, gelenekler ve özel bir kültür damgasını vurur. Örneğin, bir süre öncesine kadar, Türkiye'li yolcu taşıyan bir uçak piste indiğinde yolcular pilotu alkışlardı. Bunu başka hiçbir ülkede görmedim. Bu, Türkiye'li yolcunun, modernizmin "uzmanlık sistemlerine koşulsuz güven" olarak tanımlanan aşamasına henüz gelmemiş olduğunun göstergesiydi. Modern olan ile geleneksel olanın eklemlenmesine işaret ediyordu.

Tren yolculuğu da öyle. Tren de her yerde trendir. Ama, Türkiye'de uzunca bir süre tren yolculukları kendi özgün kültürel pratiklerimiz eşliğinde yapılırdı. Aynı kompartımanda ilk kez tanışan yolcular, zeytinyağlı yaprak sarması başta olmak üzere yolluklarını birbirlerine ikram ederlerdi. Sonra, trenin durduğu kimi istasyonlarda, oraların kendine özgü ürünleri alınırdı. İzmir'e mi gidiyorsunuz, Menemen'den testi alırdınız; Çumra'dan mı geçiyorsunuz, mutlaka bostan satanları kollamanız gerekirdi, vb.

Hemen eklemem gerekiyor: Yukarıdaki iki örnek, artık aşılacak durumları anlatıyor. İyi mi, kötü mü? Bu, hayli canalcı bir sorudur. Bana göre, değişim arzusunun ve yönelimlerini motive eden durum, modernliğin gelenekseli bütünüyle silip yok ettiği durum değil, onunla gerilimli bir eklemlenme yaşadığı durumdur. Yolcu, uçak piste indiğinde alkış tutuyorsa, bir gerilimi ve sorunu var demektir; siz bu gerilimin ve sorunun üzerine başka mesajlarla daha etkili biçimde gidebilirsiniz. Yolcu, trende size zeytinyağlı yaprak sarması ikram ediyorsa, bu bir dayanışma ve paylaşma kültürünün dışavurumudur; siz böyle bir kültürün üzerini kendi önerilerinizle daha rahat doldurabilirsiniz. Özetle, modernlik ile gelenekselin özgül kaynaşımalarında, insanlar arası etkileşimi kolaylaştıran bir yan vardır.

Türkiye'de, modernizasyonun özellikle 1980'den sonra, Özal döneminde ulaştığı boyutların, devrimci bir dönüşüm için gerekli umut ve beklenti düzeyini bir ölçüde kemirdiğini düşünüyorum. Bundan kastettiğim, modern olan-geleneksel olan eklemlenmesinin sona ermesi değildir. Kastettiğim, 80'den sonra, modern olanın, geleneksel olanın en gerici ve tutucu öğeleriyle eklemlenip, insancıl, kamucu, dayanışmacı, adaletçi ve eşitlikçi öğeleri daha fazla dışlamasıdır. Kuşkusuz, bu durumun "zayıf halka" belirlemesini geçersizleştirdiğini söylemiyorum. Çünkü, birincisi, Türkiye'deki modernizasyonun ulaştığı aşama, bütün verimli gerilimleri ve ikilikleri saf bir modernizm lehine silip süpürecek kadar ileri düzeyde değildir. Bir avuç züppe bir yana bırakılırsa, Türkiye insanı çok şükür Bihruz Bey olup çıkmamıştır. Ortada, sosyalist hareketin üzerinden yürüyebileceği başka pek çok gerilim vardır. İkincisi, sosyalistlerin, seçilmiş kimi başlıkları öne çıkartarak, modern olan-yerleşik olan eklemlenmesini kendi açılarından daha verimli ve ileriye taşıyıcı duruma getirmeleri de mümkündür. Bu, hiç kuşkusuz öznel bir irade, kararlılık ve çaba gerektirmektedir.

Çünkü, "zayıf halka" yaklaşımı, halkanın kendi nesnel zayıflığının ötesinde, özel zayıflatma çabalarını da içerir.

Derinleşmesi gereken ikinci konu ise, kriz çözümlemelerine ilişkindir. Türkiye solu, kriz çözümlemelerinde, birtakım kısır kategorileştirmelere yatkındır. Örneğin, "rejim krizi mi, sistem krizi mi?" türü bir tartışmanın ya da saflaşmanın, kendi başına ileriye taşıyıcı bir içerik taşıdığını sanmıyorum. Kuşkusuz, daha zengin bir kriz çözümlemesi için bunların herhangi birinden yola çıkılabilir. Ne var ki, Türkiye solunun özneleri, özellikle ortada kendi savlarına ters düşen bir başka sav varsa aşırı savunmacı, tepkici ve döngüsel (özetle muhafazakar) eğilimlere esir olmaktadır. Kriz çözümlemelerinde dikkat edilmesi gereken nokta, Türkiye'de yaşanan *toplumsal formasyon* krizinin düzen açısından en tehlikeli boyutlarının, aynı krizin başka boyutları aracılığıyla yönetilebilir duruma getirilmesidir. Örneğin ekonomik kriz, toplumsal formasyon krizinin özel bir boyutunu oluşturan *depolitizasyonla* idare edilmektedir. Ülkenin dış politika ilişkilerinde ve Kürt meselesinde yaşadığı sorunlara karşı, gene toplumsal formasyon krizinin bir başka boyutunu oluşturan *kimlik aramışı* ve buna ilişkin *rahatsızlıklar* devreye sokulmaktadır. Açık konuşmak gerekirse, dışardan bozucu ve çözücü girişler yapılmadığı sürece, düzen "al bir krizi vur ötekine" politikasını rahat rahat sürdürecektir, kendi yolunda özel bir tıkanma ve çaresizlikle karşılaşmayacaktır.

Özetle, Türkiye'ye ilişkin kriz çözümlemeleri, nesnel durumun kapsamlı ve çok yönlü değerlendirmesinin ötesinde, solun kendi bozucu ve çözücü müdahalelerinin neler olabileceğine ışık tutacak biçimde yapılmalıdır. Yoksa, ne "TC" kendi başına çökecektir; ne de "düzenin lime lime döküldüğü " yolundaki saptamalar herhangi bir anlam ifade edecektir.

* Recaizade Mahmut Ekrem'in *Araba Sevdası* adlı romanının süper batılı, züppe kahramanı.

Seçim sonrası: Yeni "proje"ler gerekli mi?

Bana kalırsa, şurası çok açık: Nisan seçimlerinin ardından, seçim sonuçları ne olursa olsun, seçime giren sosyalist partiler hangi performansı gösterirlerse göstersinler, Türkiye solu partili ve partisiz yapılarıyla birlikte köklü birtakım dönüşümler/yönelişler içine girecektir. Bir başka beklenti daha: Seçim sonuçları ne olursa olsun, sosyalist hareketin yaşamaya aday olduğu dönüşümler ve yönelimler, konu bir *bütün* olarak alındığında ve *son çözümlemede* Türkiye solunu ileriye taşıyacaktır.

Bu beklentilerin temellerini ya da gerekçelerini ortaya koymam biraz g. Güçlük, tek tek sol-sosyalist örgütlenmelerin ve toplulukların özel sorunlarına, gündemlerine ve duyarlılıklarına duhul olup bu konularda söz söylemenin yakışksız kaçması olasılığından kaynaklanıyor. O halde, fazla özele inmeden, genel beklentileri ve ngrleri ortaya koyabiliriz. Birincisi: Seçime katılan sol-sosyalist partilerden hiçbiri, diğerlerini yarış dışı bırakacak lde büyük bir marj yakalayamayacaktır. İkincisi: Solun "büyükleri" ile "küçükleri" arasındaki marjın ezici düzeyde olmaması (rneğin DP seçimlerde yüzde 2 civarında oy alsa ve diğerleri bindelik hanelerde kalsa bile, bu ezici bir marj anlamına gelmeyecektir) her öbekte, birincisi *i konsolidasyon* girişimlerini, ikincisi *dışa dönük yeni toparlanma-harmanlanma* projelerini gündeme getirebilecektir. Ve ncs: Solun hem büyüklerinin, hem de küçüklerinin basiretli ve gerçekçi davranmaları durumunda, sözü edilen i konsolidasyon ve yeni harmanlanma dinamiklerinin, solu daha güçlü ve oturmuş bir zemine taşıması mümkündür,

Bir DP yesi olarak, DP'nin "saydam" bir parti olduğu savından hareketle, bu parti özelinde konuşmanın yakışksız kaçmayacağını düşünüyorum. Bugün DP'nin, sosyalistleri içinde toplayan en büyük parti olduğu açık. Ama, az önce de değindiğim gibi, DP'nin bu büyüklüğünün, seçimlerde büyük bir marj yakalamaya yeteceğini sanmıyorum. Kaldı ki, DP diyelim yüzde 3 civarında bir oy oranı yakalasa bile, Türkiye sosyalist hareketinin özelliklerinin erken bir *tekleşmeye* izin vereceği söylenemez. Burada asıl söylemek istediğim şu: DP, bu seçimlerde dş kırıklığı yaratacak bir başarısızlık yaşasa da, tersine "diğerlerine fark attı" dedirtecek bir performans sergilese de, mutlaka bir i konsolidasyona gerek duyacaktır. Her iki durumda da, bu i konsolidasyonun partiyi daha sağa, sol-liberalizme ve şekilsizliğe iteceğine pek ihtimal vermiyorum. Her iki durumda da, i konsolidasyonun, partiyi, yola çıkıştaki durumuna göre daha sol-devrimci bir noktaya çekeceğini sanıyorum. Yanılabirim de. Ama, yanılmaktan hiç korkmuyorum. Çünkü, Türkiye sosyalist hareketi, ne dersek diyelim, yolları ve çareleri bütünüyle tketemeyecek bir analığa sahiptir.

i konsolidasyon böyle. Peki, bu i konsolidasyonun, dışa dönük, birleştirici ve toparlayıcı yeni projeler ya da açılımlarla takviyesi de gündeme gelebilir mi? Bence burada DP açısından belirleyici olan, seçimlerden alınacak sonuç değil, basiret, gerçekçilik ve sağduyudur. Bu l yerli yerinde olduğu sürece, DP dışı solu da kucaklayıcı yeni birlik projelerine yönelme olasılığı, seçim başarısızlığı

durumunda da, ciddi bir başarı durumunda da eşit olacaktır. Peki, ÖDP'nin böyle bir hamleye gerçekten ihtiyacı var mı? ÖDP, sosyalist solun diğer kesimlerinden farklı yanlarını bu denli öne çıkartmışken, bunları sulandırabilecek girişimler doğru olur mu?

Bu sorunun birkaç yanıtı var. Bir kere, bir bütün olarak bakıldığında, Türkiye sosyalist hareketi, birlik-bütünlük projelerinin artık yeni bir umut ve motivasyon yaratamayacağı eşiğin henüz çok gerisindedir. Başka bir deyişle, Türkiye sol hareketi, bir dönem Kuruçeşme'nin yarattığı beklentileri, ÖDP ile de olsa daha tüketmemiştir. Bu, başlıbaşına dikkate alınacak bir koz, bir ivme kazanma potansiyelidir. Türkiye'de toplumsal muhalefetin yeni bir yükseliş yaşayıp yaşamayacağı konusunda bugünden kesin konuşmak mümkün değil. Ancak, bu ülkede özellikle "hareket geleneği"nin dikkate alması gereken bir olanak vardır: Örgütlü sosyalist hareket, yani sosyalist özne, hiç kuşkusuz bir kitle hareketi olarak toplumsal muhalefetin alternatifi ya da ikamesi olamaz. Ancak, örgütlü sosyalist hareketin, toplumsal muhalefetin inişe geçtiği dönemlerde bile kendi sınırlarının görece dışına taşan bir canlanma yaratması pekala mümkündür. Bu, toplumsal muhalefetin zayıflığını bir ölçüde *telafi edecek*, ayrıca sosyalist özneyi aynı muhalefetin yükseliş dönemlerine hazırlıklı kılacak bir olanaktır.

İkincisi: ÖDP dışı sol-sosyalist kesimler, çaresizlik ile çare aramışlarını birlikte yaşamaktadırlar. Küçük-dar öbek olarak kalmak, eskisine göre daha güçtür, kısırlaştırıcıdır. Türkiye sosyalist hareketinin yakın tarihinde, kuramsal-ideolojik açılımlar ve küçük de olsa eli yüzü düzgün örgütlenmeler, daha çok dar öbeklerden çıkardı. Bugün böyle olmuyor. Bu, bir kısırlaşmanın göstergesidir. Küçük öbekler, bir zamanlar ulaştıkları ve tümüyle kapsayıcı olduğuna inandıkları çerçevelerin ya da özel paradigmaların içinde dönüp durmaktadırlar. İktisat deyimleri kullanacak olursak, altyapıları ya da sabit sermaye yatırımları, değişken sermaye hareketleri için yetersiz kalmaktadır. Eğer bağnazlık mutlak bir kural değilse, bu tıkanıklığın sürüp gitmesi mümkün değildir. Söz konusu öbekler, paradigmalarını yenilemek zorunda kalacaklardır ve bu işi de başkalarıyla iletişim kurmadan ve belirli ara yüzeyler oluşturmadan yapamayacaklardır. Böyle bir etkileşimin belirli kanallarda toplanması ve yeni örgütlülöklere yönelmesi, Türkiye solunun bütünü açısından dikkate değer, bu arada örneğin ÖDP'nin bigane kalmaması gereken bir dinamik olacaktır.

Üçüncüsü, genel bir gözlemin ÖDP'ye izdüşümü ile ilgili. Gözlem şu: Aynı geleneğin ya da kökenin iki ana öbeği arasındaki gerilimler ve tartışmalar, bugünkü koşullarda, geliştirici ve ön açıcı değil, kısırlaştırıcı ve kilitleyici olmaktadır. Gözlemin ÖDP özelindeki izdüşümü ise şu: Dev-Genç /THKP-C geleneğinin iki ana öbeği olan Özgürlükçü Sol ile Kurtuluş'un ÖDP'deki biraradalığı, bugün artık afakanlar bastırıcı, ÖDP'yi ve Türkiye solunu bir adım bile ileri taşımayacak kısır bir gerilim konjonktürüne gelip dayanmıştır. Bu söylenenin, özel olarak bu iki kesime özgü bir yanı yoktur; sorun daha geneldir. Örneğin, ortada asıl nicel ağırlığını TKP, ikinci ağırlıklı öbeğini de TİP-TSİP kökenli sosyalistlerin

oluşturduğu bir parti olsaydı, benzer bir tıkanıklık ve kilitlenme gene yaşanırdı. Söylenen, hareket geleneği için de, partili gelenek için de geçerlidir. Sorun genel bir sorun olduğu için, 1996 yılında "ÖDP, Devrimci Yol, Kurtuluş ana akımına oturduğu için başarılı" diyen Ertuğrul Kürkçü'nün 1999 yılında "bu benim istediğim parti değil" diye isyan etmesini anlayışla karşılamak gerekir.

Üçüncü gözlemin, ÖDP özelinde önemli çıkarsamalara götürmesi mümkündür. Bence, ÖDP'nin bugün yaşadığı ve partinin dışa dönük etkisini birebir belirlemeyen tıkanıklık ancak üç yoldan aşılabılır. Bu yollardan birincisi, partideki ağırlıklı grubun, parti yaşamına ilişkin pratik tutum ve politikaların dışında (yani bu araçlara *başvurmadan*), kapsamlı bir kuramsal-ideolojik-politik çıkış yapması, Türkiye sosyalist hareketinin bugününe ve geleceğine ilişkin kimlikli savlar üretmesidir. İkinci yol, partideki bileşenlerden bir bölümünün, birinci yolda olduğu gibi, gene kapsayıcı kuramsal-ideolojik-politik zemine oturan bir platform yaratmasıdır. Üçüncü yol ise, ÖDP dışında oluşacak yeni bir harmanlanma ve örgütlenmenin, ÖDP'yi daha net görüşler ve savlar üretmeye zorlayacak bir güç, canlılık ve olumlu anlamda) meydan okuyuş sergilemesidir.

Bu üç yolu "çıkar yol" saymanın riskleri de olduğunun farkındayım. Bununla birlikte, gerçekçilik sınırları içinde kalan bir iyimserlik, her zaman kuşkuculuktan daha iyidir. Yoksa, birinci yol söz konusu olduğunda, hamle yapan ağırlıklı grubun dediğim dedikçi bir örgütsel hegemonyaya yönelmesi; ikinci yolda merkezi her konuda yerli yersiz eleştiren, bavullarını hazırlamış bir "parti içi muhalefet" görünümünün ortaya çıkması ve bu görünümün merkezi daha dışlayıcı-sekter tavırlara itmesi; nihayet üçüncü yolda ÖDP dışı odağın piyasadan rakip silme mantığıyla hareket etmesi, ÖDP'nin ise "ben senden farklıyım" bastırmasını bu kez en sağ savlarla destekleme gereğini duyması da mümkündür.

İyi, de solda her olasılığın mutlaka en kötüsünün gerçekleşmesi bir kural mı? Eğer kural olmaması gerekiyorsa, bu işi salt basirete ve sağduyuya mı havale etmek gerekir? Yapılabilecek başka şeyler yok mu? Bu soruların yanıtlarını bir sonraki başlıkta aramaya çalışacağım.

Solda "akıl tutulması"nı aşmak için

Kendi adıma çok net konuşmakta sakınca görmüyorum: İster tek tek örgütlü-partileşmiş öbekleriyle olsun, ister bir bütün olarak bakılsın, Türkiye sosyalist hareketinin yakın gelecekte bir sıçrama eşiği yakalaması, en başta, kuramsal-ideolojik-siyasal netleşmeyle ve açılımlarla mümkün olacaktır. Daha açık konuşabilirim: "Eylemin muhtevasına bakma", "somut sorunlardan yola çıkma", "sokağa inme" vb. türü sihirli formüller eninde sonunda bir duvara gelip toslamaktadır. Hadi, "eylemin muhtevasına" baktık diyelim; eğer radikal islam konusunda gelişkin bir değerlendirmemiz yoksa, örneğin türban eyleminin "muhtevasını" nasıl göreceğiz? "Özgürlükçü laiklik" deyip işin içinden çıkılabilir mi? Eğer Kürt meselesinde "barış" sloganının ötesine geçemiyorsak ve örneğin

"sömürge kuramı"nı doğru dürüst tartışmıyorsak, herhangi bir barış ve insan hakları derneğinin yaptıklarının ötesinde ne halt edeceğiz? Milliyetçi hezeyan sokağı egemenliği altına aldığında "sokak bitti" diyeceksek, insanların kafasını "sokak" diye yıllarca ütülenin ne alemi vardı?

Türkiye solu, yalnızca ÖDP'siyle değil başka öbekleriyle birlikte, ciddi bir akıl tutulması yaşamaktadır. Akıl tutulmasından kastedilen, ön açıcı kuramsal-ideolojik üretim için her tür olanak varken, böyle bir üretimden çekinilmesi, hattâ bucak bucak kaçılmasıdır. Kimisi, "bu tür tartışmalar bizi böler" türü gerekçelerin arkasına sığınmaktadır. Kimisi, kendi kuramsal-ideolojik zeminini belirli bir düzeyde sorgulayan dış ürün göremediği için elindeki tepe tepe kullanmaktadır. Kimileri de, kendi tarihleri açısından kritik önem atfettikleri büyük paradigmaya ya da hakikate tapınmayı sürdürdükleri için, gözleri başka bir şey görmemektedir.

Soldaki akıl tutulmasında, sosyalist hareketin akademiden çok fazla uzaklaşmış olmasının da payı vardır. Evet, sosyalist hareketin, örneğin 60'lardakine benzer bir örgütlü hareket-akademi alışverişi tutturması bugün için çok güçtür. Ama bu güçlük, çaresizlik sayılmamalıdır. Sol hareket, akademiye kendi içinden çıkarmalıdır. Bu söylenene, hiç kuşkusuz, örgütlü sosyalistlerin akademik uğraşa gömülmeleri önerilmiyor. Söylenen şudur: Siyasal hareketi doğrudan ilgilendiren, ama hep akademiye ve akademisyene itilen konular örgütlü sol hareketlerce kamulaştırılmalı, örgütlü insanlar tarafından enine boyuna tartışılmalıdır.

Peki, hangi konular ya da başlıklar? Pek çok konu ve başlık sıralanabilir. Bunlardan özellikle birkaçını öne çıkartacağım. Bana göre bu başlıklar, Türkiye solunun yaşadığı akıl tutulmasını aşma çabalarında belirleyici önem taşıyor. Sıralıyorum: 1) Türkiye solu, "kemalizmin kayığına binme" ya da "Kürt kuyrukçuluğu" gibi, beylik ve artık bıkkınlık veren umacıların gölgesinde kalmadan, *Kürt sorununu* enine boyuna ve açıkça tartışmalıdır; 2) Türkiye solu, salt *devlet-ezilenler* kutuplaşmasına oturan bir siyaset kurgusunun geçerliliğini tartışmalıdır; 3) Türkiye solu, Sovyet deneyiminden hareketle yöneldiği *reel sosyalizm eleştirilerinin* getirdikleriyle götürdüklerinin bir muhasebesini yapmalı; sosyalizmin tanımını salt reel sosyalizm eleştirileri çerçevesinden geliştirme eğiliminin geçerliliğini tartışmalıdır. Okur, Türkiye sosyalist hareketinin önemli birçok konusunun bu üçlünün dışında kaldığını düşünebilir. Ancak, yukarıdaki üçlü, öyle akla geldiği gibi rasgele sıralanmamıştır. Türkiye solunun diğer önemli konularının, bu üçlüyle doğrudan ya da dolaylı ilişkisi vardır. Daha fazla açıklık için, üç başlıktan her birinin altına eklenebilecek tartışma konularını ve/ya da savları yazıyorum:

Kürt Sorunu. Bu satırların yazarı, bir parti toplantısında, bugün Türkiye sol hareketi ile Kürt hareketinin ayrı ayrı eşiklere gelip dayandığını; geline bu iki eşikteki özel duyarlılıkların, gereksinimlerin ve politikaların birbiriyle tam örtüşmediğini, bunun da doğal karşılanması gerektiğini söylediğinde, kimi tepkilerle karşılaştı. Tepkilerden biri şöyleydi: Ezilenlerin çıkarları nesnel olarak örtüşür, eğer örtüşmüyorsa, ortada öznel hata var demektir...

Gerçekten böyle midir? Örneğin, günümüz Türkiye'sinde, sosyalist bir hareketle ulusal bir hareketin, birincisi Avrupa emperyalizmine, ikincisi dinci ideolojiye ve üçüncüsü özelleştirmelere karşı mücadele duyarlılıkları birbiriyle tam tamına örtüşebilir mi? Örtüşmüyorsa, öznel hata nerede, kimdedir? Sosyalist hareketin hiç gereği yokken bu başlıklara önem vermesinde mi? Yoksa ulusal hareketin aynı başlıkları pek önemsememesinde mi? Sonra, ezilenlerin çıkarları, öznel hatalar olmadıkça, her zaman ve her yerde gerçekten örtüşür mü? Örneğin, sosyalizmin kuruluş döneminde, kentli işçi sınıfı ile küçük toprak sahibi yoksul köylünün çıkarları her uğrakta örtüşür mü? Yan soruları uzatmadan, bu başlıkla ilgili doğrudan soruları sıralıyorum. Türkiye solu, akıl tutulmasını aşmak için bu soruları gündemine almak, tartışmak zorundadır:

- "Kürt sorunu çözülmeden hiçbir konu ele alınamaz" görüşü ne ölçüde geçerlidir? Bugün Türkiye'de sosyalizme yönelebilecek emekçi kesimleri, salt savaş ve şovenizm mi düzene bağlamaktadır? Türkiye kapitalizmi, savaşa kaynak aktarmaktan kurtulduğunda, bu kaynakları geniş kitlelerin eğitim, sağlık, istihdam vb. gereksinimlerine mi tahsis edecektir?

- Ulusların kendi kaderlerini tayin hakkının kabulü, sömürge konumunu ön gerektirir mi? Kürdistan bir sömürge midir? Neden? Eğer sömürge sayılıyorsa, bu sav klasik marksist-leninist çerçeveden mi ileri sürülmektedir, yoksa "eşdeğer olmayan değişim"e dayalı, marksizm dışı bağımlılık kuramlarından hareketle mi?

- Kimi durumlarda, belirli bir ulusal sorunun çözümü sınıf hareketinin önünü açabilir; kimi durumlarda da bunun tersi geçerlidir: Sınıf hareketinin gelişmesi, ulusal sorunun çözümünü gündeme getirip dayatabilir. Türkiye, bugün hangi durumdadır?

- Sosyalist hareketin Kürt illerinde örgütlenmemesi ve/ya da seçimlere girmemesi, ilkesel bir konu mudur; yoksa bu mesele konjonktürel olarak mı değerlendirilmelidir. Eğer mesele ilkeselse, 1960'lı ve 70'li yıllarda bölgede örgütlenen Türk sosyalistleri ilkesel bir yanlış mı yapmışlardır? Yoksa, sorunun yanıtı "o zaman Kürtlerin kendi örgütleri yoktu, şimdi var" şeklinde midir? Eğer böyle ise, hangi siyasal konumda yer alırsa alsın, herhangi bir siyasal Kürt örgütlenmesinin varlığı, sosyalistlerin bölgedeki örgütlenmesini peşinen dışlayıcı bir veri mi sayılacaktır?

Devlet-ezilenler kutupluğu. Kapitalist düzenin köklü eleştirisi ve sermaye sınıfına karşı mücadele, bir sosyalist hareketin tanımının gerektirdiği, vazgeçilemez ve ertelenemez görevlerdir. Ayrıca bu görevler, sosyalist devrim öncesinde ayrı herhangi bir devrim aşaması öngörülse bile geçerlidir. Buna karşılık, günümüz Türkiye solunda, bir tarafa *devleti*, öbür tarafa da *ezilenleri* yerleştiren bir siyaset kurgusu yaygınlaşmaya başlamıştır.

Sakıncası ne? Kanımca yukarıda özetlenen yönelimin sakıncalı yanı, *sınıf* ve *sömürü* kavramlarını büyük ölçüde devre dışı bırakmasından kaynaklanmaktadır. Sosyalist mücadele kurgusu, sömürülen bir toplumsal kategori olarak işçi sınıfı

temelinde, sermaye sınıfını ve onun devletini hedef alır. Bu kurguda, *ezilmişlik*, temel değil tali bir olgudur; ayrıca, işçi sınıfının toplumsal konumunu açıklayacak başlıca kavram da değildir. Bir toplumda elbette ezilenler de vardır; ezen aktör ise çoğu kez devlettir. Sosyalist mücadelenin, ezilenleri (etnik bir grup, kadınlar, eşcinseller, anti-militaristler, vb.) de temsil etmesi, mücadelesini bu kesimleri de kucaklayacak biçimde sürdürmesi doğaldır. Bununla birlikte, sosyalist "proje"nin tanımının, ezme-ezilme durumuna son verilmesine indirgenmesi mümkün değildir.

Şimdi şöyle bir düşünelim. Türkiye'de medyanın bugünkü çirkin yüzü konusunda ne söylene az. İnsanların, Turnike, Çarkıfelek, vb. programlarla ne durumlara düşürüldüğünü görüyoruz. Tüketim histerisini, insanlardaki bireyciliği, hazcılığı eleştiriyoruz. Gencecik insanların acımasız bir rekabet ve yarışçılık ortamına itildiklerini görüp kahroluyoruz. Peki, bütün bunları ortaya çıkaran devlet midir? Bu ortamı TC ile onun "resmi ideolojisi" mi yaratmaktadır? Bütün bunlarda, bugünkü kokuşmuş sermaye düzeninin hiç mi payı yoktur? Sosyalist bir hareketin, siyasal ve ideolojik mücadele alanını devlete (ve "resmi ideolojiye") sınırlaması, bu sınırlılık içinde, etikle, kültürle ve gündelik yaşam tarzıyla ilgili saydığı olgulardan siyaset ve ideolojik mücadele hattı türetememesi büyük bir eksikliktir. Salt ezilenler kavramından yola çıkıp devlete odaklanan bir yaklaşım, yüz yıl önce olsaydı anarşizm üretebilirdi; aynı yaklaşım, bugünün koşullarında en çoğu bir tür sivil toplumculuğa götürebilecektir.

Konunun, tartışılması gereken başka yanları da var. Kimi batılı marksistler, günümüz koşullarında, sermayeye karşı mücadelenin giderek devlet'i öne çıkardığını, bu durumda devlet iktidarına odaklanan bir anti-kapitalist mücadele anlayışının benimsenmesi gerektiğini ileri sürüyorlar. Ancak, dikkat edilmesi gereken nokta, bu önerinin, sınıf aidiyetinden ve bağlarından soyutlanmış bir devlet eleştirisi öngörmemesidir. Öne çıkarılan nokta, günümüz kapitalist devletlerinin, bunca "küçülme" edebiyatına karşın sermaye birikim ve kapitalist sömürü mekanizmalarının işletilmesinde ve yeniden yapılandırılmasında oynadıkları rolün özel bir içerik kazanmasıdır.

Bu arabaşıktan hareketle, iki konuya daha açıklık getirilebilir. Bu konulardan birincisi, şu ünlü "sol dalga" kavramı. Fazla dillendirilmese bile, görülebildiği kadarıyla sol dalga konusunda birbirinden farklılaşan iki yaklaşım var. Birinci yaklaşımda, devlet'e karşı, sınıf ve sosyalizm eksenli olmayan, demokratik, özgürlükçü ve eşitlikçi bir genel sol dalga tasavvur ediliyor. Anlayabildiğim kadarıyla, sosyalizmin, *daha sonra* bu dalganın içinden çıkacağı öngörülüyor. İkinci yaklaşımda ise, sol dalganın, daha baştan belirgin bir sınıf ve sosyalizm eksenine sahip olması gerektiği vurgulanıyor. Kuşkusuz, sol dalganın boyu yükseldiğinde, bu dalganın sosyalizmle doğrudan ilişkilenebilecek unsurları, en çoğu eşitlikçi, halkçı, değişimci, vb. denebilecek özelemleri de yansıması doğaldır. Ancak, böyle bir dalganın sonuçta reformizme, popülizme, sol liberalizme, sivil toplumculuğa vb. dönüşmesi, dalganın kendisi değil de eksenli olan bir sosyalist

hatla önlenebilecektir. 18 Nisan seçimlerinin hemen sonrasında, bu konuya ilişkin tartışmaların solun her kesiminde gündeme geleceğini sanıyorum.

Arabaşlığın ışık tutabileceği ikinci konu ise, dinci ideolojiye karşı mücadeledir. Sosyalistlerin, dinci ideolojiye karşı salt *aydınlanmacı* bir zeminden mücadele yürütmeleri yanlış olacaktır. Dinci ideolojiye karşı mücadelede aydınlanmacılıkla yetinmek, sosyalistlerle kemalistler, sosyalist ideoloji ile pozitivizm ve nihayet sosyalist laisizm ile devlet laisizmi arasındaki ayırım çizgilerini bulanıklaştıracaktır. Ayırım çizgileri, ancak, dinci ideolojiye karşı mücadelenin, aynı zamanda *sermayeye karşı* mücadele olduğunun vurgulanmasıyla belirginleşebilir. Türkiye'deki sosyalistler, bu konuda, başka ülkelerdeki sosyalistlere göre daha avantajlıdır. Çünkü, Türkiye'deki dinci ideolojinin ve hareketin finansman ve pazar paylaşımı bağlamında sermaye ile ilişkileri hayli net ve doğrudandır.

Reel sosyalizm eleştirileri ve "yeni" bir sosyalizm tanımı. Türkiye solunun önemlice bir kesimi, sosyalizm kurgusunda ya da tasavvurunda ciddi yanlışlar içindedir. Bu yanlışlardan ilki, sosyalizmin, şu an "yeniden tanımlanma" süreci yaşayan, ancak bu tanımlanma süreci tamamlandıktan sonra (ne zaman?) adıyla sanıyla gündeme gelebilecek bir proje olarak görülmesidir. İkinci yanlış ise, sosyalizme şöyle ya da böyle atıfta bulunulduğunda, bu atıfların hep reel sosyalizm deneylerinin olumsuzlanmasından hareketle yapılmasıdır. Öyle ki, reel sosyalizm deneylerinin içerdiği ne varsa, bunlar toptan reddedilmektedir. Reddedilenlerin arasında, siyasal iktidarın fethi, öncülük, disiplinli parti anlayışı, proletarya diktatörlüğü, devletleştirme, merkezi planlama, tarımda kolektivizasyon ve devrimci şiddet de vardır.

Burada ciddi bir mantık fukaralığı olduğunu söylemek zorundayım. Çöküşle sonuçlanan bir deneyin içerdiklerini tek tek sıralayıp bunların herbirinin tersini "mutlak doğru" olarak öne çıkartmak, diyalektikle hiç ilgisi olmayan bir yaklaşımdır. Aynı şey, başka tür deneyler için de geçerlidir. Örneğin, bugün Sovyetler Birliği eleştirilecek yanı çok az, tüm dünya sosyalistlerinin saygı duyduğu eli yüzü düzgün bir sistem olarak yaşamını sürdürüyor olsaydı, bu deneyin içerdiklerini tek tek sıralayıp "bunların aynısını yapmalıyız" demek de o kadar yanlış bir yaklaşım olurdu. Sosyalist kuruluş pratiğinde, kimi süzölmüş ilkelerden yola çıkılır; bu ilkeler, ülkenin somut koşullarında ve yaşanan tarihsel konjonktürde sınanır. Kuruluş pratiği de denebilecek olan bu sınama süreci, kimi ilkeleri güçlendirir, ete kemiğe büründürür; kimilerini de geri plana iter. Örneğin *bugün* Türkiye'de bir sosyalist devrim gerçekleşse, sosyalist iktidar, tarımda dramatik bir kolektivizasyon hamlesine gerek duymayabilir; buna karşılık aynı sosyalist iktidar, kapitalizmin yarattığı iç gelişme eşitsizliklerini düzlemek için *merkezi planlamayı* mutlaka öne çıkarmak zorunda kalacaktır. Bir ek daha: Çevrenin tahribi konusunda özel duyarlılığı olanlar, bu duyarlılıklarında gerçekten içten iseler, yavan tabancılık ve demokrasi edebiyatını askıya alıp merkezi planlama araçlarına daha fazla gerek duyacaklardır.

Özetle şunu söylüyorum: Türkiye'de sosyalizme ilişkin tasavvurların, bambaşka bir ülkede ve tarihsellikte yaşanan bir deneyin *olumsuzluklarıyla* belirlenmesi, bu tasavvurların taşıyıcıları "sokakta" ve "hayatın içinde" olsalar bile, onları kendi realitelerinden kopartacaktır. Böyleleri, kendi ülkelerinin realitesi ile zihinleri arasında anlamlı bir ilişki kuramayacaklardır. İlişkinin, bir başka deneyde yaşananlarla ütopya olarak düşlenen arasında kurulması, kaçınılmaz olarak apolitizm yaratacaktır.

Gene bu alt başlıkta yer verilebilecek bir başka konu daha var. Açık konuşmak gerekirse, Türkiye solunun büyük bir kesiminin nerede duysa "tabii, elbette öyle olmalı" dediği bir konuda, kişisel olarak tam tamına karşıt bir düşünceye sahibim. Konu, "geleceğin sosyalist toplumunun insanını bugünden yaratma" ve bugünden oluşan "sosyalistçe ilişkilerin gelecekteki toplumsal ilişkilerin ön örneği olması" konusudur. İki yaklaşımı ya da düşünceyi de yanlış buluyorum ve kategorik olarak reddediyorum.

Gerekçem şu: Geleceğin sosyalist toplumunun insanı, tanım gereği, toplumsal gerilim ve çatışmaların aşıldığı bir toplumun insanıdır; geleceğin sosyalist toplumu, özgür üretici bireyler topluluğunun, tek gerilimi doğayı dönüştürme pratiğinde yaşayacağı bir toplumdur. Geleceğin sosyalist toplumunun ileriye taşıyıcı dinamiği, artık insanlar arası çelişkiler değil, insan-doğa ilişkilerinin biçimlenişidir. Şimdi, böyle bir toplumun insanını ve böyle bir toplumda yaşanan ilişkileri geriye, günümüzün kapitalist toplumlarına projekte ederseniz bundan ne çıkar?

Bundan çıksa çıksa, mücadele ve değiştirme hırsı tükenmiş, öfkesi kurumuş, apolitik bir hümanizm ya da filistenlik çıkar. Bundan çıksa çıksa, kapitalizmin acımasız koşullarında ve meta ilişkileri egemenliğinde "sosyalist topluluk nüvesi" oluşturmaya çabalayan insanların kısa süre sonra birbirlerini kıskanıp çektiirdikleri garip cemaatler çıkar. Sosyalistlerden oluşan birimleri dışarıya, mücadele hedeflerine yöneltmeyip salt kendi içlerinde "örnek ilişki" tesisine özendiren her yaklaşım, elinde tahrip gücü yüksek bir bomba tutuyor demektir.

Özetin özeti şu oluyor: Kapitalist toplumda sosyalizm mücadelesi veren insanla, sosyalist toplumun insanı apayrı yapıda ve özellikte olmak durumundadır. Daha açığı şu: Kapitalist toplumda sosyalizm mücadelesi veren insan, *modernliğin* ürünü olan, modernliğin getirdiği kısıtlılıklarla olanaklar, umutsuzluklarla değişim tutkusu arasındaki gerilimleri *siyaset ve siyasal adanmışlık* potasında aşabilen insandır.

Toparlama

Bu yazı yazılırken, Abdullah Öcalan malum operasyon sonucu yakalanıp Türkiye'ye getirilmişti. Ortaya çıkan bu durum, Kürt hareketi açısından yeni bir dönemin başlangıcına, daha doğrusu bu başlangıcın tesciline işaret etmektedir. Böyle diyorum; çünkü, Kürt hareketinin yeni bir döneme girmesi, Apo'nun Türkiye'ye getirilmesi şöyle dursun, "Roma süreci"ni de öncelemektedir. Türkiye solunun bir kesimi, açık

konusmak gerekirse, bu süreçleri okuyamamıştır. Bu yetersizliğin birtakım nedenleri var ve burada bunları ele almamız gerekmiyor. Bununla birlikte, bir tür eşige gelip dayandığından söz ettiğimiz Türkiye solunun, bundan sonraki dönem için mutlaka göz önüne alması gereken kimi gerçekler vardır. Bunları sıralayıp bitiriyorum.

Türkiye'de, başta ordu olmak üzere düzenin asli kurumları, uluslararası jeopolitik ortamın Türkiye'ye önemli kozlar sunduğuna inanmaktadırlar ve bu kozların rahatça kullanımını engelleyen her tür girişimin üzerine yürümeye kararlıdırlar. Türkiye solunun önemli zaaflarından biri, kendi kuramsal bakışının işaret ettiği olasılıkların nasıl olsa düzen tarafından da gözetilip deneneceğini varsaymasıdır. Bu nedenle, Türkiye solu, örneğin sosyal demokrasinin, kimi durumlarda düzenin tercih edebileceği bir koz olduğunu düşünür; ama düzen böyle bir düşünceye (nedense) hiç yönelmez. Gene aynı nedenle, bugünkü ordu-büyük sermaye ittifakının "ılımlı-liberal" sol hareketlere yeşil ışık yakabileceği varsayılır. Ama bu varsayımın gerçeğe dönüştüğünü gösterir hiç bir yöneliş ortaya çıkmaz. Nihayet, Türkiye solu, ordu-büyük sermaye ittifakının, Kürt sorununu aşmak için, kendi yörüngesinde, ılımlı bir Kürt hareketine hoşgörü gösterebileceği düşünülür. Ama (gene nedense) bugünkü egemen yapılanma, böyle bir politikaya hiç itibar etmez.

Neden böyle olduğu, egemen yapılanmanın bu zengin politika çeşitliliklerine itibar etmeyip neden hep belirli bir hattı dayattığı üzerinde kukumav kuşları gibi uzun uzun düşünmeye hiç gerek yok. Kanımca, yanıt oldukça açıktır: Türkiye'de ordu-büyük sermaye ittifakının, uçta olanı yalıtma ve etkisizleştirmek için ortada ve ılımlı olanı kollama, sonra da onu asimile etme gibi bir politika geleneği hiç olmamıştır ve olacağı da benzememektedir. Esnekliği ve varyasyonları reddeden bu kalın çizgi politikası, ülkenin "tarihsel bir fırsat yakaladığı" düşünülen özel konjonktürlerde daha da belirginleşmektedir.

Ve bugün Türkiye, Hobsbawm'ın deyişiyle "Trieste'den Vladivostok'a kadar uzanan geniş coğrafya" üzerinde oynayan başlıca aktörlerden biri olmaya karardır. Bu kararlılık, iç politikada esnekliğin değil katılığın, çeşitliliğin değil monolitikliğin tercih edilmesiyle sonuçlanmaktadır. Bu durumda ordu-büyük sermaye ittifakı, klasik anlamda batılı bir sosyal demokrasiye, ehlileşmiş gibi görünen bir dinci harekete bile itibar etmeyecek; "liberal sol" görünümüne karşısında hiç yumuşamayacak ve "yedekte Kürt hareketi tutma" gibi bir yola da başvurmaz. Egemen yapılanma, bu tür varyasyonlara, ilerde, siyasetin "merkez sağ ve merkez sol" eksenlerinde toplandığı siyasal konjonktürlerde belki yönelebilir. Ama, o döneme kadar, hazır ipler elindeyken, mümkün olduğunca düzleyici ve temizleyici davranacaktır.

Türkiye solu, geldiği eşikte bütün bunları dikkate almak zorundadır. Bu ülkedeki egemen yapılanma, "Bekaa sendromu"nu aşsa bile sosyal darwinizmden kaynaklanan "beka sendromunu" hiç aşamayacaktır. Bütün bu nedenlerle, Türkiye solu, en "ılımlısı" dahil devletin saldırılarına karşı hazırlıklı olmalıdır. Kürt sorunu konusunda güven tazelediğini düşünen egemen yapılanmanın, bundan böyle hedef olarak sola yöneleceğinden kimse kuşku duymamalıdır.

O halde Türkiye solu, liberal yönelimlerin bu ülkede hiç tutmayacağını görmeli, solun belli kesimleri de "liberal" olarak nitelendirdikleri başka sol kesimleri bir de devletle ilişkilendirme gibi yavanlıklardan vazgeçmelidirler. Ülkedeki ve dünyadaki

bütün gelişmeler, bir yanında gerçekten liberal solun, diğer yanında ise ulusalcı-kemalist solun konuşlandığı bir "sosyalist sol" alanının öznelere göre davet etmektedir.

Konu, bu davete nasıl, hangi kimlikle ve hangi yeni harmanlanmalarla icabet edileceğinde düğümlenmektedir.

BİR SEÇİM DÖNEMİNİN AKLA GETİRDİKLERİ

Uğur ÖZDEMİR

18 Nisan tarihi yaklaştıkça, perde biraz daha aralanıyor, Türkiye siyasetinde beklentiler, varsayımlar biraz daha açıklığa kavuşuyor. Örneğin, genel siyaset düzleminde popüler iki tartışma konusu “yerel seçimlerin iki turlu yapılması” ve “28 Şubat’la başlayan sürecin 18 Nisan’da sona ereceği” bugünün seçim gündeminden çıkmış, geleceğe havale edilmiştir.

Seçim sosyalistler için de önemli olacak, emeği ve sosyalizmi temsil eden, seçimlere girecek olan üç partinin sergileyeceği örgütsel ve siyasal performans, üç partinin yakalaması muhtemel “gündem ortaklığı”, tek tek veya hep birlikte bulacağı toplam oylar, bir eşiğin aşılmasına; sol bir yükselişe, sol bir rüzgar esmesine de yol açabilir, dibe vuruşun tesciline de.

Elbette ben salt seçim sonuçlarına endeksli bir yaklaşımdan, sayılardan bahsetmiyorum. Emekten yana sosyalist güçlerin bir odak yaratması, sonrasında bir siyasal ağırlık olarak hesaba katılması yeni bir başlangıca yol açacaktır.

Seçime katılacak ve bir gündem ortaklığı yaratabilecek olan üç parti (ÖDP, SİP, EMEP) politika ve propagandalarını farklı zeminlerde kuruyorlar. SİP, seçim kampanyasını “sosyalizm” propagandası üzerine kurmuştur. EMEP, işçi sınıfı vurgusu üzerinden seçim etkinliğini sürdürecektir gibi gözüküyor. ÖDP’de ise, EMEP ve SİP’e değen eğilimler olmakla birlikte, çoğunluk, demokrasici, insan hakları savunucusu, anti-otoriter ve devlet karşıtı perspektifleri önemseyecek, propagandasını buralarda kuracak gibi.

Kürt Hareketi ise, Roma süreci ile birlikte yeni bir yönelişe girmiştir. Öcalan’ın Türkiye’ye getirilmesiyle sorun iyice kritik ve karışık bir noktaya evrildi.

Bu partiler için açık olan bir şey varsa, o da gelinek noktanın birlikte (ittifak yaparak) aşılamayacak oluşudur. Yine de verimli bir diyalog ve gündem ortaklığı yaratılması için fırsat kaçmış değildir, en azından burjuvazinin teşhiri, sosyalist siyasetin toplumsallaştırılması bakımından. Yine bu seçimlerde genel sol toplumda boykot-boş oy verme, bağımsız sosyalist adaylar tavrı çıkmayacak, çıksa bile başarılı olamayacak gibi. Ben nihayetinde diğer siyasal araçlar gibi bir araç olan seçimlerde, Türkiye’nin karanlık gidişine karşı, aydınlık geleceğinin temsiline soyunmayan kof bir radikalizmi anlamlı bulmuyorum.

Türkiye sosyalist hareketi bir zemin kaybı yaşıyor. Zemin kaybı, kapitalizmin tam boy ve cepheden karşıya alınmamasında, sosyalizmin bugünden düzenleyici, gelecek için ise alternatif bir toplum tasarımı olarak devreye sokulamamasında yaşanıyor. Bizim de yeraldığımız ÖDP içinde ittifak politikaları ve Kürt illerinde

örgütlenme sorunu seçim sonrasına ve kongre dönemine ertelendi. ÖDP içe kapanma ve bölünme fobisi nedeniyle bazı tartışmaları tüketmediği, bazı konularda bir zemin temizliğine gitmediği için, ittifaklar, Kürt sorunu, 28 Şubat vs. başlıklar bütünlükten kopuk tek eksenli olarak tartışılır oldu. ÖDP'nin geleceği bakımından seçim ve ittifaklar dayatmasından kurtularak tartışmakta yarar var. Çünkü ÖDP'nin ve ÖDP'yi oluşturan grupların eski siyasal/kuramsal angajmanlarının dışına çıkarak, duygusallıktan arınmış, sağlam ve tutarlı tartışmalara, politikalara ihtiyacı var.

Belki yönetsel bir öneri olarak kabul görür. Konu başlıkları arasında kuramsal-tarihsel bir bağlantı kurmak gerekiyor. Kısacası fazla ayrıntıya girmeden güncel durum değerlendirmesine esas olacak kuramsal bazı saptamalar yapma zorunluluğu var. Ben bu yazıda bunu yapmaya çalışacağım.

Türkiye kapitalizminin kriz dinamikleri ve 28 şubat

Türkiye'de cumhuriyet tarihinin en ağır krizinin yaşandığı konusunda hemen herkes hemfikir. Kimilerine göre yaşanan kriz bir rejim krizidir. Kimilerine göre ise kriz ekonomiktir. Bize göre rejim krizini de kapsayan ama çok daha bütünlüklü, yapısal nedenlere oturan bir kriz sözkonusudur. Bugün daha önceki krizlerden farklı olarak, ekonomik ve siyasal bunalıma eşlik eden ideolojik ve siyasal bir kriz de sözkonusudur. Salt ekonomik bir bakış açısıyla devletin mali krizi başta olmak üzere, gittikçe artan kaynak problemi, işsizlik, yüksek enflasyon ekonomik krizin dinamikleri diyebiliriz.

İdeolojik ve siyasal düzeyde ise; kitleleri düzene bağlayan ideolojik motiflerin etkisinin azalması, parlamentonun ve siyasal partilerin işlevsizleştirilmesi ve misyon bunalımına girmesidir. Ekonomik program anlamında birbirinden farklı olmayan düzen partileri, siyasal program olarak da farklılıklarını ortaya koyamıyorlar ve partilerin temsil ve kapsayıcılık yeteneği azalıyor. Kitlelerle ilişkilenemiyorlar, kitlelere hedef ve gelecek vaad edemiyorlar. Düzen partilerinin ve burjuva siyasal kadroların alanları daralıp, teknokratlaşıyorlar. Burjuva siyasetinde bir alan daralması yaşanıyor, sermayenin doğrudan temsilcilerinin parlamentoya girmesi de bu durumu değiştirmiyor.

Böyle bir ortamda düzen partileri kitleleri etkilemek için, seçim bildirgeleri, vaadlerden çok imaja sarılmaları, buradan ilgi yakalamaya çalışmalarını anlamak gerekiyor. Burada krizin temelleriyle ilgili bir saptama yaparak bu bölümü bitiriyorum: 12 Eylül askeri darbesiyle kalkıncı-popülist siyaset tarzı ve emek politikaları terkedilmiş, Türkiye kapitalizmi neo-liberal çizgide yeniden yapılandırılmaya çalışılmıştır. Dünya ekonomisine eklemlenme ve "sosyal devlet anlayışı"nın terki devlet düzeyinde yeni organizasyonlara yolaçmıştır. Bu durum burjuva siyasetinin tıkanmasına, siyasal partilerin seçmenin veya toplumsal taleplerin temsiline soyunması yerine devlete yaslanmalarına yolaçmıştır. Bu durum değişmediği, siyasette bir alan zenginliği yakalanmadığı sürece boşluk

devam edecektir. Sosyalistler, siyasetlerini, işaret etmeye çalıştığım boşlukta kurmalıdırlar.

Şimdiki durumda büyük sermaye-ordu ittifakı 28 Şubat'ta kılıcını atmıştır ve siyaseti yeniden kurmaya çalışmaktadır.

Ordunun siyasal alandaki yeri ve önemi

28 Şubat sürecini, 18 Nisan seçimlerini, Roma süreci ile ortaya çıkan olguları, ordu kurumunun siyasal etkisini, ordunun Türkiye kapitalizmi içindeki bağlamlarını ve güncel bürünümelerini, ordunun belirleyiciliğine verilen yerin abartılı olup olmadığını tartışacağız. Bu olgunun kriz tartışmaları bakımından da vazgeçilmez bir önemi vardır.

Kapitalizmin ön koşullarından birisi yeterli bir sermaye birikimi ve sermaye egemenliği ise, bunun üstyapıdaki yansıması kapitalistleşme sürecini derinleştirecek güçlü ve büyük devletin oluşturulmasıdır. Güçlü devlet, güçlü orduyu gereksinir. Onun için Türkiye'nin kapitalistleşme ve modernleşmesiyle ilgili her çalışma, ordu-devlet, ordu-kapitalizm ilişkilerinin özgün durumunu ve tarihsel seyrini dikkate almak zorundadır.

Türkiye coğrafyasında ordu ve devlet olgusundan başlayarak, tarihsel-toplumsal işlevini ortaya koyan çok sayıda araştırma var. Bu araştırmalarda genel olarak üzerinde anlaşılan bir konu var. O da Türk modernleşmesinin yaratılmasında ordu kurumunun özel bir yeri olduğudur. Reorganizasyon ve modernleşme önce ordudan başlatılmıştır. Ordu, Osmanlı'da da belirgin bir geleneğe sahiptir. Ordunun bu özel yeri, Osmanlı'nın 18. yy. ortasına kadar güçlü olmasını sağlamıştır. Osmanlı'nın 18. yy.dan itibaren toprak yitirmesi, 19. yy.da Osmanlı ulusal azınlıklarının bağımsızlıklarını kazanması, imparatorluğu çöküşün eşiğine taşımıştır. Osmanlı elitleri imparatorluğu kurtaracak çare arayışlarına, önceliği orduya vererek başlamışlardır. Öncelik ordunun yeniden şekillendirilmesine ve güçlendirilmesine verilmiştir. Bunun nedeni şudur: Savaş kaybeden, ayaklanmaları bastıramayan ordu, aynı zamanda devletin ve imparatorluğun güçsüzlüğünün de bir göstergesidir. Osmanlı'da ordu üzerinden ilk modernleşme çalışmalarına, III.Selim ve II. Mahmut dönemlerinde başlanıyor. Batılı örneklerine benzeyen ilk orduyu kuran III. Selim'den başlayarak örgütlenme, anlayış, savaş kabiliyeti gibi düzenlemelerin yanısıra askerin giysi ve görünüşü de değiştiriliyor. Osmanlı modernleşmesinin altında, hem varolanı koruma, hem batılılaşma hem de batının gelişkin devletleri arasında yer alma iddiası vardır.

Bugün de aynı iddianın geçerli olduğunu düşünüyorum. Ayrıntılı bir tarih anlatımına girmek gibi bir niyetim yok; ancak bu hatırlatmaların, Osmanlı modernleşme süreçlerine iyi bir prototip oluşturduğunu düşünüyorum.

Geçmişteki örneklerde cumhuriyetin ilk yılları dahil, bugünkü gelişmeler ve yapılanma arasında koşutluklar Türk modernleşmesinin özgün yanlarına işaret eder. Bir açıdan tarih tekrar etmez ama ders alınmasını, güncelin soyutlanmasını

sağlayacak örneklerle doludur. Toptancı bir yaklaşım olacak belki ama, Türkiye'nin ekonomik ve siyasal tarihine baktığımızda, vesayet altında büyüyen, politik otoriteye bağımlı, ticari ve sınayi olarak askeri amaçların öncelik kazandığı bir burjuvalaşma, modernleşme ve kapitalistleşme görürüz.

Egemen ideolojiye rengini verenin de bu vesayetçi ve kapitalist ideoloji olduğunu düşünüyorum. İlk akla gelen Genç Türk ve İttihat ve Terakki örneklerinden gidecek olursak, çeşitli ideolojik motiflerin benimsendiğini görürüz: Batılı olmayı amaçlayan Türkçülük, geleneksel İslamcılık, sınıflarüstücülüğü vurgulayan pozitivizm ve devlet kurtarıcılığı. Cumhuriyetin egemen ideolojisi de bu motifleri taşımakla birlikte bazı farklılıklar içermektedir. Örnek vermek gerekirse, en önemli ayrılık, din olgusuna veya islama bakışla ilgilidir. Cumhuriyeti kuran kadrolara göre islam geri kalmışlığın sebebiydi, modernleşmeyi engelliyordu, onun için cumhuriyetin başlangıç ideolojisinin dışında bırakıldı. Ancak Türkçü-milliyetçi motiflerde uçlara kaymanın dışında özde bir değişiklik yok.

Egemenlerin bugüne kadar sürdürdükleri ve ortaklaştıkları tek bir nokta var, o da sınıf ve sınıfsallığa dayalı her görüş ve hareketin bastırılması ve sistem dışına itilmesi. Egemen ideolojide 1960'lardan itibaren kırılmalar ve çeşitlenmeler yaşanıyor, egemen ideolojiye eklenen, onun yakınında duran ideolojiler kendi siyasal mecralarını oluşturuyorlar. 60'lı yıllardan sonra sınıf mücadelesi dinamiğinin ortaya çıkmasıyla egemen ideolojiyi bozucu başka ideolojiler de çıkmaya başlıyor; örneğin sosyalist ideoloji gibi. Şimdi tezlerimize geçebiliriz:

1. Cumhuriyetle birlikte, ulusal bir askeri kurumsallaşma yaratıldı ve daha başlangıçta orduya sermaye sınıfı lehine önemli bir iktidar etkeni ve modernleştirici bir potansiyel olarak özel misyon yüklendi.

2. Türkiye'de askeri vesayet ve militarizm, parlamento ve hükümet sistemi yoluyla biçimlendirilen, denetlenen bir olgu değildir. Kimi açılım ve nisbi demokratikleşme dönemleri dışında, asker vesayeti başlangıcından günümüze kadar iktidar şekillenmesinin temel bir ögesidir.

3. Ordunun misyonu, "devleti iç ve dış düşmanlara karşı güvence altına alınması" olarak ifade edilir. Durumdan sık sık vazife çıkaran ordu, icabında siyasi yürütme organına biçim verir ve buna askeri bir popülist retorikle meşrulaştırır. Asker vesayeti için tek parti iktidarı şart değildir, düzenin politik güçlerinin tartışmasız alıcı olması, bu ideoloji doğrultusundaki koalisyonu yeterlidir.

4. Üç askeri darbe ve 28 Şubat, politikayı, sermaye sınıfı adına askeri araç ve yöntemlerle sürdürmeye iyi birer örnektirler. Düzen ve devlet düzeyindeki re-organizasyon ve modernleşme atılımları önce ordudan başlamıştır. Hangi hükümet ve parlamenter biçim olursa olsun, bunun için gerekli fonu hazırlamak zorundadır. Ayrıca ordunun vakıfları, iştirakleri, sermaye yatırımları vardır. Ordu, giderek artan bir biçimde iç pazarda söz sahibi oluyor ve büyük sermaye ile daha fazla kaynaşüyor. Kritik dönemeçlerde kapitalizmin yeniden üretiminin sağlanması için, ordunun, devlet gücüne doğrudan elkoyması arızı bir durum olmaktan çıkmıştır.

5. Kürt sorununun kazandırdığı ek deneyimle bugün ordunun silah gücü, örgütlenme yapısı, planlama ve operasyon kabiliyeti hissedilir derecede artmıştır. Örneğin, 1974 Kıbrıs harekatındaki bilinen durum, koordinasyonsuzluk, savaş araç-gereçlerinde eksiklik gibi yetersizlikler yoktur artık. Düne kadar ağırlıkla ABD ve Almanya'dan sağlanan silahların önemlice bir bölümü Türkiye'de üretiliyor. Ordu, savaş kabiliyeti kazandı ve herşeyden önce siyaset ve ideoloji üreten başlıca kurum oldu. Bu koşullar Türkiye burjuvazisini rahatlatıyor ve iştahını kabartıyor. Ancak asker vesayetinin, temsili demokrasi kurumlarını devre dışı bırakan aşırı genişlemesinin “sol, sosyalist” yapılar tarafından dert edinilmemesi tartışılması gereken bir durumdur.

Tabii ki bütün bunların toplumsal bir yansıması, toplumsal bir bedeli vardır. Silahlanma, zaten sınırlı kaynakların hızla tüketilmesine yol açıyor.

Seçimlerden sonra nasıl bir Türkiye?

Bu aşamada mutlaka doğrulanacak saptamalar, önermeler yapmak güç görünüyor. Onun yerine siyasal tabloya ve yakın gelişmelere bir göz atıp, yerine göre çözümleme yapılabilir, yerine göre sezgilere yer verilebilir ya da spekülatif değerlendirmeler yapılabilir.

Seçimlere onay verdiği anlaşılan ordu-büyük sermaye ittifakı, Öcalan'ın Türkiye'ye getirilmesiyle 28 Şubat sürecinin bir üst evresine geçileceği sinyallerini veriyor. Bazı kontrollü adımlar atılabilir.

Seçimleri ANAP veya DSP'nin kazanmasının, ordu-büyük sermaye ittifakı açısından pek önemi yoktur. İki partiden birinin seçimin galibi olması veya iki partinin koalisyonuna imkan verecek bir sonuç, beklenilmeyen bir sonuç değildir. Türkiye koalisyonlarla yaşamaya ve krizi bu siyasal düzenek üzerinden atlatmaya kendisini hazırlamış görünüyor. Düzen karşıtı, rejim muhalifi bir tehditin olmadığı koşullarda seçimlerden neyin çıkacağı pek önemli değil. Anlaşılan temsil krizi, merkeze çekilen ANAP ve DSP ile aşılabilecek. Diğer “muhalif” politik aktörler ya sindirilmeye veya entegre edilmeye çalışılacak. Bir önemli farklılık MHP'nin parlamento'da temsili olabilir. Bu da daha gerici, daha şoven, solun ve emek güçlerinin temsil olunmadığı bir parlamentodur.

Gerici militarist dalganın karşısında sol dalga yaratalım

Türkiye'de korporatizm ve neo-liberalizm bir süre daha akrabalığını ordu-büyük sermaye üzerinden sürdürecektir gibi görünüyor. Bu durumda toplumsal uzlaşma ve birlik-beraberliğin kurulmasında zorlanacaklardır. Bugün yürütülen ekonomik politikalar, korumacı-müdahaleci, liberal/serbest piyasacı politikalar demetinin karışımından oluşuyor. Karma ekonomik politikalar, büyük sermayenin ihtiyacına göre düzenleniyor. Kitleler, olup bitenlerin farkında değil. Ordu dışındaki bütün kurumlara ve siyasal oluşumlara duyarsız, uzak ve tutucu bir yabancılaşma

yaşanıyor.

Türkiye'nin biriken toplumsal ve politik sorunları oldukça ağır ve toplumu derinden etkilemiş sorunlar. Temiz bir çevre istemek, emeğin haklarını savunmak gibi reform talepleri iyidir, ama yeterli değildir. Eğer iktidar istiyorsak, eğer sosyalizm istiyorsak ciddi siyasal ve ideolojik problemlerle uğraşmak zorundayız.

Otoriter bir devlette, ordunun vesayeti altındaki bir parlamentoda temsil sistemini değiştirseniz ne olacak? Fazla iyimser olmaya gerek yok. 18 Nisan'dan sonra sol parlamentoda bulunsa bile, bunun sınırlı bir önemi olacaktır. Zaten kabul sınırlarının ötesine geçildiğinde müdahale edileceğinin örnekleri var. 61-71 TİP'i, RP ve DEP'in akıbetleri biliniyor. Ancak iktidar olgusuna ve iktidarın sınıfsal temeline inebilirseniz, elde edilecek mevzi ve açılımlar, sınıfsal/toplumsal bir karşılık bulabilir, gerçekten sol bir dalga ile taçlanır.

Diyelim ki, egemenler Türk-Kürt eşitsizliğinin birazını feda etsinler. Kürt kimliğinin tanınması, sınırlı kültürel özerklik, kalkınmacı bir mantıkla ve sınıfsal kompozisyonu değiştirmek amaçlı Doğu ve Güneydoğuya yatırım yapılması gibi. Bömürü ve sınıf egemenliği devam ettikçe, bunun temel kurumları var oldukça, egemenler açısından önemli tavizler anlamına gelmeyecektir bu adımlar. Bütün bunlar, Türkiye kapitalizminin ekonomi politigini değiştirmiyor. Çünkü nesnel iktidar üretim ilişkilerinde yatıyor. Son olarak, ekonomik ve siyasal gelişmelere bakıldığında, politik perspektif üretme anlamında sosyalistler için verimli bir tarhsel sürecin yaşandığı söylenebilir. Ancak sosyalist sol ya tepkisel, ya da aşırı güncelci, demokrasici bir pozisyonda duruyor. Bu anlamda solun gelişkin bir kuramsal yapısı, albenisi olan bir vizyonu yok. Seçimler ve sonrası eksikliğін giderilmesi için önemli bir fırsattır.

YEREL YÖNETİMLER: NEREDE DURMALI?

Ceyda IŞIK

Başlarken, bu yazının daha fazla 18 Nisan yerel yönetim seçimlerine dönük olmasını kurgulamıştım. Ancak, Türkiye’de, bir dönem Avrupa’da olduğu gibi, yerel seçimlerde, genel seçimlerden görece bağımsız sonuçların ve yapılanmanın olmaması beni bundan alıkoydu. Üstelik bu konuyu düşünmeye başlayınca, partinin bu seçim çalışmaları sırasında, ne tür kazanımları olabileceği beni daha çok çekti. Böylece, bu kazanımları elde edebilmek için bir ön netleşmenin gerekliliğine ve oradan da bir model denemesine yöneldim. Bu yazı, daha çok bu çerçevede değerlendirilmelidir.

Önce biraz temizlik...

İlk olarak klişelerden söz etmeyi doğru buluyorum. Solda yaygın bir kanı var; devlet, tarihsel tüm kategorilerden bağımsız olarak ‘kötü’ lerin toplamından oluşurken, sivil toplumun bir parçası olan ‘yereller’ demokrasinin beşiği sayılıyor. Oysa, yerel yönetimler ve devlet organik bir bütünün parçalarıdır. Üstelik bu bütün içinde, ikincisi daha fazla birincisi tarafından belirlenmektedir. Devlet, genel olarak sermaye birikim modeline uygun bir biçimde, yerel yönetim dizgelerini belirler. Bu, ikisinin bir ve aynı şey olduğu anlamına gelmez. Ancak, böylesi bir soyutlama olmadan, farklılıkların doğru bir biçimde çözümlenmesi olası değildir. Çok tartışma gereği duymadan, bu yazının yerel yönetimlerin sihiri üzerine kurulmadığını belirtmek yerinde olacaktır. Bu nedenle, öncelikle, Türk solunda yaygın kabullere kısaca gözatıp zemini bir parça temizlemek istiyorum.

Söz konusu olan, toplumsal formasyonun bütününden, bir bölmenin ayrılıp irdelenmesi olduğunda, biraz daha dikkatli olmayı yararlı buluyorum. Öncelikle, bir toplumsal olguyu, salt belli bir momentte sağladığı yararlarla açıklamanın getireceği sorunlara dikkat çekmek gerekiyor. 70’lerle birlikte, Avrupa’da başlayan ‘belediyecilik’ ideolojisi buna iyi bir örnek oluşturuyor. Fransa’da, İtalya’da kazanılan zaferler, ‘yerel sosyalizm’ kaleleri, acaba bugün, bu ülkelerde solda bulunan partilerin ideolojik erezyona uğramasının girdilerinden birini oluşturmadılar mı?

‘Yerellik’ sihri....

Yerel yönetimler söz konusu olduğunda, öncelikle, sihrin asıl taşıyıcısı “yerellik” kavramı üzerinde durmak gerekiyor. ‘Yerellik’e ilişkin yaklaşımlar da daha çok iki uçta yer alıyor; ilk uç kayıtsız şartsız ‘yerelcilik’ olarak tanımlanabilir: yerel yönetimlere bakışta sınıfsal bir eksen bulunmaz, kritik olan ‘halk’tan yana olmak, onu bir şeye ‘katmak’tır. Yerel yönetimler, örgütlü bir öznenin, önceden iyi kötü bir çerçeveye, nesnellikle kurabileceği dolayimler olarak algılanmayıp, kendiliğinden hareketlere eklemlenme olarak görülmektedir. Son olarak da sosyalist ideolojinin bağımsız kimliğinin oluşumun değil de, demokrasicilik söylemiyle salt kapitalizmin sonuçlarına ilişkin bir ideolojileşmeyi öngörmekte. Bu yaklaşımın üzerinde daha fazla durmaya gerek duymadan geçiyorum.

İşçi sınıfı, tanımı gereği evrenseldir...

İkinci uçta ise, “Marksist düşüncenin ‘yerliliğe’ olanak vermediği”(1) tezinden hareket eden yaklaşım yer alıyor. Bu model, işçi sınıfının, sınıf olarak evrenselliği üzerine kurulmuş. Ancak, marksizmin bütünselliğini daraltıcı bir model: Evet, işçi sınıfı soyutlama düzeyinde yerli değildir, ancak marksist çözümleme, evrensel olan işçi sınıfı soyutlamasını, tamamen yerel düzeyde (belli bir toplumsal formasyonda) emeğin yeniden üretimi koşulları ile birlikte ele alıp değerlendirmeyi zorunlu kılar. “Dahası, marksizm içinde kaba determinizmden ya da ekonomizmden sakınılması da, gene ancak bütünlük kavramıyla mümkün olabilecektir” (2).

Bir örnekle açacak olursak, Türkiye işçi sınıfına yönelik politikaların geliştirilmesi, sınıfın kendine özgü dinamiklerinin tanınmasıyla mümkün olabilir. E. P Thompson, İngiltere’de işçi sınıfından söz ederken köklü bir ‘karşı koymacı gelenek’ten (Old Dissent) söz ediyor. Türkiye’de böyle bir geleneğin bulunmadığını biliyoruz. Şimdi, evrensel işçi sınıfı tanımlamasına bu girdiyi de eklersek şunu demek zorundayız: Türkiye’de kuramsal olarak işçi sınıfı yoktur, ama... Çok absürd olduğunun farkındayım. O zaman bir tek yol kalıyor; bu girdi işçi sınıfı tanımının ana unsurlarından biri olamaz, ancak işçi sınıfının, ait olduğu toplumsal formasyon içinde oluşum özelliklerinden birisi olarak ele alınmak durumundadır. Bunu yok sayamayız, yok saydığımız durumda İngiliz işçi sınıfı ile Türkiye işçi sınıfının, somut siyaset zemininde farklı mücadele biçimleri ve reflekslerini nasıl açıklayabiliriz? Bir özne, işçi sınıfına ait somut veriler elinde olmadan nasıl sınıf politikaları oluşturacak? Marksist düşüncenin, bu düzlemde tanımlanmış bir yerlilikle hiçbir sorunu olmadığını düşünüyorum.

Özetlersek; yerel yönetimleri, toplumsal formasyonun bütününden ve buna bağlı sınıf mücadelesinden ayrı düşünmek ve değerlendirmek, hem çözümleme hem de bunun siyasi uzantıları anlamında ne kadar yanlış ise, soyutlama düzeyinde

marksizmin kavramlarını, tanımlarını, somutla hiç zenginleştirmeden, ayrıntılandırmadan bir çözümleme yapmak da aynı derecede sakıncalıdır. Bir uçta marksizm dışı reel politikerlik, diğer uçta apolitizm...

Öyleyse yapılması gereken öncelikle, mercek altına aldığımız olgunun, soyutlama düzeyinde marksizmle ilişkisini saptamak ve bu saptamanın ardından, tamamen Türkiye'ye özgü olanak ve sınırlılıkları kaba hatlarıyla da olsa belirlemeye çalışmaktır.

Neden yerel yönetimler?

Öncelikle söylenmesi gereken şu: Yerel yönetimler, sosyalistler için ne katılımın, çoğulculuğun ve taban insiyatifinin en uygun araçları olduğu için ne de demokrasinin gerçek beşikleri olduğu için ilgi odağıdır. Önemi, tarihsel süreç içinde sermayenin ve dolayısıyla emeğin yoğunlaştığı ve hem nesnel hem de ideolojik olarak yeniden üretildiği mekanlar olan kentlere ait bir olgu olmasıdır. Yerel yönetimler doğası gereği bir gerilime sahiptir: bir yandan emeğin yeniden üretimini sağlama diğer yandan ise sermaye birikiminin maksimizasyonunu sağlama. Bu gerilim bir toplumsal formasyonun içsel niteliklerine göre farklı ağırlık noktalarına kayabilir. Örneğin refah devleti modelinde bu ağırlık daha çok emeğin yeniden üretiminin koşullarına doğruyken, neo-liberal politikalar söz konusu olduğunda, sermaye birikim sürecine doğrudur. Bugün durum budur, emeğin yeniden üretimiyle yakından ilgili olan populist politikalar, Türkiye'de büyük ölçüde terkedilmiştir ve ağırlık sermayeden yanadır. İşte bu gerilim, sosyalistlere, sınıfın oluşumu üzerinde etkin olabilecek ideolojik siyasal girdilerle müdahale olanağı verir. Yanlış anlaşılmasın, bu gerilimin emekçi kesimler tarafından çıplak olarak görülüp, solun da burada oluşacak muhalif hareketleri devşireceğini söylemiyorum. Emeğin yeniden üretimi, salt fiziksel koşullarının üretimi anlamına gelmemeli. Emek, aynı zaman da ideolojik olarak da kentte yeniden üretilir. Bu yeniden üretimde, 'temsil' gibi yerel yönetimleri de kapsayan ideolojik motifler yer almaktadır. Sonuç olarak, solun görevi, bu nesnel zemin üzerinden, emekçi kesimlerin kentsel mekanda ideolojik kuşatılmışlığına düzenli, uzun erimli stratejilerle müdahale etmektir.

Yerel yönetimler konusunda atılacak somut adımlara geçmeden, bir yerel yönetim modelinin öznesi olarak belirlediğimiz emekçi kesimlerin ideolojik belirlenimlerine açıklık getirmek gerekmektedir.

Kent ve sınıf

Türkiye’de sınıfın kentle olan ilişkisinde elimizde nelerin olduğunu özetleyecek olursak:

i) Emek sürecinin parçalanması sonucu nitelikli-niteliksiz işçi arasındaki ayrıma, enformal sektördeki işçiler ve diğerleri arasındaki ayrımın da eklenmesiyle sınıf içi dayanışma zayıflamış ve buna karşılık gelen ideolojik motiflerin gücü artmıştır.

ii) Emegın yeniden üretiminin mekanı olan yaşam alanlarında, sınıf aidiyetinden çok, bireylerin dinsel, yöresel ve etnik aidiyetlerinin ön plana çıkmış olması; emegın yeniden üretimine ayrılacak sermaye miktarı ile kar maksimizasyonu arasındaki paradoksal ilişki sonucu düşük tutulan yatırımlar, kentte sınıfın, kent öncesi yaşam biçimleri çerçevesinde bir dayanışmaya yönelmesine neden olmaktadır.

iii) Diğer yandan, ii)nin de etkisiyle, toplumsal proletaryanın bir parçası olan kırdan yeni kopmuş kent yoksulları, memurlar, mavi yakalı işçiler ve bazı küçük burjuva unsurlar, ortak kentsel mekanlarda yaşamlarını sürdürmektedirler. Buna ek olarak, ücret gelirinin yerini hane gelirinin alması, bu kez aynı evde bir parçalılık yaratmaktadır. Bu da popüler kültürün emekçi kesimler üzerindeki belirleniminin son derece güçlü olmasına yolaçamaktadır.

iv) Hızlı ve düzensiz kentleşmenin spekülâtif bir biçimde arttırdığı kentsel rantlar, sözünü ettiğimiz emekçi kesimler açısından, pratikte daha az gerçekleşse de, sınıf atlamanın olası olduğu kanısını güçlendirir. Örneğın bugün Ankara’nın Kırkkonaklar mahallesi sosyolojik olarak ilginç bir görünüme sahiptir. Yakın zamana kadar gecekondı bölgesi olan alanlar, hızlı bir biçimde imar dahilinde oldukça lüks konutlara dönüşmüştür. Apartmanların arka dairelerinin büyük kısmı, önceden gecekondı sahibi, bugün rantıye sahiplerine aitken, ön cepheler küçük burjuva hatta burjuva apartman sakinlerine aittir. Bu kuşağın hemen arkasında gecekondular devam etmektedir. Sınıf atlama düşünüy besleyen bir girdi de, toplu işten çıkarmalar sonucu, genç işçi oranının artması, mücadele birikiminin yeni kuşaklara aktarılamamasıdır.

v) Popüler kültürün bugün özellikle devletin küçülme tezleriyle birlikte önemli bir unsuru olan, ‘her şeyin devletten beklenmesinin yanlışlığı’ tezi, kırdan görece yeni kopmuş kesimlerin “düşük beklenti düzeyi” ile birleşince, emegın yeniden üretimi koşullarının bozukluğu, işçi sınıfı tarafından, daha fazla göz ardı edilebilmektedir. Sözgelimi, Avrupa’da kentsel hareketlerin önemli ateşleyici olabilen çevre sorunlarının, Türkiye’de sözü edilen emekçi kesimler nezdinde tek başına siyasallaşma girdisi olması olanaksızdır.

vı) Yine aynı şekilde, tek başına, emeğin yeniden üretiminde vazgeçilmez unsular olan konut, sağlık, ulaşım hele hele kültürel ve sosyal olanakların kısıtlılığının/yokluğunun ateşlediği kentli bir sınıf hareketinin oluşması olası değildir (Avrupa yerel yönetimler için bir referans olduğunda, bu ayrım gözden kaçırılıyor). Türkiye’de sınıf mücadelesi, uzun bir süredir, ağırlaşan koşullar karşısında yeni stratejiler oluşturmakla geçmektedir (imarlı konut edinme olanaksızlığına karşı imarsız, düşük maliyetli gecekondü sahibi olabilme, kır ile ilişkiler sayesinde kente özgü olmayan beslenme olanakları yaratma, ek işler, ücret geliri yerine hane geliri; kadın ve çocuk işgücünün emek piyasasına sunumu).

vii) İşçi sınıfının, mavi yakalı işçiler dahil, salt nesnel konumları gereği demokrasi, çoğulculuk ve katılım gibi kavramlara yatkın olduğu tezi doğru değildir. Egemen ideolojinin kuşatması altındaki emekçi kesimlerin, siyasal düşünce tutum ve davranışları, toplumun genel siyasal iklimiyle belirlenmektedir. Aksi söz konusu olduğunda ne FP’nin ne de MHP’nin varoşlardan aldığı desteği açıklamak mümkün değildir.

viii)Yukarıda sözü edilen ii), iii) ve v)’e ek olarak, Batıda yaşandığı biçimiyle, burjuvazinin ve işçi sınıfının yaşam alanlarında belirgin kopukluklar bulunmamaktadır. Türkiye’de, ekonomik süreçten dışlanmış (sabit bir kategori olarak değil, ancak belirli süreler için) sınıf bireyleri için bile, ‘dışlanmışlık’(3) teması üzerinden kentli bir sınıf hareketini oluşturacak politikleşmenin yaşanması olası değildir.

Yukarıda sıralananlar, kötümser bir tablo ortaya koymuyor mu? Bütünden ayrı olarak ele alınırsa evet, ama bütün içinde değerlendirildiğinde hayır. Sorunun büyük ölçüde ideoloji bağlamı olduğu açık, o zaman, oluşturulacak modelin de ideoloji ağırlıklı olması kaçınılmaz. Peki, yukarıdaki soruya hayır yanıtını vermemizi olanaklı kılan bütün ne durumda? Buna uzun bir alıntıyla yanıt vermek istiyorum: “ Türkiye’deki siyasal süreçlerin halkı sürüklemeye gücü; bu arada siyasal partilerin etkinlikleri, mesajları, vaatleri, kitleleri politize etme kapasiteleri, vb. vb. egemen ideolojik eklemlenmeyi sarsıp bozacak ölçüde zayıflamış, koflaşmış ya da azalmıştır.(...) Türkiye’de egemen ideolojik eklemlenmeyi ayakta tutan, çok partili rejimin ve temsili demokrasinin kalkınmacı-populist eksene oturtmasıydı. Bu eksenin ciddi bir biçimde zayıflaması, egemen ideolojik eklemlenmenin kendini yeniden üretememesine yol açmıştır”(4). Öyleyse, egemen ideolojik eklemlenmenin, sosyalistlere verdiği olanaklar irdelenmelidir. Bunu yaparken, öncelikle yukarıda söylenenlerin ışığında, dikkat edilmesi gereken noktaları belirlemek yerinde olacaktır.

Temel parametreler...

Bir yerel yönetim stratejisinin temel parametreleri ne olmalıdır:

Bir bütünlüğü ifade etse de, işçi sınıfının özgürleşebileceği biçimde dönüştürülebilmesi, emek süreci içinde değil, daha çok emeğin yeniden üretimi sürecinde, yani mahallesinde, evinde, kahvede olasıdır.

Zaten emek sürecindeki bölünmelerle karşı karşıya kalan işçi sınıfı yeni bir bölme işlemine tabi tutularak tanımlanmamalıdır Sosyalist bir yerel yönetim stratejisinin öznesi, mavi yakalı işçiler, kamu memurları dahil tüm ücretliler ve toplumsal proletaryaya ait olan kent yoksulları olmalıdır.

Buna bağlı olarak, ön plana çıkarılacak ideolojik motifler, sınıf oluşumunu düzenin manipülasyonundan uzaklaştıracak, sosyalizm projesi ile bağlantılandırılmış girdileri içermelidir.

Bütün bunlar yapılırken kentsel sorunlardan hareket edilmesi kaçınılmaz olmakla birlikte, düzenin bütününe sorgulanması ve bütün ile sağlam bağlar kurulması özellikle gözetilmeli, kapitalizmin sonuçlarıyla sınırlı bir söylem değil, bizatihi kapitalizmin kendisine karşı bir ideolojik söylem kurulmalıdır.

Daha somutu...

Hem emekçi kesimlerin özgün belirlenimlerini hem de yukarıda sözü edilen temel parametreleri gözetin, bugüne özgü bir yerel yönetim stratejisinin somut ayakları neler olabilir:

i) Emeğin yeniden üretim koşullarının iyileştirilmesine yönelik hedefler içermelidir; konut sorununa, ulaşım sorununa, sınırlı sosyal ve kültürel olanaklara, sağlık koşullarına, yeni kuşakların yeniden üretimine ilişkin (kreşler vb., eğitim olanakları) ilişkin çözümler üretilmelidir

ii) Kentli bir sınıf hareketi özelleştirmeye karşı olmalıdır. Ülke boyutunda uygulanan/uygulanmak istenen özelleştirme politikaları ile emeğin yeniden üretimi koşulları arasındaki bağlantılar ayrıntılı olarak kurulmalıdır. Örneğin, emekçi kesimlerin yaşadığı bölgelerdeki sağlık kurumlarının yetersizliği ile devletin ulusal düzeyde saptadığı sağlık politikaları arasındaki ilişki irdelenmelidir.

iii) Sermaye birikim süreçlerini besleyen kentsel rantların toplumsallaştırılmasını hedefleyen politikalar oluşturulmalıdır. 12 Eylül'den sonra belediyelerin gelirleri yükselirken, giderleri altyapı harcamalarıyla sınırlandırılmış, fiyat-ücret belirlemeleri ilgili meslek kuruluşlarına devredilmiştir. Bu yolla, kentlerin sermaye

birikim sürecine katkısı genişletilmiştir. Kentsel rantların, emekçi kesimlerin konut, sağlık vb. ihtiyaçlarının sağlanmasına kanallı edılması hedeflenmelidir. Ayrıca, belediyelerin kredi vb. biçimlerle ulusal ve uluslararası sermayeye borçlandırılması önlenmelidir.

iv) Kentsel yerleşimde, toplumcu planlama ilkesi savunulmalıdır. Sermaye birikim sürecine aktarılmak üzere, kentlerin dokusunu bozucu, spekülative rantların yaratılmasına dönük girişimlerin engellenmesi hedeflenmelidir. Ancak, çevre talanı söz konusu olduğunda çiçekçi böcekçi bir çevrecilikten uzak durulmalı, bunun da sermaye birikim süreci ile bağlantısı kurulmalıdır. Örneğin İstanbul'a yapılması planlanan 3. Köprü tartışmaları, salt kentin güzelliğinin bozulması üzerinden değil, ulaşım politikalarının sermaye birikim sürecine, emekçi kesimler aleyhine nasıl hizmet ettiğii üzerinden sürdürülmelidir.

v) Emekçi kesimlerin yaşadığı bölgelerde, varolan geleneksel dayanışma biçimlerinin aşılması yönünde çaba harcanmalıdır. Emekçilerin, üretim sürecinde yaşadığı bölünmeleri birleştirecek bir sınıfsal dayanışma ön plana çıkarılmalıdır. Buna yönelik, farklı emekçi kesimleri buluşturacak kültürel ortamların oluşturulması hedeflenmelidir.

vi) Burjuva ideolojisine alternatif bir 'karşı ideoloji' oluşturmak hedeflenmelidir. Emekçi kesimlerin siyasallaşması 'yerel inisiyatif', 'katılım', 'özerkçilik', 'özyönetim' vb. kavramlarla sınırlandırılmamalı. Özellikle 'belediyecilik' ideolojisinden uzak durularak, ülkenin bütününe ilişkin eşitlikçilik, kamuculuk, sömürü karşıtlığı, adalet gibi motifler öne çıkarılmalıdır. Biraz açmak için 'katılımcılığı' ele alalım: " Katılma ilişkisi, yönetilenlerle devlet arasında bir ilişkidir. Taraflardan birinin bulunmadığı ya da bir tarafın ötekini etkilemesinin tümüyle olanaksız olduğu ortamlarda, bir ilişki de söz konusu olamaz"(5). Türkiye'de, ÖDP dahil tüm ilgili çevreler katılım ilişkisinde emekçi/halk tarafının bulunmadığı saptaması üzerinden çözümleme yapmaktadır. Burjuva partileri açısından gerekli olan ve emekçi kesimlerin düzenle ideolojik bağlarını perçinleyen bu tür çözümler konusunda, 'karşıt bir ideolojik' oluşumu hedefleyen sosyalistler daha dikkatli olmalıdır. Alıntının ikinci kısmı, "bir tarafın ötekini etkilemesinin tümüyle olanaksız olduğu ortamlarda, bir ilişki de söz konusu olamaz" ön plana çıkarılmalı ve işlenmelidir. Yoksa yanılıyor muyum, devlet dört gözle 'katılımcı' emekçileri mi bekliyor? Sınıfların katılma hakları söz konusu edidiğinde, bu ülkede en fazla işçi sınıfının katılma hakları engellenmiştir demek yanlış mı? Eroğul şöyle diyor: "(...) Türkiye'de siyasal katılımcılığın toplubilimsel özneleri arasında, işçi sınıfını saymamak daha gerçekçi olur"(6). Sorun klasik katılım biçimleriyle (belediye meclisi vb.) bir tarafın (emekçiler) ötekini (devlet)-devletin çizdiği sınırlar dışında-etkilemesinin olanaksız olmasıdır. Bu olanaksızlık, bir 'olanaklılık yanılması' olarak yeniden üretildiğinde, Türkiyeli solcuların, emekçi kesimleri başka bir toplum projesine yönlendirmeleri olanaksız hale gelir. Katılımın farklı

düzlemlerde (örneğin, emekçi kesimlerin sınıf siyasetine katılımları) içselleştirilmesi sağlanmalıdır. Diğer taraftan, Türkiye’de emekçi kesimlerin, ‘yerel inisiyatif’, ‘katılım’, ‘özyönetim’ gibi kavramlara alıcı olmayacağından kendi adıma hiç kuşku duymuyorum.

vii)Belediyelerin, emek sürecinin bir parçası olduğu da unutulmamalıdır. Belediye işçilerinin çalışma saatlerinin azaltılması, örgütlenme haklarının genişletilmesi, yeni istihdam alanlarının açılması vb. hedeflenmelidir.

viii) Emekçi kesimlerin ağırlaşan koşullara ilişkin oluşturdıkları mücadele stratejilerinde (ek işten evindeki eşyayı satmaya dek), kadının payı oldukça fazladır. Bu stratejilerin farklı bir yöne kanalize edilebilmesi için, kadınlara yönelik çalışmalar bu bağlamda geliştirilmelidir.

Temel parametreler çerçevesinde, yukarıda sözü edilen sekiz madde çoğaltılabilir, çoğaltılmalıdır da. Bunların yeni girdilerle zenginleştirilmesinde, 18 Nisan yerel yönetim seçimlerinin önemli katkıları olacağına inanıyorum.

Yerel yönetim seçim bildirgesi taslağı üzerine...

ÖDP, PM Çalışma Grubu’nun hazırlamış olduğu taslak (7) üzerinde durmanın, yukarıda söylenenlere açıklık getireceğini düşünüyorum. Belirttiğim gibi bu bir taslak ve sanırım üzerinde bazı değişiklikler yapılacak. Doğrusu taslağın geniş bir tartışmaya açıldığını ben duymadım, böyle bir şeyin de yapıldığını sanmıyorum. Tekrar dönersek, taslak aslında oldukça hacimli. Ancak, bu hacime denk bir doyuruculuk yok taslakta. Doğrusu, metnin tümünü sadeleştirici olmaktan çok kafa karıştırıcı buldum. Alıntılarla bunu aktarmaya çalışacağım. Ama önce, taslakta toplumsal özne sorununa değinmek istiyorum: “ÖDP, (...) bu politikleşme sürecinin, kentin geleceği ve yeniden kullanımı üzerinde sözü olan ‘kent yoksullarının’ toplumsal muhalefeti ile mümkün olabileceğine inanmaktadır” (8). Bu alıntıda üzerinde durulması gereken nokta kent yoksullarına biçilen görev. Önceki bölümlerde, işçi sınıfının bölmeler halinde ele alınmasının, ne gibi sorunlara yol açabileceğine değinmiştik. Sınıfa yönelik daraltmalar söz konusu olduğunda, daraltmanın mavi yakalılar lehine yapılmasının daha makul olduğunu, en azından bunun, marksizmin yorumlarından biri olarak değerlendirmesinin olası olduğunu düşünüyorum. Ama, söz konusu olan toplumsal muhalefetin bir unsuru olarak ‘kent yoksulları’ olunca, bizim toplumsal proletaryanın bir parçası olarak tanımladığımız düzlemde farklı bir düzlem ortaya çıkıyor. Daha çok, Avrupa deneyiminden alınmış, sömürü yerine ‘dışlanmışlık’ ile kategorize edilmiş bir tanıma atıfta bulunulduğunu düşünüyorum. Taslağı görmeyenler bu yorumu biraz zorlama bulabilir, ama taslağın daha ilk sayfasında “(...) her geçen gün daha fazla insan dışlanıyor, ve en temel ihtiyaçlarını bile karşılayamaz hale geliyor”(9).

denmekte. Yapılan bu daraltmanın yaratacağı sorunların tek cümleyle, Türkiye’de sosyalist siyaseti yokuşa sürme olarak özetlenebileceğini düşünüyorum. Peki neden böyle bir zemine oturtulmuş taslak: Yapılanın, bilimsel bir çözümleme olmadığı açık. Sanıyorum, Gazi, Ümraniye ve ’96 1 Mayıs’ında yaşanan olaylar, medya yorumlarıyla benimsenmiş ve çözümleme için veri alınmış. Öncelikle, sosyalist bir parti, bir yerel yönetim modeli oluşturacaksa, bu modeli sağlam bir marksist çözümlemenin üzerine oturtmalıdır. Yoksa, belli bir konjonktürde, yine belli nedenlerle ortaya çıkacak her ‘hareket’ bizim kurgularımızı altüst edebilir. Ve hep beraber bir tenis karşılaşmasını izleyen seyircilere dönebiliriz. Yanlış anlaşılmasın, sosyalistler, toplumsal muhalefetin farklı unsurlarını önemsemez, kitlesel bir parti çalışmasında bu unsurlara yer vermez demiyorum. Söylediğim, öncelikle, kent yoksullarını niçin işçi sınıfından ayırıyoruz, gerçekten dışlanmışlıktan söz edilebilir mi? İkincisi, Türkiye’de, gerçekten kent yoksullarının merkezinde olduğu bir toplumsal muhalefetten söz edilebilir mi ve son olarak yerel yönetimlere ilişkin bir model geliştireceksek, bunun bir sürekliliği barındırması gerekiyor mu?

Ancak, asıl sorunlu bulduğum nokta şu: Kent yoksulları tarafından politikleştirilecek bir kent hareketi planlanıyor, bu politikleşmenin temel motifleri ise ‘Kentlere Demokrasi İstiyoruz’ ya da ‘kentli hakları’. Türkiye’de, imarlı konutlarda oturan, iyi ücretlerle çalışan ya da kendi iş yeri bulunan, okumuş yazmış, bir yerinden sol siyasetle ilişki kurmuş unsurların (rahatça aydın sözcüğünü kullanamıyorum), yukarıda sözü edilen kavramlar hakkında oldukça kafa yordukları açık. Ancak, ‘dışlanmış’ kent yoksulları için bunun geçerli olduğunu hiç düşünmüyorum. Bunu kanıtlamam mümkün değil, ama, 10 milyon emekçiyle görüştük, işte sonuçlar demeyi kendi adıma çok isterdim. Benim buna çok ihtiyaç duymamdan değil, ama, teoriden uzaklaşarak sezgilerini tamamen kaybetmiş Türkiye solcusunun, yalancı teorilerden (pseudo theory) uzak durması için. Gerçekten ben şu ‘halk böyle istiyor’, ‘halk bunu doğru buluyor’ türü saptamalardan usanmış durumdayım. Bu konuda, örneğin Radikal gazetesi yazarlarından Erol Tuncer çok daha sağlıklı bence: “ Kentlerde yaşayan hemşerilerin mevcut koşullarda kendilerini katılıma ne ölçüde hazır gördükleri de aynı derecede önemli bir başka husus olarak karşımızda duruyor”(10). En azından şu görülebilir; dinamizmine ‘hayranlık’ duyulan, Gazi mahallesinde barikat kuran, polisle, jandarmayla çatışan, 1 Mayıs’ta camları indirip arabaları yakan o insanların tüm bunları, sadece bu ülkede doğru dürüst bir demokrasi kurulsun diye mi yaptıklarını düşünüyorsunuz? Yoksa taslakta sözü edilen ‘kentlilik hakları’ nı mı kullanıyor kent yoksulları?

Tekrar taslaktan bir alıntıyla devam etmek istiyorum: “(ÖDP) Halkın kendi işlerini kendisinin ele alacağı bir yerel yönetim anlayışını savunmakta”(11). Halkın kendi işlerini ele alırken ‘köşe dönme’, ‘kişisel çıkarlar elde etme’ falan gibi, yaygın, toplumda ‘saygı’ duyulan ‘değerler’den hiç mi etkilenmeyecek? Ya da “Kent havası artık ‘özgürleştirici değil ‘hasta edici’ bir niteliğe bürünmüştür”(12).

cümlesinden sosyalistler ve emekçiler ne anlamalı, merak ediyorum. Alıntılar çoğaltılabilir, ama sanırım bu kadarı yeterli.

Taslağa çok da haksızlık etmek istemiyorum, içinde doğru saptamalar da var, ama yanlış bir zemine oturtulmuş ve netleştirici olmaktan çok kafa karıştırıcı bir metin. Tekrar özetlemek gerekirse, sosyalistlerin, yerel yönetimlere yüklediği işlev, işçi sınıfının oluşumu sürecinde, sınıf kapasitesini daraltan ideolojik girdilerin bertaraf edilebileceği yeni kanalların denenmesi ile sınırlıdır. Taslağın kafa karıştırıcılığı bu noktada başlıyor.

Taslağın çağrıştırdığı Batı Avrupa modeline kısaca değinmek istiyorum. Yerel yönetimler, Avrupa’da ‘sosyalizme demokratik geçiş’ projesinin bir parçasıdır. Proje ‘yeni kentsel toplumsal hareketler’ kavramsallaştırması ile, küçük burjuvaların sürüklediği bir hareketti. Böylesi bir açılımın temel tezi, gelişmiş kapitalist ülkelerde, işçi sınıfının toplumsal özne olarak işlevsizleşmiş olduğuydu. Daha marksizan kentbilimciler, “İşçi sınıfı sosyalist porjenin temel eksenini oluşturmaya devam ederken, bunun gerçekleştirilmesinde tabanı genişletmek için gerekli toplumsal katman, yeni küçük burjuvazi olarak tanımlanan ücretli sınıflardır”(13). diyerek, sınıfın toplumsal özne olduğunu yadsımadan da bu stratejiyi benimsiyorlardı. Ama bu saptamaların ‘gelişmiş kapitalist toplumlar’ için geçerli olduğunu belirtiyorlardı. Strateji tartışmaları bir yana, Türkiye solcusunun, Batıya ait modelleri kullanırken bu uyarılara da dikkat etmesi yerinde olur. Yoksa, ‘yeni küçük burjuvazi’ yerine kent yoksullarını koyup, olmayan bir ‘dışlanmışlık’ yakıştırıp sonra da katılım, özyönetim, yerel inisiyatif motifleriyle donatınca, en azından kendi içinde tutarlı bir strateji ortaya çıkmıyor, çıkamaz.

18 Nisan yerel yönetim seçimleri

Hep biliniyor, sermaye, ordunun dolayısıyla, Türkiye’de siyasetin kaymış şirazesini, düzeltmeye çalışıyor. Siyasi partiler kitleyle olan bağlarını büyük ölçüde yitirmiş bir durumda, siyaset kendini yeniden üretemiyor. 18 Nisan seçimleri de bunun bir parçası olarak ele alınabilir. Emekçi kesimlerin kaderi değişmeyecek. 18 Nisan seçimlerinin, sistemin restorasyonuna ilişkin sonuçlar vermeyeceğinin de herkes farkında. Seçimlere iki ay kaldı, ama henüz yapıp yapılmayacağı bile kesinleşmiş değil. ‘Devlet partisi’nin seçimleri erteleme isteğini herkes biliyor. Bunun gerekçeleri ve genel seçimler, derginin diğer yazılarında ele alındığı için üzerinde durmuyorum. Ama yerel yönetimler de bu tartışmaya dahil oldu. İki turlu yerel yönetim seçimleri gündeme geldi. Bilindiği gibi, bu sistem iki işe birden yarayacaktır: Yasalar gereği, genel seçimlerin ertelenme olasılığı ortaya çıkacaktı ve FP ile HADEP’nin belediyelerde etkin olması engellenecekti. Burjuva partilerinin temel tezleri ise, ‘biz tepeden siyasetin parçalanmışlığını çözemiyoruz, halk bizi birleştirsin’ olarak özetlenebilir. Bu tezi elbette onlar da ciddiye almıyor,

halk sanki onlardan daha mı iyi durumda? Sonuç olarak, iki türlü seçim, siyasi konjonktür nedeniyle kabul görmedi. Yoksa FP dışında pek kimsenin iki türlü seçimle sorunu yok (HADEP de bunun sorun olmayacağını belirtiyor). Tartışma başka bahara kaldı. Ama bu, seçimlerin kesinlikle belirtilen tarihte yapılacağı anlamına gelmiyor. Türkiye’de inanılmaz bir gündem hareketliliği var. Örneğin Irak Başbakan Birinci Yardımcısı Tarık Aziz Ankara ziyaretindeyken, Irak’ın İncirlik’ten kalkan ABD uçaklarıyla bombalanmasına Irak tepki gösterdi. Önümüzdeki günlerde Irak ile yaşanacak bir gerginlik, seçimlerin ertelenmesi yönünde bir çaba ile tırmandırılabilir.

Seçimler 18 Nisan’da yapılırsa, ÖDP açısından, tüm olumsuzluklara karşın, bazı kazanımlar söz konusu olabilir. Bazı ÖDP’lilerin, seçimlerin sonucu konusunda iyimserliğini paylaşıyorum. Özellikle taşrada, il meclislerine bazı ÖDP adayları girebilir, ancak bunun arızı bir durum olacağını sanıyorum. Böylesi bir durumun, ÖDP’nin iç tartışmalarını etkileyeceği ve de kitleselleşme yolunda ön açıcı olacağı düşünülmemeli. Seçim dönemleri, öncelikle politizasyonun yükseldiği dönemlerdir. Partinin iç konsolidasyonu, kadroların siyasi deneyim kazanması, kitle bağları oluşturma olanakları bu nedenle fazladır. Bunlara bağlı olarak da, çerçevesi çizilmiş modellerin sınanması, yeni verilerle zenginleştirilmesi mümkün olabilecektir. Propaganda açısından oldukça verimli olan seçim dönemleri, yerel yönetimler söz konusu olduğunda, ÖDP açısından bazı sorunlar içeriyor. Taslaktan da görülebileceği gibi, ‘yerelcilik’ ideolojik bulanıklığı arttırıcı bir işlev görüyor, yerel seçim çalışmalarına bunun yansımaması olanaksız. Yansıdı da (direkt taslak olmasa da, taslağı yaratan birikim): Çankaya İlçe Yönetim Kurulu, kendi sınırları içinde, kentin daha çok ücretlilerinin ve bir ölçüde kent yoksullarının yaşadığı bölgeleri pilot bölge olarak belirledi. Ancak, bazı yerel çalışma grupları, örneğin Ayrancı (bilmem söylemeye gerek var mı, Çankaya’dan sonra Ankara’nın en lüks semtlerinden biri) emek ve maddi desteklerini bu bölgelerdeki çalışmaya kaydırmak yerine, ‘bizim paramız var, kendi seçim bürolarımızı tutup, seçim çalışmalarını burada sürdüreceğiz’ diyebiliyor. Bunun hiç mi yararı olmaz, elbette, ÖDP bu çalışmalar yoluyla bazı solcularla ilişkiye girebilir, kendi propagandasını yapabilir. Ama, seçim dönemleri daha fazlasını, daha örgütlü yapmayı gerektiriyor. Yakın dönemde olmasa bile, ÖDP’nin emekçi kesimler arasında kitleselleşme olasılığı yüksektir. Ama bunu sağlamak için şimdiden yapılması gereken çok şey var. Örneğin, yazı boyunca sözünü ettiğimiz modelin altını doldurabilmek için, ciddi verilere gereksinimimiz var. Solun sınıfla ilişki kurabilmesinin oldukça zor olduğu bu koşullarda, yerel seçim çalışmaları çok iyi değerlendirilmelidir.

Sıkça sözü ediliyor, partiler partiye benzemiyor, meclis bir alem; sanki seçmen çok mu farklı? Ülkede kıyamet kopsa kimsenin kılı kıpırdamıyor, birileri ‘sokağa dökül’ dediğinde ise bu kez sokakta kıyamet koparılıyor. Yani, zaten toz dumandan göz gözü görmezken, ÖDP de, bu karışıklığı arttırmamalı. Bir denesek; daha sade, belki bir ölçüde klasik olsak. Ne bileyim, örneğin ‘demokrasi’ yerine emekçi

kesimlerin sömürülmesinden ve bunun kentteki dolayımından söz etsek. Önceden de söyledim ya, ben bu emekçiler 'demokrasi istiyor' türü, karından söylenmiş 'saptamalar'a takmış durumdayım.

Diğer partilere gelince, hep söylenir, FP'si geçmişte solun kullandığına benzer biçim ve plebyen-populist söylemlerle mahalle mahalle 'taban' çalışması yapıyor. Bu anlamda diğer burjuva partilerinden ayrık bir yer tutuyor ve bu yerel seçimlerde de İstanbul ve Ankara'da belediyeleri alma olasılığı yüksek. Diğer burjuva partilerinin özel olarak yerel yönetimlere yönelik bir stratejileri olduğundan söz etmek güç. Sermaye birikim sürecinde belediyelerin artan önemine paralel (İstanbul belediyesinin '99 bütçesi 1 katriyon 300 trilyon, buna karşın sağlık bakanlığının bütçesi 660 trilyon), neo-liberalizmin kullandığı 'halkın kararlara katılımı', 'saydamlık, şeffaflık' 'demokrasi beşiği' gibi argümanlarla siyaset yapıyor. Sosyal demokratlar da bundan ayrık argümanlara ya da bir modele sahip değiller.

Ve son...

Önceden de belirttiğim gibi, yazı bir model denemesi. Kuramsal tartışmalardan ve uzun açıklamalardan özellikle uzak durdum. Üzerinde odaklanmamız gereken, bence daha çok somut olarak söylenebilecekler. Somut ayaklar olarak belirtilen unsurlar daha fazla geliştirilmelidir. Açıkçası, yerel yönetimler konusunda, oldukça fazla sayıda kaynak bulunmasına karşın, uygulamaya çalıştığım bu çerçeveye ilişkin veriler, en azından benim ulaşabildiklerimde, oldukça kısıtlı. Sanırım bunun en önemli nedeni perspektif farklılığı. Örneğin, bu konunun 'uzmanları' yerel yönetimlerin, yönetim dizgesine ilişkin, yazıda hiç bir değininin olmadığını fark etmişlerdir. Ben kendi adıma, şimdilik bu konuda bir şey söylemeyi doğru bulmuyorum. Örnek olsun, 'yerel demokrasiler'i oluşturmak için halk meclislerinin işlevi konusunda emin değilim. Ya da, belediyelerin varolan organlarına katılım gerçekten gerekli mi bilmiyorum. Öncelikle, daha fazla pratiğe ihtiyacımız var. Ancak birikecek deneyimlerden sonra bu tür detaylar oluşabilir. Bu da bize kalıyor, tüm ÖDP'lilere.

NOTLAR

- 1- **Ulus Baker;** "Yerlilik: Bir Aşındırma Denemesi", Birikim, No.111/112, Temmuz/Ağustos 1998, s.43
- 2- **Metin Çulhaoğlu;** "Bin Yıl Eşiğinde Marksizm ve Türkiye Solu", Sarmal Yayınevi, İstanbul, 1997, s.77

- 3- Genel olarak kent yoksulları ve özel olarak dışlanmışlık konusunda, **Metin Çulhaoğlu**'nun "*Varoşlar ve Kent Yoksulluğu: Sınıf Mücadelesinde Mekan ve Bütünlük Sorunları*" adlı makalesine bakılabilir. Sosyalist Politika, No.10, Eylül 1996
- 4- **Metin Çulhaoğlu**; "*İdeolojiler Alanı ve Türkiye Örneği*", Öteki Yayınevi, Ankara, 1998, s.74
- 5- **Cem Eroğul**; "*Devlet Yönetimine Katılma Hakkı*", İmge Kitapevi, Ankara, 1991, s.228
- 6- **Eroğul**; y.a.g.e., s. 118
- 7- **Özgürlük ve Dayanışma Partisi, PM Yerel Yönetim Çalışma Grubu**; "*Yerel Yönetim Seçim Bildirgesi Taslağı*" benim elime geçtiğinde henüz basılmamış ve taslak halindeydi. Muhtemelen bazı küçük değişikliklerle, bu dergi dağıtılmadan önce baskıdan çıkar.
- 8- **ÖDP**; y.a.g.e., s.20
- 9- **ÖDP**; y.a.g.e., s.1
- 10- **Erol Tuncer**; "*Yerel Yönetimler ve Demokratikleşme*", Radikal Gazetesi, 19 Aralık 1998, Cumartesi
- 11- **ÖDP**; y.a.g.e., s.13
- 12- **ÖDP**; y.a.g.e., s.13
- 13- **Manuel Castells**; "*Kent, Sınıf, İktidar*", Bilim ve Sanat, Ankara, 1997, s.216

SOSYALİST SİYASET VE PARLAMENTARİZM

Ali Deniz TOROS

Bu yazıda, sosyalistlerin seçim çalışmalarına katılıp katılmamasının ya da parlamentoyu boykot edip etmemesinin ne anlama geldiğini, bu gibi tavırların nasıl uygulanabileceğini tarihsel deneyimleriyle öğrenmeye çalışacağız.

Lenin, "*Komünizmin çocukluk hastalığı: 'Sol' komünizm*" adlı kitabını 1920'de Komintern'in II. Dünya Kongresi'ne katkı olarak kaleme aldı. Lenin, bu kitabında Ekim Devrimi'nin esas niteliklerinin sadece Rusya özgüline değil, aynı zamanda uluslararası bir özellik de taşıdığını vurgular. Lenin bu çalışmasında, komünist partilerin işçi sınıfının çoğunluğunu kazanma ve kitleleri siyasi iktidara götürebilme olanaklarını sağlayan strateji ve taktiklerin temel ilkelerini açıklar.

Bu açılımlara bağlı olarak Lenin, bolşevik parti içindeki "sol" sapmalara karşı en önemli mücadelenin iki dönem ve durum sırasında gündeme geldiğini söyler. Birincisi "1908'de, baştan sona gerici "parlamentoya" ve son derece gerici yasalarla eli kolu bağlanmış legal işçi derneklerine katılıp katılmama sorunu tartışılırken; (ikincisi), 1918'de (Brest Litovsk Barışı) şu ya da bu "taviz" in verilip verilmeyeceği sorunu tartışılırken" (1)(Bolşevikler arasındaki söz konusu ikinci ayrılık için; Lenin'in anlaşmanın emperyalistlerle uzlaşma içermediğini, bu nedenle bir taviz verilmediğini ifade etmesiyle açıklanır. Bu yazıda bu konuya bu kadar yer açılabilir.)

1908 yılının sonucuna gelmeden önce 1905 dönemine bakalım. Çünkü 1905'deki boykot tavrı daha sonraki bir çok "parlamento" uğrağında model alınan bir dönem olacaktı. 1905'de RSDİP'in Duma'yı boykot etmesinin tarihsel bir anlamı vardı. Ağustos 1905'de Çar, kendi denetiminde olacak olan bir danışma parlamentosunun oluşturulmasını istiyordu. 1905 dönemi, toplumsal ve siyasal anlamda birçok gelişmeyi içinde barındırıyordu. Kitlesel işçi eylemleri ve grevleri, Rusya'nın yeni bir siyasal yapılanmaya gebe olması, muhalefete köylülerin de geniş ölçüde katılması, sosyalistlerin daha fazla toplumda meşruluk sağlaması gibi dinamik bir dönemden geçiliyordu. Çar'ın parlamentosuna katılmak, bu anlamda yeni bir toplumsal-siyasal dönüşüm yaşayacak Rusya'nın ve bu dönüşümde belirleyici etkisi olabilecek sosyalistlerin ilerici akışını kesmek anlamına gelecekti. RSDİP bunun için Çar'ın bu çağrısına boykot yanıtını verdi. İlk başta, bolşevikler dışında, menşevikler ve diğer muhalefet çevreleri çağrıya olumlu yanıt verdiler, ancak sonradan bu çevreler de boykota katıldılar.

Lenin, boykotun her türlü siyasal pratikten çekilmek olmadığını “pasif çekimserlikten farklı olarak aktif boykot, ajitasyonun on kat artırılması, her yerde toplantılar düzenlenmesi, zorla girecek bile olsak seçim toplantılarından yararlanılması, gösteriler, siyasi grevler yapılması vb. anlamına gelmelidir” (2) diyerek, boykotun dahi yüksek bir propaganda ve ajitasyon çalışması içerdiğini vurgular. Bolşevikler ve genel olarak da RSDİP Ağustos ve Ekim’e kadar ki dönemi hızlı ve canlı bir sınıf çalışmasıyla boykotun propagandasına ayırdılar. Bu dönemin, sınıf hareketinin yükselmesi ve bilinçlenme olanaklarının artması için zengin bir pratik içerdiğini düşünüyorlardı. Sonuçta, 1905 devrimci kalkışması buna önemli bir gösterge olmuştur.

1905’de Duma’yı reddetmek salt gerici parlamentoya girmemekle açıklanamaz. Duma’nın reddedilmesi, 1905’in nesnel koşulları çerçevesinde bakıldığında, bu koşulların hem sosyalistlere hem de işçi ve emekçilere sağlayacağı siyasi kazanımlar düşünüldüğünde boykot anlamlı bir tavır olmuştur. 1905 Devrimini doğuracak bir tarihsel süreç yaşanmaktadır. 1905 dönemi boyunca ortaya çıkan kitlesel grevlerin siyasal grevlere dönüştürülmesi sağlanmıştır. Sınıf hareketinin bu anlamda hızlı bir siyasal bilinç edinme pratiği olmuştur. Duma’yı boykot etmemek bütün bu gelişmelerin önünü kesmek anlamına gelecekti. RSDİP’in ya da sosyalistlerin Rusya’da meşruluğunun verileri toplanamayacaktı, kitlelere önderlik misyonu kazanılmayacaktı. 1905 Devrimi ve bu ana kadar ki tüm pratik, sosyalistlerin ve işçilerin siyasal ve toplumsal özne olabilmelerine dönük önemli bir tarihsel evre olmuştur. Bütün bunlara bağlı olarak, toplumsal muhalefete, özellikle sınıf hareketine önderlik edebilecek bir siyasi öznenin parlamentoya girip girmeme kararını daha çok öznel ve nesnel koşulların çakışması ya da çatışması belirler. 1905 boykotuna bu açıdan bakılırsa; siyasal özne mücadele içinde ve sınıf bütünlüğünde meşruluk sağlamışsa, sol siyaset genel bir tercih olarak benimsenmişse, özne önderlik misyonu taşıyorsa, toplumsal / sınıfsal muhalefet siyasal bilinçlenme olanaklarını ve devrimci koşulları oluşturacaksa, parlamentoya girmemek en doğru tavidir. Aksi halde, böyle bir akış düzen tarafından manipüle edilebilir.

1905’de bolşeviklerin Duma’ya girmeme kararı, bundan sonra gelişebilecek olan bütün siyasal pratiğe uygulanacak bir model olarak kurgulanamaz. RSDİP’in 1905 boykotu kendi pratiği içinde anlamlı bir bütün içerir. Bu deneyim, hem Rusya pratiğinde hem de Avrupa’nın değişik ülkelerinde bulunan sosyalistler tarafından her “seçim çalışması ve parlamento” gündemlerinde boykot, ön kabul olarak benimsenmiştir.

Nisan / Mayıs 1906’da RSDİP’in Stockholm Kongresi’nde delegeler boykotun 1906 seçimlerinde sona erdirilmesini önerirler. Bolşevikler bu öneriye karşı çıkarken, sadece Lenin menşeviklerin önerisini anlamlı bulur. “Şu akıllardan çıkarılmamalı ki biz sorunu her zaman somut bir biçimde ve bir siyasi durum ile ilişki içinde koyduk... Devrimci Sosyal Demokratların boykotçuluktan

vazgeçmelerinin zamanı artık gelmiştir. İkinci Duma toplandığı zaman (ya da toplanırsa) buna girmeyi reddetmeyeceğiz. Bu alanı kullanmayı reddetmeyeceğiz, ama onun küçük önemini de abartmayacağız; tam tersine, tarihin şimdiye kadar verdiği deneyimin eşiğinde, Duma'da verdiğimiz mücadeleyi tamamen bir başka mücadele biçimine, yani grevlere, ayaklanmalara vb. tabi kılacağız.”(3) Lenin'in menşeviklerle beraber boykota karşı çıkması sonucunda, bu karar seçimlerin yapıldığı Transkafkasya bölgesine iletildikten sonra, bölgede RSDİP seçimlere katıldı. Seçim sonucunda bu bölgeden menşevikler hizibi Duma'ya kendi adaylarını seçtirmiş oldu. RSDİP'in giremediği bölgelerde ise Kadetler, Kerenski liderliğindeki Trudoviki (emek) partisi, liberaller, demokratlar işçilerin ve köylülerin oylarını topluyorlardı. “Lenin, Duma'yı devrimci propaganda için ses ve propaganda aracı yapacaktı. Duma, Lenin'e göre, devrimcilerin çeşitli dokunulmazlıklarla donanacakları bir forum olmalı; devrimciler Duma üyeliği sayesinde elde ettikleri dokunulmazlık ve yetki ile ulusun dikkatini kendi tezlerine çekmeli; Çar'ın “parlamento komedisi”nin boşluğunu halka duyurmalı; Duma'daki temsilci ve bakanlara hitap eder gibi yaparak kitlelere seslenebilmeli, kitleleri parlamenter yolun dışındaki hareketlere, grevlere ve göstericilere yönltebilmeliydi.” (4)

Her iki dönem arasındaki siyasi tavır değişikliği bir birine kaşıt uçlar ortaya çıkarıyor. Bir dönem boykot, bir dönem boykot karşıtlığı. Bu durum, Lenin'in siyaset pratiğine içkin önemli bir özellik olmakla beraber, bugün için Leninizmin de türetileceği siyasi eksen böyle bir zemine oturmalıdır. Lenin'in her iki döneme ilişkin önerdiği siyasi tavır, dönemlerin formasyonlarına göre oluşturulmuştur. Bu bir tutarsızlık değil, aksine kuramsal olanın, ilkesel olanın siyaset pratiği içinde yeniden üretilmesi girişimleridir. Bu çabalar, girişim olmanın da ötesine geçerek bir süre sonra bir siyaset tarzına (leninizm) dönüşmüştür. Kuramsal olanın siyaset pratiği içinde yeniden üretilmesi leninizmin kavramsal olarak altını donatırken, aynı zamanda örgütsel-siyasal mücadele tarzı ile bir özgüllüğün nasıl evrensel olanla buluşturulabileceğini de göstermiştir.

Lenin'in Duma'yı boykot etmemesinin ardındaki ilkelerle, boykot edilmesi gerektiğine inandığı ilkeler birbirinin aynısıdır. Boykot, daha önce de değindik, devrimci mücadelenin, devrimci hedefin, sosyalist hareket ile sınıf hareketinin yakınlaşma zemininin kaybolması vb. gibi düzen karşıtı bir temelde oluşturulmuştur. Aynı şekilde, boykotu reddetmek de aynı temelde oluşturuluyor, ancak bu kez kullanılan yöntem ve araç farklıdır. Kuşkusuz, biliyoruz ki, sınıf mücadelesinde mutlak bir örgütsel form ve mutlak bir mücadele biçimi yoktur. Yöntem ve araç her koşulda yeniden üretilir. Yeniden üretimin hangi temelde oluşturulacağı da kuramın ve ideolojinin siyaset pratiği ile karşılıklı etkileşimi içinde ortaya çıkar.

Lenin 1906 ve 1907 dönemindeki seçimlerde de Duma'nın boykotuna karşı çıkıyor. Sınıf mücadelesinin araçsal bir uzanıyla Duma'ya taşınabileceğini ve

buradan da toplumsallığa ulaşılabilirliğini düşünen Lenin, 1907’de Finlandiya’da yapılan RSDİP’in üçüncü konferansında da boykota karşı bir tavır geliştirir.

Temmuz 1906’da birinci Duma toprak sorunun ele almaya kalkışınca Çar, Duma’nın Feshini ilan eder. Lenin, bu durumda Çarın daha despot politikalarına karşı, Duma’nın kapatılmamasına dönük tavır alır.

16 Haziran 1907’de Stolypin başbakanlığındaki hükümet darbesi II. Duma’yı feshetti. Gerekçe olarak, bolşeviklerin silahlı ayaklanmadan yana olmaları gösterildi.

III. Duma için Lenin yine boykota karşı çıkar.

Lenin boykotun anlamını ya da boykota karşı durmanın gerekçesini şöyle açıklıyordu: “a) Rus devrimi deneyiminin gösterdiği gibi aktif boykot, ancak yaygın, evrensel ve devrimin sürekli yükselişi ve bunun silahlı ayaklanmaya dönüşme koşullarında ve ancak eski rejimin ilk temsilciler meclisini (Çar’ın kurmaya çalıştığı ilk danışma duması kastediliyor) toplamasının doğurduğu anayasal hayallere karşı mücadelenin ideolojik amaçları bağlamında Sosyal Demokratların doğru taktiğidir; b) Bu koşulların olmadığı hallerde, ikinci Duma’da olduğu gibi devrimci Sosyal Demokratların doğru taktiği seçimlere katılmaktır.” (5) Lenin, böylesi değişen koşullar içinde hem özne hem de nesnel durumun çözümlemesini gerçekleştirirken tümüyle siyasal açılımlar üretir. Buna bağlı olarak Lenin öznellik ve nesnellik çözümlemelerini somut durumun tarihselliği bağlamında üretir. Aynı zamanda, örgütsel ve siyasal olanın da bu bağlamda üretilmesine önem verir.

Lenin, Rusya’da olduğu gibi Almanya’daki, İtalya’daki radikallere karşı da “parlamentoyu” o kadar çok ön plana çıkarır ki, neredeyse salt bunu istediğini düşünebiliriz. Şüphesiz, tek istediği bu değil. Ancak, Lenin radikalizmin “kof” olanına ve radikalistlerin nesnelliği kendi küçük dünyaları gibi görmelerine karşı çok sert ve hatta alaylı yaklaşıyor. Rusya’daki ve diğer ülkelerdeki anti-parlamentarizmi apolitizm örnekleri olarak gösteriyor. Ayrıca, aynı kesimi siyasetin nesnelliğini anlayamamakla, dar ve sekter bir tarzın içinde yer almakla olumsuzluyor. Aynı zamanda, sınıf partisi olan, hatta geniş emekçi kesimlerini de kapsamayı hedefleyen, kitlesel devrimci bir örgüt anlayışının, örgütsel ve siyasal gereklerini verili nesnellığe (tarihsel-toplumsal) göre kurgulamazsanız, örgütün ya da partinin işçi sınıfıyla, kitleyle, toplumsal bütünle ilişkilerini yok saymış olursunuz.

Parlamento aracının öne çıkarılması mücadelenin salt bu zeminde gelişeceği şeklinde anlaşılmamalıdır. Parlamento aracının verili siyasi koşullar içinde kullanılıp kullanılmayacağı daha önce de ifade edildiği gibi, özne ve nesnel olanın arasındaki mesafenin yakınlığına ya da uzaklığına bağlı olarak değişir. Yani sosyalist hareketle sınıf hareketinin çakışma olanaklarının koşullarına bağlıdır. Örneğin, Almanya’daki sınıfsal/toplumsal kategorilerin tümünün bilinç ve örgütlülük durumu çok geridir. Yukarıda ifade edilen çakışma olanağının koşulları

çok geri olmasına rağmen, Almanya'daki radikallerin parlamentoyu "siyasal ve tarihsel olarak ömrünü doldurmuştur" diye addetmelerini Lenin, tam bir çocukluk hastalığı olarak yorumlar.

İtalya örneğine dönük olarak Lenin, bu ülkenin radikallerini incelerken diğer ülkelerin radikalleriyle aynı, ama bir nüansla ayrılan özelliklerini olumsuzlar. Yani İtalya'da parlamento karşıtlığı İtalyan Sosyalist Partisi'nin özel durumundan kaynaklanır. İSP'nin çoğunluğu elinde tutan reformist Turati'nin parlamentoya girmesi, partide Bordiga önderliğinde hareket eden azınlıktaki radikallerin parlamentoyu boykot etmesine neden olur. Bordiga, boykotu İtalya'da bu özel durumla ifade ettikten sonra, her türlü parlamentarist eğilimi reddetmiştir. Devrimci mücadelenin ihtiyaçlarını geliştirmek adına sınıfsal ya da toplumsal kazanımları sağlayabilecek bütün siyasi açılımları, İtalyan radikalleri, reformist Turati'nin parlamento ile olan ilişkisinden ötürü reddederler.

Diğer ülkelerde ve özellikle İtalya'da olduğu gibi radikallerin burjuva parlamentolarını boykot etmeleri ya da tümünden reddetmeleri felsefik olarak ne kadar anlamlı ise siyasi olarak da o kadar anlamsızlaşabiliyor. Bu noktada, her koşul ve dönemde illaki parlamenter seçenek denenmelidir, demiyorum. Sadece boykot deniyorsa, boykotun "aktif boykot" niteliği taşıması gerekiyor. Boykotun aktivizasyonu sınıf ve toplum ölçeğinde etkinliğini göstermelidir. Sosyalist siyasetin meşruluğu, kitlelere önderlik edebilme nosyonu konjonktürel olarak yakalanmış olmalıdır. Boykot yapılabilir ve yapılmıştır. Ancak, vurgulamak istediğim felsefe yaparak, saf teorizm üretmek, belirli ütopyalara sığınarak, mikro alanda devrimci püritenlik üretmek devrimci kalkışma, siyasi-örgütlü mücadele ve öncülük yaratılamaz. Burjuvazinin her türlü verili kurumsallığından ve ideolojik-kültürel salgılarından bağımsız olmak tercih edilmelidir. Öyle ki, marksist kuramın yeniden üretim sürecinde, sosyalist ideoloji ve kültürün, proletaryanın siyasi ve örgütsel önderliğinin burjuva ideolojisiyle hiçbir koşulda eklemlenmemesi, uzlaşmaması gerekiyor. Burası doğru. Ancak, sosyalist siyaset verili kapitalist üretim ilişkilerini çözmek adına yapılacaksa, sosyalist siyaset belirli bir program etrafında örgütlenmeyi gerekli kılıyorsa, sosyalist program verili tarihsel ve toplumsal koşullar içinde mücadelesini ve hedefini oluşturacaksa, buna bağlı olarak verili nesnelliğin kurumlarını ve toplumsal siyasal-kültürel dokusunu gözönünde bulundurmak zorundadır. Sosyalist siyaset toplumsal formasyonun bütünlüğünden türetilir. Bu nedenle radikaller, burjuva ideolojisine, hukuksallığına, kurumsallığına eklemlenmemek adına siyasetten uzaklaşmayı yeğliyorlarsa, bu onların bilecekleri bir iş. Ancak, bunu tercih ediyorlarsa bunun adı radikallik, marksistlik, leninistlik olmaz. Sosyalist siyaset hiç olmaz.

Kapitalist üretim ilişkilerinin yeniden üretildiği bir toplumsal yapı altüst edilmediği sürece her marksist, her sosyalist siyasetçi bir biçimde söz konusu üretim ilişkilerini de yeniden üretecektir. Bu benimsemek, meşru görmek, bağımlılık duymak anlamına gelmez. Parlamantonun boykot edilip edilmemesi de

bu anlamda devrimci püritenlik ve köf radikallik yaklaşımıyla değil, devrimci marksizmin siyasal, örgütsel ve nesnel ihtiyaçları ve koşullarıyla belirlenebilir. Kapitalizmin mülkiyet ilişkilerini, burjuvazinin verili mekanizmalarını burjuvaziye karşı kullanarak yok edebiliriz. Aksi halde, parlamento ve seçimleri boykot ettiğiniz bir yer ve zamanda, sınıfın sendikalarında da, kitlenin çeşitli ara örgütlerinde de çalışmayı reddetmelisiniz. Hatta burjuva basın yasalarına bağlı olmamak için yayın dahi çıkarmamalısınız. Bu, böyle uzatılabilir.

Kuşkusuz, sosyalistlerin seçim çalışmalarına katılmaları ve parlamentoyu boykot etmemeleri konjonktürelidir. Ancak, yine de sosyalistlerin belirli bir gerileme döneminden çıkıp, örgütlenmenin, siyasetin daha bir fazla üretildiği, görece hareketin canlandığı bir döneme girilmesi sosyalistler adına olumlu bir gelişmedir. Sosyalistlerin devrimci programı ve proleterya diktatörlüğü ilkeleri değişmediği sürece, burjuva parlamenter demokrasinin yenilenme döneminin seçimlerine katılma olanağını kullanmalıdırlar. Bu, hem sosyalist hareketin hem de sınıf hareketinin tikanıklıklarını aşacakları, siyaset-örgütlülük olanaklarını arttıracakları ve yaygınlaştıracakları sürecin bir uğrağıdır. Sınıf hareketi ile sosyalist hareket arasındaki açığı, farkının kapanmasına dönük yakınlaşmanın alabileceği bir evredir. Bu tutum sosyalist hareketin daha önceki deneylerinde de görülebilir. (Rusya deneyi).

Bugüne gelindiğinde, dün ile bugün arasında hem sosyalist hareket hem sınıf hareketi hem de burjuvazi adına bir çok ideolojik-siyasal-kültürel argüman yeniden üretildi. Sosyalizmin meşruluğu karşı-devrimciler tarafından tartışılmaya, hatta tümünden silmeye gidildiği bugün içinde, sosyalizmin propagandasını daha militanca üretmek gerekiyor. Bunun için, kapitalizmin toplumsallığı içinde, sosyalist hareket ile sınıf hareketinin zayıfladığı bugün, burjuvazinin araçları, sosyalizm hedefini bulanıklaştırmadığı koşulda kullanılacaktır. Öyle ki, burjuvazinin araçları, burjuva ideolojisinin hegemonyası ile sarmalanmışken sosyalist hareket, sınıf hareketiyle siyaset kanallarında buluşması güçlükler içeriyor. Bu güçlüklerle rağmen vazgeçmek bizim işimiz değil, aksine engellere rağmen mevcut araçları amacımız yönünde kullanarak, sınıfa ulaşmanın siyasi yolları yaratılmalıdır. Sendika, dernek, fabrika komiteleri, parti vb. birer yöntem ve araç ise, “seçim ve parlamento”da amaç doğrultusunda kullanılan yöntem ve araçlardan biridir.

Bugün sosyalistler veya sosyalist partiler, tek başına işçi sınıfı ve emekçilerin siyasal temsilcisi olmadığı için “seçim ve parlamento” gündemi sosyalistler adına hem olumlu hem olumsuz yanlar içerir. Olumlu olan; sosyalistlerin sınıfa ulaşmasını ve sosyalist siyasetin toplumsallaşmasını sağlamasıdır. Olumsuz olan ise; burjuva ideolojisinin hegemonyasında ideolojik-siyasal ve kültürel eklemlenmelere yol açabilecek riskler içermesidir. Bu riskler sonucundadır ki “seçimler ve parlamento” gündemi sosyalistleri burjuva demokrasisinin yeniden

yapılanmasına; ulusallık, kemalizm, sivil toplumculuk, sosyal demokrasi vb. motiflerle buluşturabilir.

Diğer yandan “seçimler ve parlamento” gündemi düzen partileri ile sosyalist sol partilerin ayrımlarını da ortaya koyar. Bunun diğer anlamlı yanı da, sosyal demokrasi ile olan ayrımları ortaya çıkarmasıdır. Aynı zamanda, verili bir tarihsellikte toplumsal-siyasal yapı sol siyasallaşma oranında geniş bir destek ve aidiyet yaratır ise, böylesi bir nesnellik sosyalizm hedefi ile ilişkilendirilmelidir. Solun meşruluğunun sağlandığı bir siyasal nesnellik, düzen içi olanla düzen dışı olan solun da belirginleşmesini sağlayacaktır. Bu sol içi belirginleşme süreci, çeşitli araçlarla, çeşitli siyasi pratiklerle üretilebileceği gibi “seçim ve parlamento” gündemlerinde de bu belirginleşme (netleşme) sağlanabilir.

Lenin, 1920’de sosyalistlerin “seçim ve parlamento” konusunda burjuva demokrasisine buluşmamaları için Komintern’e 21 koşul (6) içeren bir bildiri sunar. Bildiri kabul edilir. 21 koşul, Komintern üyesi sosyalist partilerin parlamentarizme düşmemeleri için sayılmıştır. Aynı zamanda, Komintern üyesi partilerin, yerelliklerinde bu koşullara bağlı olarak “seçim ve parlamento” gündemini değerlendirmeleri gerekiyor. Proletaryanın ideolojik ve siyasal çıkarlarının savunulmasını zorunlu kılıyor. Öyle ki, 21 koşul, özellikle İtalyan sosyalistlerin İtalya Sosyalist Partisi içindeki devrimci-reformist ayrışmasının netleşmesini sağlamıştır. Bu koşulların tümünü yazmak yerine belirli maddelerini vurgularsak; seçim ve parlamento çalışmalarının komünist nitelikte olması, proletarya diktatörlüğünün savunulması, parti, sendika vb. örgütlerden reformistlerin uzaklaştırılması, legal ve illegal çalışmalarının birlikteliği gibi koşullarla oluşturulmuş olan Komintern’in kararları bundan sonrası için, sınıf mücadelesinin ideolojik-siyasal ve örgütsel eksenini ortaya koymuştur.

Yazının son bölümünü, Bukharin’in tezleri ile bağlamak istiyorum. Bukharin, 2 Ağustos 1920’de Komintern’e parlamentarizm konusunda bildiri sunuyor. İtalyan sosyalisti Bordiga’nın karşı çıktığı bildiri kabul ediliyor. (7) Bildirinin tezlerini özetlersek;

- Devlet sistemi olarak parlamentarizm, burjuvazinin belirli bir gelişme evresinde halk temsiliyetine dayanma gayretidir.
- Parlamento, sınıflarüstü bir yapı olarak gösterilip, “halk iradesi”ni içeren bir aygıt olarak ifade edilir. Oysa sermayenin meşruiyet, baskı ve egemenlik aygıtıdır.
- Parlamentarizm devlet düzeninin bir biçimidir. Komünist topluma ait bir yönetim biçimi ve aygıtı olamaz.
- Parlamentarizm, burjuva diktatörlüğünden proletarya diktatörlüğüne geçiş döneminde de proleter devlet yönetimi biçimi olamaz. Proletarya, kendi devlet örgütlenmesini, önceki egemen sınıfın temsilcilerinin asla içine alınmayacağı biçimiyle oluşturur. “Halk iradesi” gibi bir anlayış, kesinlikle proletaryanın devlet örgütlenmesine içerilecek bir anlayış olamaz. Proletaryanın temsiliyeti parlamento

aracılığıyla değil, doğrudan iktidarın sahibi olmakla yönetimde bulunur. Proletarya diktatörlüğünün biçimi sovyet cumhuriyetidir.

- Tek başına burjuva parlamentolarının ele geçirilmesi proletaryanın sınıfsal iktidarı için kesinlikle yeterli değildir. Asıl olan burjuvazinin iktidarını, yıkarak bütün iktidar aygıtlarını ele geçirmektir.

- Buna bağlı olarak komünizm, parlamentarizmi geleceğin toplum biçimi olarak kabul etmez. Ayrıca, parlamentarizmi proletaryanın sınıf diktatörlüğünün biçimi olarak reddeder.

- Proletarya, parlamentoları sürekli biçimde fethetmeyi de kabul etmez. Parlamentarizmin yıkılmasını hedef olarak alır. Bunun için, proletarya ancak, burjuva iktidarının yıkılması doğrultusunda, burjuva devlet aygıtlarından yararlanabilir.

- Proletaryanın devrimci anlamdaki bu mücadelesi kitle eylemleri ile kendini gösterir. Kitle eylemleri, bütünlüklü, disiplinli, merkezileşmiş bir partinin önderliğinde sendikalar, meclisler vb. kitle örgütleri tarafından örgütlenir ve yönetilir. Proletarya partisi bu süreçte güçlü, etkili bir siyasal iradeye sahip olmak zorundadır.

- Kitle eylemi, mücadele süreci içinde çeşitli evrelerden geçerek devrimci bir olgunluğa ulaşır. Yani, burjuva legal olanaklarından yararlanmaktan, bu legaliteyi ve burjuvazinin iktidarını alaşağı edecek döneme kadar olan bir mücadele süreci vardır. Proletaryanın önder partisi bu mücadele süreci içinde amacına ulaşabilecek her türlü olanağı ve aygıtı kullanabilir.

- Bu olanak ve aygıtlardan biri de burjuva parlamentosudur. Proletaryanın önder partisi burjuva parlamentosuna ve burjuva iktidarına organik bir bağlılık oluşturmaz. Aksine, bu evrede proleter kalkışma için kitlesel olanakları genişletmek ve güçlenmek amaçlanır.

- Bunun için, seçim çalışmaları, parlamentoda olabildiğince fazla koltuk kazanma anlayışıyla değil, sosyalizmin eşitlik, özgürlük, adalet sloganlarının kitlelere benimsetilmesiyle oluşturulmalıdır.

- Anti-parlamentarizm ile kendini ifade eden boykot yaklaşımı (güçlü, yaygın, örgütlü bir devrimci hareketin oluşturulduğu dönem için anlamlı olabilir) devrimci parlamenter faaliyeti reddetmek anlamına gelir. Bu yaklaşım “zayıf, çocukça”dır. Bu çocukça yaklaşım, aynı zamanda partinin devrimci niteliğini de yok sayar.

- Doğal olarak devrimci partinin mücadele zemini burjuva parlamentosu ile sınırlı ve belirlenmiş değildir. Devrimci mücadelenin eksenini sınıf hareketi içinde oluşturulur. Aynı zamanda, partinin yönelimi de, parlamenter faaliyeti bu eksenle ilişkilendirmektir.

En sonunda, tezlerden de anlaşılacağı üzere parlamento, devrimci mücadelenin belirli bir evresinde, siyasetin ve örgütlü mücadelenin koşullarına bağlı olarak kendini anlamlandırır.

NOTLAR

- 1- **Lenin**; “*Seçme Eserler*” Cilt 10, İnter Yay., Çev. Süheyla Kaya-İsmail Yarkin, s. 88
- 2- Aktaran **Tony Cliff** “*Lenin: Partinin İnşası 1893-1914*”, Tarihsel Yay., Çev. Gülen Bilge s. 200
- 3- a.g.e, s. 200
- 4- **Bertram D. Wolfe**, “*Devrimi Yapan 3 Adam*”, cilt 2, BFS Yayınları, Çev. Yunus Murat, s. 42
- 5- Aktaran **Tony Cliff**, a.g.e s. 202
- 6- “*III. Enternasyonal 1919-1943 Belgeler*”, Belge Yay. Çev. Ümit Kıvanç, s. 28
- 7- a.g.e s. 49

ABDULLAH ÖCALAN'LI TÜRKİYE VE SOLUN YAKIN GELECEĞİ

İlhan Kamil TURAN

Bu yazının temel savı, Türkiye solu ve Kürt hareketinin bir dönemecin eşğine geldiğine vurgu yapmaktır. Bu sav, güncelliği ile sınırlı olmayan son gelişmeler üzerinden tartışılabilir. Kuşkusuz her gelişme bir güncellik alanını kaplar, ancak bu, o gelişmenin salt güncelliği içindeki bürünümüyle yetinmeyi gerektirmez. Bu nedenle, daha öncesi gerekmiyor, çok değil 6 ay önceye gitmek istiyorum.

Avrupa mı, sertleşen Türkiye mi?

Bundan 6 ay önce, *Sosyalist Politika* imzalı bir yazıda, "sonuçlar ve olasılıklar" başlığı altında mevcut durum ve yakın gelecek üzerine şunlar söylenmişti:

♦ "Potansiyel olarak hep varolacak darbe olasılığı, dünya kapitalizminin genel ya da bölgesel, siyasal ya da ekonomik ciddi bir bunalım yaşaması ve bu bunalımın Türkiye'ye özel olarak yansımaları durumunda gerçekliğe dönüşebilecektir. Türkiye'nin, yakın-orta gelecekte, askeri darbe olasılığının büsbütün gündemden düştüğü bir siyasal ortam yakalama şansı yoktur.

♦ "Eğer askeri bir darbe gerçekleşirse, daha öncekilerden farklı olarak bu darbe çok daha fazla "sivil" tonlar taşıyacak, örneğin Atatürkçü Düşünce Dernekleri, "ilerici" sendikalar ve birçok "sivil toplum" örgütü bu darbenin kitlelere açılan kanalları olarak işlev görecektir.

♦ "Türkiye'de "ordu-büyük sermaye ittifakı", daha doğrusu devlet partisi-sermaye ittifakı, hiçbir zaman, büyük sermayenin daha belirleyici olduğu zeminlere doğru kaymayacak, "devlet partisi"nin jeopolitik öngörülleri, konjonktür tahlilleri ve uluslararası-bölgesel denge hesapları büyük sermayenin pazar ve finansman aranırları üzerinde belirleyici olacaktır.

♦ "Bu durumda yakın-orta gelecekte, devlet partisinin öngörü, tahlil ve hesaplarının Türkiye'yi "savaş eşğı" diyebileceğimiz bir yere sürüklemesi, belki de bu eşğı atlattırmaya çalışması mümkündür. Devlet partisi-büyük sermaye ittifakının özel dengelerinde, elbette böyle bir eşık atlamanın büyük sermayeye yarayacak yönleri de özel olarak vurgulanacak, hatta büyük sermayenin bazı kesimleri bu anlamdaki bir saldırganlığın şampiyonluğunu da yapabilecektir." (Bir adım sonrası? Alacakaranlık Kuşağında Türkiye, *Sosyalist Politika* , Sayı:18, Eylül 1998, sf.9)

Şimdi, bu söylenenlerin hemen ardından Suriye, İtalya ve şu anki Yunanistan "krizi" ile Türkiye'nin bu ülkelere karşı takındığı aktif pozisyonlar anımsanabilir. Türkiye'nin Özal'la birlikte yeşeren "dış merakı", devlet merkezine çekilip belirli terbiye operasyonlarından sonra tekrar tedavüle sokulmuştur. Bunun uluslararası işbölümü-bölgesel misyon vb. yanı sıra nedenlerinden biri de, iç siyasettir. İç siyaset, bugün her zamankinden daha fazla dış siyaseti belirlemektedir. Bu doğaldır, zira iç siyaset, ulusal devlet siyasetinin temelini oluşturur. Bugün Türkiye'nin iç siyaseti, Kürt sorunu -Abdullah Öcalan-PKK dolayısıyla, pekiştirilmektedir. Bu tahkimatta, içerde sertleşme, dışarda Kürt sorununa Avrupa'nın müdahale gücünün sınırlanmaya çalışılması önem kazanmaktadır. Türkiye ABD ve Avrupa'ya, "haklısınız, insan hakları, minik kültürel çözümler mümkün ama Türkiye'nin Kürt sorunu, Irak'ınki gibi değil, daha fazla terbiye süreci gerekir. Bizimki Irak'ınkini azdırır, Irak'ınki de bizimkini" diyor.

ABD ile Türkiye arasındaki küçük gerilimler bir yana, ABD ve Türkiye, kuşkusuz ABD'nin ciddi yardımlarıyla, Avrupa'yı en azından bir dönem için devre dışı bırakmışlardır. ABD Avrupa'ya, "konunun insan hakları yönünü sen sürdür, bölgesel siyaset düzeyini ise ben sürdüreyim" demektedir. Bu durumda Türkiye, Avrupa'ya karşı direnmeye ve bildiğini okumaya dolayısıyla iç ve dış siyasetini, başka iç gerekliliklerle de birleştirerek sertleşmek durumundadır. Türkiye'nin son "sivil" hükümetlerinin Avrupa ile ilişkilerdeki tutumu, 12 Eylül yönetiminin ilişki koparıcı tutumu ile büyük benzerlikler taşımaktadır. Bu benzerliğin deşifrasyonunda iç siyasetin mutlak sertlik boyutunu gereksinmesi hemen görülebilir.

Şimdi bu durumda, ÖDP'deki bazı arkadaşlarımıza, örneğin *Sosyalist Demokrasi için Kurtuluş* dergisinde yazan arkadaşlarımıza sormak gerekiyor, hani "sorun" Avrupa'da çözülecekti? Avrupa'nın ABD gibi bu "sorun"da emperyalist amaçları yok muydu? Yalnızca *Sosyalist Demokrasi* çevresine değil, kendi "içimize" de sormak gerekiyor. Örneğin son *SEİ Bülteni'nde*, enternasyonalizm adına Avrupa işçi hareketlerini ve komünistleri göreve çağıran arkadaşlarımız, o "işçi hareketleri ve komünistler" in ne alemde olduğunu ve "sorunu" onların doğrultamayacağını bilmiyorlar mıydı? Daha da ötesi, PKK kesin bir sol rotaya oturmadığı müddetçe, "siyasallaşma" ya da "uluslararasılaşma"nın mevcut algısı düzeyinde, hangi gelişme, tıkanma ve ödünlerin ürünü olduğunu neden kestirememişlerdir?

Bunu geçelim. ÖDP'deki bütün arkadaşlarımıza sormak gerekiyor, Kürt sorunu emekçi kimliği yanı sıra ne zaman ele alınmaya başlanacak? Bunun da ötesinde, sertleşen Türkiye'de, demokrasi mücadelesinin alanının dahi daraldığı bir Türkiye'de daha ne kadar zaman "gökkuşağı" sinikliği ile siyaset yapılabilir?

Soruları baki sayıp, konumuza devam edelim.

Kürt sorununda durum

Yine 6 ay önce, *Sosyalist Politika* imzalı başka bir yazıda,yine "sonuçlar ve olasılıklar" başlığı altında şunlar söylenmişti:

♦ "Yukarda değinilen belirlenimlere karşın,birincisi sosyalist ülkelerin çözülüşü üzerine,ikincisi tanınma,meşrulaşma ve pragmatizm adına atılan ideolojik geri adımların devasa boyutları,bugünkü Kürt hareketinin merkezinin ve bütününün önemli bir silkinme ve iç ayrışma yaşamasını gerektirecektir. Dünyadaki mevcut örnekleri içinde en solda yeralan Kürt hareketinin aynı zamanda sivil toplumculuğa,dar anlamda insan haklarını temel alan siyasete, islami güçlere, emperyalist merkezlere mesaj veren yaklaşımları, doğal bir salınım olmanın ötesinde,ideolojik ve politik anlamlara ve gerilim ögelerine sahiptir.

♦ "Bir hareket, devrimciliği ve reformizmi,ne kadar usta olursa olsun,uzun süre,özellikle de ideolojik-politik-örgütsel (kadrosal ve kurumsal) ölçeklerde tahkimat gereken dönemlerde birlikte taşıyamaz. Bu, ancak sürekli bir hareket dinamizmi içinde olasıdır. Bu açıdan suların durulacağı ve bazı netleşmelerin,gerek ana gövde gerekse Kürt hareketinin diğer bileşenleri açısından yaşanacağı bir döneme girilmektedir." (Bir adım sonrası? Türkiye'de Kürt Sorunu ve Devrimci Marksist Yaklaşım, *Sosyalist Politika* , Sayı:18, Eylül 1998,sf.23-24)

Aynı yazıda,"barış siyaseti çökerken,devrim siyaseti güçlenecektir" de deniyordu. (sf.26) Bu tesbitlerin yapılması ya da anlaşılması için, Abdullah Öcalan'ın trajik bir biçimde yakalanmış olması gerekmiyordu...

Öcalan'ın, ABD-İsrail-Yunanistan-Kenya ortak operasyonuyla Türkiye'ye getirilmesi ile birlikte, *Sosyalist Politika* 'nın öngördüğü süreç belirginleşmeye yüz tutmuştur. Ancak bugünkü trajik durumun kökenlerine inmek, mevcut durumu çözümlemeye daha fazla önem taşımaktadır. Kökenlere gidilince, daha öncesi gerekmiyor, sosyalist ülkelerin çözülüşüyle birlikte en başta Kemal Burkay eskisi olmak üzere birçok Kürt siyasetçisi ve bazı PKK yöneticileri, çöküşle birlikte, Batı'nın, o ülkelerdeki ulusal dalga rüzgarlarını Kürt sorununa da yansıtacağını ve gerek Türkiye'de gerekse "sorun alanında" bir demokratikleşme yaşanacağını sanmışlardır. Bu nedenle Öcalan-Özal ilişkisi , devlet merkezi tarafından epey önce deşifre edilmiş ve hatta Özal'ın ve Adnan Kahveci'nin üzerine gidilmiştir. Açıkçası Öcalan bir kez elini vermişti ve devlet bu eli hep kötü bir şekilde sıkacaktı. Özetle ve daha kökeninde, Türkiye devrimi bağlamı bir sorun ve alan tanımının dışına çıkılıp konu özerkleştirilince,bu kez devreye sistemin aldatici "kültürel özerklik" oyunları devreye giriyor ve ne yazık ki karşılığını buluyordu. Özetin özeti ise şuydu: sosyalizm amaçlı bir doğum yapılmış olsa da,salt ulusal sorun merkezli bir aranış,massedilebilir ya da sınırlanarak sürdürülebilirdi. Kürt hareketinin mevcut durumu,bu gerilim alanı içinde açık ve saklı biçimleriyle birlikte belirlenmektedir. Ve en önemlisi Kürt sorunu,yalnızca Kürt hareketinin manevra ve taktikleriyle çözülemeyecek denli bir Türkiye devrimi sorunudur. Bu artık anlaşılmalı ve kah sahtekarca kah güce taparcasına, konu,yalnızca Kürtlerin sırtına yıkılmamalıdır.

Türkiye sosyalizminin sırtı devrimci tarzda muhkem kılınmalıdır. Aynı zamanda ayakları da sağlam ve üstelik bu topraklara basmalıdır. Başkaca devrimci bir çözüm yoktur.

Öcalan'ın sıkışmışlığı ve dramı

Öcalan'ın ne yapacağına geçmeden önce, gerek önceki yıllarda gerekse şimdi çizdiği profil üzerinden bir yargımı dile getirmek istiyorum. Lider konuma ulaştıktan sonrası daha önemli ve öğreticidir. Söyleyeceğim şeyler bununla ilgili. Lider ya da liderler, özellikle hareketin yükselme dönemlerinde sıkı durmalıdırlar. Kastım,yükseliş dönemlerinin şaşaası ve çevrenin haklı-haksız ama giderek insanı bayıcı ve şımartıcı övgülerinin sınırlanmasına ilişkin. Bu görev bizzat liderlere düşer. Çevre eğitilmeli,bilinçli kılınmalıdır. Bununla birlikte liderlik kolektivize edilmelidir. Bunun da ötesinde, demokratik merkezîyetçiliğin ünlü "şu ya da bu yanına" bütünselliği içinde özen gösterilmeli, örgüt ya da parti sözkonusu ise kurumsallaşma içinde çözümler aranmalıdır. Bu konularda bizzat Öcalan ve PKK yönetiminin titiz olmadıkları bilinmektedir. Ancak bu insanların bazı anlar dışında hep alıcı oldukları * sosyalist hareket ne yapmıştır? O zamanlarda söylemiştim,örneğin Yalçın Küçük'ün, örneğin Mahir Sayın'ın kitaplaştırdıkları Öcalan söyleşileri,sosyalizm adına yüzkarasıdır. Yalnızca bu isimler değil, başka birçok sosyalist, Öcalan'da "olağanüstü" özellikler görmüşlerdi. Ancak dikkat,bu övgüler örneğin bir liderin liderlik vasıflarına olağan atıflar değildi,çok daha başka ve aşırı abartılı,hatta iç boşaltıcı idi. Metin Çulhaoğlu bu seanslara haklı olarak karşı çıkmış. Çulhaoğlu, medyanın Öcalan'ın kişiliğini öne çıkartacak olan yaklaşımlarından hareketle solun muhasebesini yapıyor. "Açık konuşmak gerekirse,Apo akla gelebilecek her konuda özel görüş beyan edip ipin ucunu kaçırmıştı. Bana göre bu konuda kabahat,belki de Apo'nun kendisinden çok onu "dolduruşa getiren" Türk sosyalistlerine aitti. 12 Eylül darbesinin ardından,90'lı yıllarda sosyalizmin gerileyişinin getirdiği düş kırıklıklarını yaşayan,kendisi kitleselleşemediği için başka her tür kitleselliğe tapınan iktidarsız Türk sosyalistleri,güç ve iktidar sahibi bir lider olarak Apo ile görüşme kuyruğuna girmişlerdir. İşin garibi,bu görüşmelerde Apo,kadınlar,cinsellik,aşk vb. dahil akla gelebilecek her konuda konuşmaya zorlanmıştır. (....)

"Peki, Apo'nun kendisi bu tür sorular karşısında neler düşünmüş,neler hissetmiştir? Bu sorunun yanıtını kimse bilemez.Ama kimi çıkarsamalar yapılabilir. Örneğin,yaptığı özel görüşmelerden birinde Apo'nun söylediği sözler,bugünden bakıldığında hayli dramatik görünmektedir. Şöyle: 'Ben çok konuştum. Aslında fazla konuşmayı da kendim için hiç doğru bulmuyorum. Ama beni mecbur ediyorsunuz. Hep soru soruyorsunuz çünkü.. Halimi sorsaydınız biraz,daha iyi olurdu.' (bkz. M.Sayın, *Erkeği Öldürmek*, Zela Yayınları,1998,s.348).

"Gerçekten daha iyi olurdu."(M.Çulhaoğlu, Apo Yazısı, Haftalık SOL Dergisi, 27 Şubat 1998)

Anlaşıyor ki,kimse Apo'ya bir tek eleştiri,öneri vb. dile getirmemiş ama biat edici ve yönlendirici sorularla istediklerini almışlar.

Öcalan'ın ne yapacağına gelince, açıkçası,bu konuda geniş çevrelerle paylaşılır kestirimlerde bulunmak istemiyorum. Bunu zamanla kendisi ve kendisini kuşatan ağır koşullarla ilişkisinin dönüşüm süreci belirleyecektir. Hangi nedenle olursa olsun, kendisi öyle söylemek zorunda kalmış olsa da, "Öcalan'a işkence yapılmadı/yapılmıyor" demeyecek denli bu ülkede yaşadık. Devletin sınıf kinini ve son 15 yılın yoruculuğunu unutacağına inanmayız. Ve şu da açık ki, 12 Eylül ile sosyalist ülkelerin çözülüşü dönemlerinde olduğu gibi bu kez de Öcalan dolayısıyla siyasal ve psikolojik bir aşağılama kampanyası açılacaktır. Yalnızca Kürtlere değil, ucunun sola yani sosyalizme dokunacağı ve varacağı bir kampanya olacaktır bu. Uygulayıcısı da şu güzelim medya ve zaman zaman da güvenlik güçleri olacaktır.

Özetle sosyalist hareket,değer aşağılamasında pişkinleşmiş bazı eski solcular ve bazı gençler ile Mc Charty'ci akımın karşısında sıkı durmalıdır.

Ve solun dönemeci.

Bu satırların yazarı da birçok sosyalist gibi,sosyalist hareketin, başta ÖDP, EMEP, SİP olmak üzere belirli tikanıklıklar yaşadığını bilmektedir. Yine bilinmektedir ki, bu partiler ve solun diğer kesimleri,yalnızlığa anlam yüklemekte maharetlidirler. Ancak gerek bu partilerin gerekse sosyalist hareketin bütününün önlerinin açıklığı ve şatafatlı ya da şatafatsız bir "sol dalganın mimarları" olacaklarına dair nesnel ölçütler yanı sıra bilince çıkarılır verilere fazlasıyla sahip olduklarını ve 18 Nisan sonrasında sonuçlar ne olursa olsun solun olası bir tek parti çatısı altında bir araya gelme gerekliliğinin duyumsanacağına ilişkin iyimserlik beslemekte hiçbir sakınca yoktur. Ya bu olacak ya da başka şeyler olacaktır. 12 Eylül'den bu yana birçok badireyi "atlatan" solun bugünkü dönemecin hakkını güçlenerek verememesinin tek karşılığı olacaktır: etkisi ağır bir tasfiyeyi yaşamak.

Peki de, ÖDP'nin geniş birliği neyi çözdü ki bu birlik de çözsün,denebilir. Açıkçası ÖDP'nin birliğinin çok anlamlı olmakla birlikte sosyalist siyasal değer katma açısından çok eksikli olduğu ve bu geçen 3 yıllık sürede solun önünü açacak bir ileri kol olamadığı bilinmektedir. Bu arada ÖDP alttan alta bir dönüşüm yaşamaktadır. Bu dönüşüm, parti olmayan partinin, özgürlükçü demokratik cumhuriyetin, halk sarmaşığının, özgürlükçü laikliğin gökkuşağı projesinin renksizliğinin ve daha birçok tema ve yönelimin bizatihi savunucuları nezdinde itibar yitiminde saklıdır. Hatta tek bir grubun partiyi ele geçirmesinin ne o gruba ne de parti geneline ciddi siyasal katkılarda bulunmadığının anlaşılacak olmasına da bir değer biçilmelidir.

Kısacası, önümüzdeki dönemde,hiçbir parti, bütün yönleriyle eskisi gibi olmadığını veya öyle olmaması gerektiğini daha fazla gösterecektir. Birinin çatısı, birinin ilkeleri,vb. sözkonusu olacak ve bunların hepsine gereksinim duyulacaktır. Olursa,iyi de yapılmış olunacaktır.

Peki bu birlik ne yapacak,sorusu önümüzde duruyor. Öncelikle solun sert süreçlere dönük iç tahkimatı eşliğinde kitleselleşmede gerçekçi yönelimlere girmek ve sistemi siyasal teşhir çabası içinde önünü açık tutmak. Geleceğe anlamlı geçişler ve direnç etiği bırakmak. Bunlar azımsanmamalıdır.

Bunu kim tek başına yapabiliyorsa yapsın,kabadayılığı veya aşırı özgüven seanslarıyla konu geçirtilirilemez. Konu,sosyalizmin bu ülkede en geniş ölçekte yeniden üretilmesi ve yeniden yaşatılmasıyla ilgilidir.

Bizim solumuz, ne yazık ki yaşadıkça hayattan öğreniyor ama önsel bir öngörü ve öğrenme sürecine o kadar değer biçmiyor. Umalım bu kez böyle olmasın!

Nasıl olsa, "enayi" konumuna düşmeyiz.

ÖDP VE AVRUPA

Engin ERKİNER

Yazıya başlarken çeşitli deneyimlerle eskiden beri açığa çıkmış bir olguyu belirtmek gerek: Herhangi bir politik parti içinde ya da çeşitli örgütler arasındaki güçbirliğinde Türkiye’de az çok örtülü olan olgular Avrupa’da açıktır. Bu nedenle olası bazı gelişmeler de Avrupa’da Türkiye’den daha önce ortaya çıkar. Bunun önemli bir nedeni, Avrupa’da kitlenin daha az-üç buçuk milyon civarında-ve kendinizi Türkiye ile kısıtladığınızda da ilgilenilecek konuların daha kısıtlı olmasıdır. Bu nedenle, Türkiye’de iken daha ihtiyatlı hareket eden insanlar ve gruplar, Avrupa’da bu endişeyi taşımazlar ve gerçek yönelimlerini daha açık olarak sergilerler. Bir diğer önemli neden, Avrupa’daki Türkiyeli kitlenin-en azından yakın yıllara kadar-Türkiye için önemli bir ekonomik destek sağlamış olmasıdır. Bu nedenle belirli alâhlara “el koymak” isteği, çeşitli gruplarda Türkiye’dekine göre daha açıktır.

Bu yazıda anlatılacak olan ÖDP’nin özellikle Almanya’da yaşadığı süreç olmakla birlikte, aynı süreç küçük bazı değişikliklerle bütün Avrupa için de geçerlidir denilebilir. Başlamadan önce Türkiye’deki okurun yazıda oldukça tanıdık şeyler bulacağına inandığımı belirtmeliyim. Türkiye Avrupa’da ve Avrupa’da Türkiye’de olduğundan farklı şekillerde anlatılsa da, iki taraftaki Türkiye devrimci hareketi aslında birbirinden pek de farklı değildir.

İlk adımlar

Siyasi Partiler Yasası’na göre Türkiye’deki partilerin ülke dışında örgütlenmesi yasaktır. Buna karşın, en sağından en soluna kadar tüm yasal partiler değişik görünümüler altında Avrupa’da örgütlüdür. Bunu kimisi federasyon, kimisi yayın organı, kimisi girişim kurarak yapar. Bu, herkesin bildiği bir sırdır.

ÖDP’nin bu konuda önemli bir farklılığı var. Siyasi Partiler Yasası’na göre ülke dışında yaşayan bir T.C vatandaşı, Türkiye’deki bir partiye üye olabilir. Nitekim MHP’den CHP’ye kadar bir çok partinin Avrupa ülkelerinde yaşayan üyeleri olmuş hatta bunların bir bölümü daha sonra Türkiye’ye dönmüş, aralarından bakanlık yapanlar bile çıkmıştır. ÖDP’de ise ülke dışından parti üyesi yoktur, herkes gerçek üye değil, fahri üyedir. Hollanda’da yapılan ilk ÖDP’liler Avrupa Genel Toplantısı’nda Türkiye’den gelen bir kişi-nasıl buradakiler bir şeyden anlamaz diye düşünerek olsa gerek-ülke dışından üyeliğin ilgili yasa uyarınca mümkün olmadığını söylemişti. Kendisine Siyasi Partiler Yasası’nda gerçekte ne yazdığı hatırlatılınca söyleyecek şey bulamamış, ama değişen bir şey de olmamıştı.

Okuyucu, “neden böyle oldu?” diye sorabilir. Gerçekten de bir Avrupa ülkesinde yaşayan bir MHP’li bile Türkiye’deki partisine asil üye olabilirken, ÖDP’li olamıyor. Bunun nedenini anlamak için Avrupa’daki ilk büyük tartışmayı bilmek gerekir.

Özgürlük ve Dayanışmacılar çeşitli Avrupa ülkelerinde biraraya gelecekler ve Siyasi Partiler Yasası’na ters düşmeyen çeşitli yapılanmalar oluşturacaklar. Bir derneğin bile organları olduğuna göre, bu yapıların da organları olacak. Büyük tartışma burada başladı. Temel olarak iki taraf vardı: Bir tarafa göre; organların belirlenmesinde esas söz fahri de olsa üyelerin olmalıydı. Diğer tarafa göre ise, kendini ÖDP’ye yakın hisseden herkes bu alanda her çeşit organın belirlenmesinde söz sahibi olmalıydı çünkü partilere üyelik insanları politik ve ruhsal olarak sınırlamak, bununla birlikte parti üyesi olmayanları çalışmalardan dışlamak anlamına geliyordu. Onların iddiasına göre 80 öncesi bunun acısını çokça yaşamışlardı, artık daha özgür bir yapılanma istiyorlardı. Tahmin edilebileceği gibi ikinci görüşü savunan taraf, bazı bağımsızların dışında tümüyle kendini Yeniden, Devrimci İşçi ya da Devrimci Yol olarak tanımlayanlardan oluşuyordu. İlk tarafta ise, bunun dışındaki herkes yer alıyordu ve yukarıda anılan görüşün bir çok yapılanmaya uygun görülebileceğini ama bir parti yapılanması olmayacağını söylüyordu.

Bu konudaki tartışma neredeyse bir yıl sürdü ve sonunda Parti Meclisi’nin garip bir kararıyla sonuçlandı. Koordinasyon Kuralları’na ancak (fahri) üye olanlar seçilebilecekti, ama seçime kendini ÖDP’ye yakın hisseden herkes katılabilecekti. (Bu “kendini yakın hissedenler” için de bir takım kurallar getirildi, ama uygulanmaları mümkün değildi, nitekim de öyle oldu ve ÖDP adını duyup canı da isteyen herkes Koordinasyon Kuralları seçimlerinde oy kullanmaya başladı). Yani insanların bir bölümünün seçme hakkı olacak, ama seçilme hakkı olmayacaktı. Bırakalım ÖDP’nin “özgürlükçü ve demokrat” özelliğini, burjuva demokrasilerine bile yakışmayacak böylesine garip bir uygulamaya neden gerek görüldü?

Açıklaması zor değildir: Kendisini eski Devrimci Yolcu, DY’nin buradaki adı olan Devrimci İşçici ya da Yenidenci olarak tanımlayan insanların önemli bir bölümü partiye karşıdır. Fahri bile olsa üye olmazlar, bir bölümünün yıllardan beri politikayla ilişkisi de kalmamıştır, ama yılda bir kez gelip seçimlerde oy kullanabilirler. ÖDP içindeki Yeniden grubu, başlangıçtan itibaren Avrupa’yı kendi alanı olarak gördü ve bu alanda kendi insanlarını açıkça destekleyerek egemenlik kurmalarını sağlamak için, derneklerde bile bulunmayacak kadar garip (seçme hakkı olan ama seçilme hakkı olmayan insanlar, üye olmayan hatta bazıları sadece gönül bağı olan insanların Kurulların yapısını belirlemesi) kuralları savundu.

Konu sadece Türkiye ile Avrupa arasında-başka hiçbir partide bulunmayan biçimde-çifte standart ve farklı kurallar uygulamakla kalmadı, daha da öteye gitti.

ÖDP içinde bir grubun, parti kuralları çerçevesinde faaliyet göstererek ön plana çıkmasına karşı değilim. Karşı çıkılması gereken, egemenlik kurmak için tüzüğün ve her çeşit kuralın hiçe sayılarak ne gerekiyorsa onun yapılmasıdır.

İlginç bir örnek İsviçre’de yaşandı. Bu ülkedeki sondan bir önceki Koordinasyon Kurulu seçiminde, aynı zamanda parti kurucuları arasında bulunan bir arkadaş, üçe ayrılmış Yeniden grubunu birleştirmek için toplantılar yaptı. Bu toplantılara katılanlardan bir tanesi daha sonra gayet veciz bir belirlemede bulunacaktı: “Siz burada ne yaparsanız yapın, önemli değil. Bu iş Ankara’da biter, orada da biz varız!” Doğru söze ne denir, daha sonra gerçekten de öyle oldu!

Burada biraz durup, ÖDP’nin kendini dış dünyaya nasıl takdim ettiği üzerine eğilmek yararlı olur.

Eşsizlik ve ÖDP

ÖDP’nin kurulmasından kısa süre sonra Avrupa ülkelerindeki çeşitli toplantılara gelen arkadaşlarımız, konuşmalarının bir yerinde mutlaka ÖDP’nin eşsizliğine değindiler. Solun çeşitli gruplarını bir araya getiren böyle bir parti dünyada ilk kez kuruluyordu (!) Dahası, Avrupa’da bulunan bizlerin görevleri arasında ÖDP’nin bu özelliğini, bulunduğumuz alandaki sol ve komünist partilere tanıtmak da bulunmalıydı. İşin daha da ilginç olan yanı, bunları söyleyenlerin söylediklerine gerçekten inanmalarıydı.

Toplantıda bulunan birkaç kişi, dili döndüğü kadar anlatmaya çalıştı ki, ÖDP hiç de eşi benzeri bulunmaz bir parti değildir. Latin Amerika ülkelerinde yıllardan beri bu tür partiler vardı ve önemli seçim başarıları da kazanmışlardır. Dahası, Fransa ve Almanya gibi gelişmiş kapitalist ülkelerdeki seçimlerde yüzde 9 ya da yüzde 5 oy alan komünist ve sosyalist partilere, Türkiye gibi çelişkiler yumağı olan bir ülkede bile henüz bu kadar oy alamayacak olan ÖDP’yi örnek göstermek ancak kendimizi gülünç duruma düşürerek mümkün olabilir. Bu toplantılarda açıkça anladık ki, Türkiye devrimcisi son yılların Türkiye kapitalisti kadar dünyaya açılmamış durumda. İçine kapanık ve kendiyile dolu olduğu oranda kendini eşsiz sanıyor.

Bu “eşsizlik” özelliği komünist ve sosyalist partilerle araya ciddi bir mesafe koymaya hatta onlara açıkça tavrı almaya zemin oluşturur. Burada iki önemli noktayı belirtmek gerek:

Birincisi; komünist, sosyalist ve genel olarak sol partilerle ilişki konusunda ÖDP’nin Türkiye’deki ve Avrupa’daki tutumu farklıdır. Türkiye’den çeşitli uluslararası toplantılara katılır, ama bu işin bir yanındır. Çeşitli Avrupa ülkelerinde yaşayan ÖDP’liler arasında ise bu tür partilere karşı olanlar hiç de az değildir. Ve onların neredeyse tümü-tahmin edilebileceği gibi aynı-politik görüştedir.

İkincisi; Devrimci Yol hareketinin ve sonraki izleyicilerinin dikkat çekici özelliklerinden birisi şudur: Sadece ülke içinde değil dünya ölçeğinde de kimseyi beğenmezler. Herşeyi ve herkesi eleştirirler. Doğru ya da doğruya yakın bir şey yapılacaksa eğer, onlar yapacaktır. Bu onlara taklitçilikten korunmak olanağı sağlarken, aynı zamanda oldukça sığ yönelimlere girmelerine de neden olur. Kendileri birşey üretmek konusunda oldukça yetersizdirler. Bu da onları eleştirel,

demokratik, klasik değilmış gibi görünen, düzen karşıtı bazı yönleri de içinde taşıyan yapılara yaklaşılmaya götürür. Almanya'da Yeşiller'le ilişki bu bağlamda ele alınmalıdır. Yeşiller, hiçbir konuda derinliği olmayan ama klasik bir görünüm de vermeyen, eleştirel, hareketli bir partidir. Sosyalizme-baştan beri-kesinlikle karşıdılar. Bu karşıtlıklarını yaşayan-ya da yaşamış olan-sosyalizmin eleştirisiyle gizlerler. Eleştirinin amacı daha iyi bir sosyalizm değil, sosyalizmle araya açık bir sınır çizmektir. Görüntüsü klasik olmayan bir kapitalizmi savunurlar.

Almanya'da sosyalist partilerle ilişki konusu geçtiğimiz Eylül ayında Almanya'da yapılan genel seçimler öncesinde açıkça ortaya çıktı. Bizce bu seçimlerde sosyalist bir parti olan PDS'in desteklenmesi yolunda bir çağrı yapılması gerekiyordu. Yeniden ya da eski Devrimci Yol taraftarlarının geneline göre ise, Almanya'da hiçbir partiyi desteklememek gerekirdi. Aslında gönül Yeşiller'den yanaydı, hatta bazıları ÖDP'nin kuruluş ve ilkeleri yönünden Yeşiller'e çok benzediğini savunuyordu, ama bu partinin artık açıkça kapitalizm yandaşı olması, kendisini sol olarak tanımlayan insanlar için doğrudan savunulmasını zorlaştırıyordu. En iyisi herkesin kötü olduğunu savunmak, sonuçta da seçimlerde tarafsız kalmaktı.

ÖDP'nin Türkiye'deki özellikleri ağırlıkla sola yönelikken, Almanya'da genel olarak bunu söylemek mümkün değildir. Özgürlük ve Dayanışma içinde partinin sadece Türkiye'ye yönelik olarak solcu, Almanya'da ise sosyal demokrat ya da Yeşilci olmasını savunanlar vardır. Belki okuduklarınıza inanamayacaksınız, ama gerçektir, bazı arkadaşlarımız çeşitli toplantılarda "gerekirse CDU ile bile işbirliği yaparız" görüşünü savunabilmiştir.

Almanya'da CDU görüşü olarak Türkiye'deki DYP ya da ANAP benzeri bir partidir. Bu görüşü savunanlardan birisi de, ÖDP MYK'sının yoğun çabasıyla seçilen şimdiki Almanya Koordinasyon Kurulu üyelerinden birisidir.

Burada Almanya'daki ÖDP'liler arasında süregelen ikinci tartışma konusu kendini en açık biçimde ortaya koydu.

Çalışmada nereye yönelmek gerekir?

Yaklaşık 1,5 yıl önce "Özgürlük ve Dayanışmacıların Almanya'da nasıl bir çalışma yürütmesi gerekir?" sorusuna ciddi bir yanıt bulmak için somut bir adım atıldı. Konu o güne kadar da çeşitli toplantılarda tartışılmıştı. Üzerinde anlaşılan konu, yaşanan ülkenin, Almanya'daki sorunların ve mücadelenin ön plana alınmasıydı. Hiç kimse Türkiye'ye yönelik çalışmanın bitirilmesini savunmuyordu, ne var ki, 2.5 milyonluk Türkiyeli bir göçmen kitlesinin yaşadığı ve büyük oranda gelecekte de yaşayacağı Almanya'da, bu alana yönelik mücadelenin öne alınması gerektiği artık herkesin kabul ettiği bir gerçeklikti.

Almanya programını hazırlamak amacıyla geniş bir komisyon kuruldu. Bu komisyona ÖDP içinde bulunan çeşitli görüşlerden kişilerin yanı sıra, üye olmayan ama kendini bu görüşe yakın hisseden ve Almanya'ya yönelik söyleyebileceği

görüşler olan herkes çağrıldı. İlginçtir, herkes geldi, Devrimci İşçi gelmedi. Tartışmalara katılmak yerine, kendisi ayrı bir program formüle edip, altına da her bölgeden insanların imzalarını atıp, böylece ne kadar çok olduğunu da göstererek ayrı bir çıkış yapmaya çalıştı. Bunun sonradan iyice anlaşılan iki nedeni vardı.

Birincisi; Devrimci Yol/Devrimci İşçi/Yeniden'in ayrı bir yapı olarak varlığını göstermek.

İkincisi; genel bazı belirlemeler dışında Almanya hakkında konuşabilecek şeyleri yoktu. Bu insanlar yaklaşık on yıl politikaya ara vermişler ve Almanya'da olup biten hiçbir şeyle neredeyse hiç ilgilenmemişlerdi. Şimdi Türkiye'dekilerin toparlanmasının ardından harekete geçmeleri ve öncelikle kendilerini göstermeleri gerekiyordu. Bu nedenle program komisyonunda kaybolup gitmek yerine, ayrı bir varlık olduklarını göstermeyi uygun buldular.

Devrimci İşçi'nin sunduğu program kabaca on yıl öncesinde Almanya'da konuşulan konuları ve bunlarla ilgili talepleri içeriyordu. Özellikle üzerinde durulan yan, Almanya'daki Özgürlük ve Dayanışma'nın Türkiye'deki ÖDP'den farklı bir yapıya sahip olmasıydı. Buradaki yapıya sadece üyeler değil, taraftarlar hatta gönül bağı olanlar bile girmeliydi. Neden derseniz, burası Almanya'ydı. Almanya'nın Türkiye'den farklı olmasından hareketle bir dernekte bile bulunmayan bu kadar gevşek bir yapıyı savunmak mümkün değildi. İki ülkenin farklılığından hareketle bu kadar garip bir yapıyı savunmak noktasına nasıl gelinebilirdi? Bu soru, 2. Almanya Konferansı'nda Devrimci İşçi'ye soruldu. Cevap basitti. "Siz görüşlerimizi anlamamışsınız!" Aslında kendileri de Türkiye-Almanya farklılığından bu kadar ayrı bir yanın nasıl çıkarılabileceğini bilmiyorlardı. Önemli de değildi, kendileri açısından buna ihtiyaç vardı, o halde olmalıydı.

Komisyonun hazırladığı Almanya programı I. Almanya Konferansı'nda kabul edildi. Programın özü, "sol göçmenlik"ti. Almanya'daki Türkiyeli göçmenler yıllardan beri sınıfsal olarak ayrılmış durumdadır. Bu ülkedeki Türkiyeliler 30 yıl öncesinde olduğu gibi neredeyse tümüyle işçi değiller. Aralarında 35 bin kişi işveren durumundadır. Bunlardan bir bölümü ise büyük işletmelere sahip durumdadır. Ayrıca MHP'lisinden dincisine, sosyal demokratından ANAP ya da DYP'lisine, sosyalistlerden Kürtlere kadar bütün Türkiyeliler göçmendir. Bu nedenle genel olarak göçmenlikten söz edilmesi dönemi bitmiştir. Tüm Türkiyeli göçmenlerin çıkar ortaklığından, bunların tümünün çıkarlarını savunmaktan söz edilemez. Bu görüşü savunanlar, aslında genel olarak göçmenlerin çıkarları görünümü altında Almanya'da Türkiye Cumhuriyeti devletinin çıkarlarını savunanlardır. Böyle çeşitli örgütlenmeler de vardır.

Sol göçmenlik, Türkiyeli göçmenlerin çeşitli özgül taleplerinin yanı sıra, Almanya'da sosyalist hareketin bir parçası olmayı hedefler. Bu ülkede sadece göçmen sorunları temelinde ilericilik mümkün değildir. "Göçmenlere eşit haklar", "ırkçılığa karşı mücadele" vb. gibi talepleri aklı başında CDU milletvekilleri (eski parti genel sekreteri Heinric Geissler) gibi, liberal demokratlar, sosyal demokratlar

ve Yeşiller de savunmaktadır. Sadece göçmen sorunlarıyla sınırlı kalınarak Almanya da bir derneğin ya da sosyal yardım kuruluşunun işleri yapılabilir, ama politik bir faaliyet yapılamaz.

İlk Almanya konferansında Devrimci İşçi de bu programı kabul etmiş göründü, ama şekilsiz bir çalışma yapısı oluşturulmasında ısrar etti. Onlara göre, “üyeliği esas alanlar, kitlenin geri kalanını dışlayarak anti-demokratikliklerini gösteriyorlardı”. Azıcık politik olan çocukları bile kandıramayacak bir gerekçe. Dünyada hiçbir kuruluş sadece üyelerine dayanmaz, taraftarları vardır. Taraftarsız ne parti ne de başka bir kuruluş olur, ama bu, üye olanla olmayanın aynı haklara sahip olduğu anlamına gelmez. Bırakın partileri derneklerde bile gelmez.

Her program kendine uygun politik bir yapıyı da gerekli kılar. Şekilsiz bir politik yapı böyle bir programın hayata geçmemesi demektir.

İlk Konferansta Devrimci İşçi azınlıkta kaldı ve ne programın, ne oluşacak yapıyla ilgili kararların geçmesini engelleyemedi. Yönetime girmede ama yönetim seçilmesini de engelleyemedi. 1997 Kasım ayında yapılan bu konferansın ardından Türkiye’deki parti merkeziyle sorunlar başladı.

“Birlik” nasıl olur?

Almanya’nın ilk Koordinasyon Kurulu tam da ÖDP’nin özelliğini yansıtan geniş bir bileşimden oluşuyordu: 7 kişi arasında 6 değişik sol politik köken bulunuyordu. Karşıda ise tek görüş vardı: Devrimci İşçi. Koordinasyonda bulunanlardan bir tanesi Yeniden kökenliydi ve kısa sürede D. İşçi tarafından “hain” ilan edilecek ve bu da açıkça ifade edilecekti.

Parti MYK’sının önemli bir bölümü, özellikle “yıldırım gibi” koşturan bir elemanlarıyla D. İşçi’ye açıkça destek verdi. (Hemen belirtelim, burada bizi ilgilendiren kişi değil, simgelediği zihniyettir.) Bu destek önce Almanya’da mutlaka yeni bir koordinasyon seçilmesi gerektiği noktasında odaklaştı. D. İşçi-kendisine önerildiği halde-yönetime girmeyerek hata yapmıştı. Bu hata hemen yeni seçim yapılarak düzeltilmeliydi. Koordinasyon bu yönelimi kabul etmedi. Parti Meclisi’nin yurtdışıyla aldığı-yukarıda da sözünü ettiğimiz-garip karardan sonra, aynı konuda yeniden ısrar edildi. Almanya Koordinasyonu zaten sözkonusu kararda belirtilen ilkelere uygun olarak seçildiğinden yeni seçim yapılmasına gerek görülmedi. Koordinasyonun bu tutumunda belirleyici olan, seçim yapılıp yapılmamasından ziyade, bir grubun-parti merkezinin de desteğiyle-herşeyi kendine göre belirlemesine engel olunmasıydı. Koordinasyon bu arada-sonradan kendisince de hata olarak tanımlanacak şekilde-D. İşçi’ye sürekli birlikte çalışma önererek çok zaman kaybetti. Bu öneri kabul edilmedi.

D. İşçi, Almanya’da zamanından önce Koordinasyon seçimi yapılmayacağını anlayınca, kendisi ve bir bölüm bağımsızla “Eşit Haklar” adlı bir kampanya açtı. Ne var ki, kampanya kısa sürede komediye dönüştü, çünkü söylenenler Türkiyeli çeşitli federasyonların yaklaşık 15 yıl önce savunduklarından bile gerideydi. Bu

ülkede 15 yıl önce “biz yabancı değil, göçmeniz” demenin bir anlamı vardı. Bazı kişiler için tarih 15 yıl öncesinde durduğundan dolayı, söze kaldıkları yerden başlayabileceklerini sanıyorlardı.

1998’in sonbaharlarına gelmişti. Koordinasyon seçimi için zaman yaklaşıyordu. Görevdeki koordinasyon toplanarak seçimlerde boş oy kullanmayı ve yeni yönetime girmemeyi kararlaştırdı. Bu arada parti Genel Başkan Yardımcısı “yıldırım gibi” Almanya’yı dolaşarak Devrimci Yol’un oldukça dağılmış, birbiriyle son derece geçimsiz gruplarını toplamaya çalışıyordu. Yapılmaya çalışılan açıktı: Bir bölümü politikayla ilgisi bile olmayan toparlama kitleyi görünce etkileneceğiz ve sözde bir “birlik” yönetiminde bizler de yeralacağız. Bunun sağlanması önemliydi çünkü ilk koordinasyonun üyelerinden bir bölümü Almanya genelinde, bir bölümü ise bölgelerinde iyi tanınan insanlardı. Bunların “vitrin elemanları” olarak yeni yönetimde yer alması bekleniyor, isteniyordu.

ÖDP’de birlik anlayışının yeni bir aşamaya ulaştığı görülüyordu. Bir siyasi grup, bir miktar bağımsız ve vitrin elemanları. Böylece “solun geniş birliği”nin sağlandığı görünümü verilecekti. İstenen olmadı, ilk koordinasyonun üyeleri sadece dayatma, politik oyunlar ve “anavatan desteği”yle oluşacak yeni koordinasyonda yer almayı reddettiler. Eski Devrimci Yol’cular arasındaki çelişki o boyuttaydı ki, herkes yine “adamına” oy verdi. 200 kişinin katıldığı 2. Konferans’ta koordinasyona seçilenler arasında en fazla oy alanlar 90-100 kişi civarında desteğe sahipken, 67 kişi boş oy verdi.

Ya sev, ya terket!

Başlık garip gelebilir, ama Almanya’da şu sıralarda yaşanan budur: ÖDP biziz, sevmiyorsanız gidin. Bunu kişilerin kötü niyetine bağlamamak gerek. Yeni Koordinasyonun yapabileceği bir şey yok. Tek avantajı arkasındaki Türkiye desteği. Dahası, eski koordinasyon içindeki ve dışındaki çeşitli kişiler ÖDP’de neler olduğu hakkında görüşlerini kamuoyuna iletiler. Başlıca iki yazı ilgi-ve tepki-çektii. Özgür politika adlı günlük bir gazetede benim yazdığım “ÖDP’den DYP’ye” başlıklı yazı ile, son Konferans sırasında divanda olan Ziya Orkun’un 2. Konferans sırasında olanları anlattığı bir yazısı. Neyse, kimsenin davetiyle buraya gelmediğimiz gibi, kimsenin demesiyle de gidecek değiliz. Hoşlanmıyorlarsa kendileri bizleri uzaklaştırsınlar!

Sonuçta şunlar söylenebilir:

Birincisi; Özgürlük ve Dayanışma’nın Almanya’daki kitlesi üyesi taraftarı, uzaktan sempatzanı vd. ile birkaç yüz kişiden fazla değil. Oysa ki, iki yıl önce, Türkiye’de parti kurulduktan hemen sonra, tek tek kentlerdeki toplantılara bile bu kadar insan gelirdi. İnsanların bitmeyen tartışmalardan, anlamsız engelleme çabalarından bıktılar ve uzaklaştılar. Bu başarının “şerefi” büyük oranda Devrimci İşçi’ye ve onun Türkiye destekçilerine aittir. “Az olsun ama bizim olsun” anlayışı Özgürlük ve Dayanışma’yı Almanya’da bu duruma getirmiştir.

İkincisi; her yapı içinde sorunlar olur, bu doğaldır. Sorunlar çözülerek ilerlenir. Almanya'da Özgürlük ve Dayanışma içindeki sorunların asıl belirleyicisi, Türkiye'deki parti yönetimidir. Türkiye'deki belirli bir grubun Almanya'ya sürekli karışması ve kendi doğrultusunda yönlendirme çabası olmasaydı, durum bu kadar çözümsüz hale gelmezdi.

Üçüncüsü; öyle sanıyorum ki, ÖDP içindeki diğer çeşitli grupların Almanya'da ve de Avrupa da-olup bitenlere yeterli ilgiyi göstermemesi de bugünkü durumun ortaya çıkmasında etkin olmuştur.

2. Konferans'ta boş oy kullananlar daha sonra-aynı sayıda olmasa da-bir araya geldiler. Bu kitlenin yaklaşık yüzde 80'i kendi içinde sosyalist bir dünya görüşü konusunda anlaşıyor. Almanya'da "Özgürlük ve Dayanışma Sosyalist Platform"un kurulmasına karar verildi. Platform'un programı zaten hazır (I. Konferans'ta kabul edilen program). Öncelikle bir yayın çıkarmak ve çeşitli faaliyetler gösterilmesi konusunda görüş birliğine varıldı. Sosyalist Platform'un kuruluş duyurusu bu yazının ardında yer almaktadır.

Almanya'da Özgürlük ve Dayanışma'nın kısaca tarihi budur.

ÖZGÜRLÜK VE DAYANIŞMA SOSYALİST PLATFORM BİLDİRGESİ

"Parti üyelerinin birey, çevre veya platform olarak tutum ve görüşlerini tüm partiye ve kamuoyuna duyurma hakkı vardır." (ÖDP Tüzüğü, Madde 4, Program ve Tüzük, s. 37)

Özgürlük ve Dayanışma'nın Almanya'da faaliyete başlamasının üzerinden iki yıldan fazla zaman geçti. Bugün geldiğimiz yeri "iyi" olarak tanımlamak mümkün değildir. Özgürlük ve Dayanışma'nın Almanya'daki çevresi ve genel etki gücü iki yıl öncesine göre artmadı, tersine azaldı. Bunun nedenlerini şöyle sıralayabiliriz:

Birincisi; Özgürlük ve Dayanışma, Türkiyeli sol insanların yıllardan beri süregelen sıkıntısına çözüm getiremedi. Bu sıkıntı, Almanya'daki politik ayrımların Türkiye'ye yönelik olarak şekillenmesidir. Bırakalım sol insanlar arasındakini, sol ve sağ görüşteki Türkiyeliler arasında bile Almanya'ya yönelik ayırım çok azdır. Göçmenlerin taleplerini savunmak, eşit haklar istemek ve politik yelpazede de genellikle SPD ya da Yeşiller'i desteklemek. Bu durumda, tıpkı Türkiyeli diğer kuruluşların yaptığı gibi, oradaki partinin faaliyetini buraya göçmen sorunlarıyla biraz karıştırarak yansıtmamanın ötesinde yapılacak iş kalmamaktadır.

ÖDP, Türkiye'de farkını ortaya koyarak güçleniyor. Almanya'daki Özgürlük ve Dayanışma ise politikadaki farkını ortaya koyamıyor. Bunu yapamayınca da, Türkiye'ye yönelik farklılıkları ne olursa olsun, Almanya'da farklı bir politik güç olarak ortaya çıkamıyor.

İkincisi; 1997 yılında yapılan Özgürlük ve Dayanışma I. Konferansı'nda Almanya'daki çalışmayı temel alan bir program kabul edilmişti. Programın özü,

göçmen sorunlarını da içermekle birlikte, kendini bunlarla sınırlandırmamasıydı. “Yaşadığımız ülkede, göçmenlik temelinden hareketle sol güçlerin bir parçası olmak” programın özü buydu. Bu önemli belirlemenin hayata geçirilmesi doğrultusunda adımlar altında atılamadı. Herkes-Türkiye’ye yönelik çalışmayı terketmeden- Almanya’daki mücadeleyi ön plana almaktan söz etmesine karşın, geçmişte de örneklerine sık rastlandığı gibi, Türkiye’yi buraya yansıtmaya anlayışı ağır bastı.

Sonuçta, Özgürlük ve Dayanışma, Almanya’da etkisiz olmaktan da öteye varlığı neredeyse belli olmayan bir yapı durumuna geldi. Bundan kurtulmanın tek yolunun, Almanya’da solun kendine özgü bir parçası olarak gelişmekten geçtiği inancındayız. Bu ülkeye özgü politik aynılıklar ve ayrılıkların ön plana çıkması için çalışmak gerekir. Bu ise, herşeyden önce, bu ülkede sadece göçmenler sorunuyla değil, olan biten herşeyle ilgilenmek, tavır belirlemekten geçer. Ancak sosyalist bir dünya görüşüne sahip olanların bu konuda tutarlı olacakları inancındayız. Yine ancak sosyalist olanlar enternasyonalist davranabilirler.

Türkiye’ye yönelik olarak sosyalist, Almanya’ya yönelik olarak ise liberal, sosyal demokrat en fazla da Yeşilci olmak anlayışı; bu çifte politik karakter, Özgürlük ve Dayanışma’yı işlevsiz bir yapı olmaktan ileriye götüremez.

Bu nedenle:

- 1- Özgürlük ve Dayanışma Sosyalist Paltform, ÖDP içindedir. Tüzüğün bize verdiği hakkı kullanarak böyle bir Platform’da yer alıyoruz.
- 2- Platformumuzun programı, I. Konferans’ta kabul edilen Almanya programıdır. Bu programda ifadesini bulan başlıca görevleri ana hedeflerimiz olarak görüyoruz:
 - Türkiyeli göçmenlerin sol sesi olmayı hedeflemek,
 - Almanya’daki ırkçılık ve dışlanmaya karşı göçmenlerin her alandaki eşitliği için mücadele etmek,
 - Türkiye rejiminin bir uzantısı olan gericiliğe ve milliyetçiliğe karşı mücadele etmek,
 - Almanya’daki sosyalizm mücadelesinde Türkiyeli göçmenler olarak yer almak,
- 3- Platformun görüşlerini en geniş kesime taşımak amacıyla periyodik bir yayının çıkarılmasını ve yukarıda sıraladığımız amaçlara ulaşmak için çeşitli faaliyetlerin düzenlenmesini planlıyoruz.

BELGE

"Bu yazı, Sosyalist Politika'nın Sosyalist Emek İnisiyatifi Türkiye toplantısına sunulmak üzere Aralık ayında hazırlanmıştı. Bu yazıda ele alınan konuların bir bölümünün, SEİ ile sınırlı olmaması nedeniyle bu sayımızda yayınlıyoruz".

I. SİYASAL DURUM VE BAZI SORULAR ÜZERİNE

1- 28 Şubat bir milat mıdır, nereye konulmalıdır?

Türkiye solunun güncelciliği içinde, bazı önemli siyasal evreler, belirli bir tarihsel eğilim ve süreklilik çizgisinden kopararak salt kendi başınlığı içinde ele alınmaktadır. Bu bağlamda 28 Şubat, Türkiye'de siyasal üstyapının evrimi sürecine, ayrıca 12 Eylül ile mantıksal ve siyasal bir bütünsellik içine oturtulamamaktadır. Böylece örneğin, 12 Eylül'e karşı tutum ile 28 Şubat'a karşı tutumlar da farklılaşabilmekte veya belirli bir ürkeklik yüzünden sosyalist tutumda olması gereken bütünsellik de zedelenmektedir. 28 Şubat, PKK bağlamı Kürt sorununu ikinci sıraya yerleştirerek şeriatı birinci tehlike ilan eden tutumuyla olsun, laisizm ve kemalizm vurgularıyla olsun, objektif olarak solu yedeklemeye ve "ulusal sol" çizgiyi beslemeye yönelik unsurları da içermektedir. 28 Şubat'a karşı ılımlı ve ürkek yaklaşımlar, bir yanıyla 28 Şubat'ın böylesi objektif uzantılarına fit olmak istemektedirler. Ancak burada, 28 Şubat'ın siyasal üstyapının evrimi ve askersel bürünümleriyle birlikte 12 Eylül döneminin bazı hamleleriyle süreklilik taşıdığını görememe tehlikesi de vardır. Ayrıca 28 Şubat'ın kendi özgün bürünümlerinin devlet ve siyaset yaşamındaki elitleştirici, siyaseti burjuvazinin temsilciliğinden öte, burjuvazi adına bu sınıftan göreceli olarak özerkleştiren baskıcı Bonapartist yönelimi de görmezden gelinmektedir.

Bu nedenle 28 Şubat değerlendirmeleri, demokrasicilik ve özgürlükçülüğün ötesinde devrim perspektifinin bütünselliği içine yerleştirilmelidir.

2. Şeriat konusunun MGK'nun gündeminde olması, solu dinci ideolojiye ve siyasal gericiliğin belirli bir biçimine karşı mücadeleden alıkoymalı mı?

Sosyalistler, anti-kapitalist yönelişleri sosyalist çerçeveye oturtmada, sınıfsal öncelik ve dolayımalarının kurulması kaydıyla, geleneksel mücadele başlıklarından biri olan dinci ideoloji, siyasal gericilik ve şeriat konularında salt burjuva laisizmiyle, özgürlükçü laikliğin versiyonlarıyla yetinemezler. Siyaset, Lenin'in belirttiği "verili olan" zeminde yapılacaksa, sosyalistlerin

yapması gereken, egemen söylem ve yaklaşımlardan bağımsız olarak, ilgili konulardaki kendi söylem ve yaklaşımlarını marksist bir temelden hareketle oluşturmaktır.

Kurumsal siyaset alanındaki bazı güçlerin genel olarak dinci ideolojiye olmasa bile şeriatçı akımlara yönelik tutumundaki kuşku götürmez anti-demokratik yaklaşımlar, bir diğerinin anti-demokratik ve anti-komünist militan pozisyonunun üstünü örtmemelidir. Sosyalistler, sosyalist anlamda sistemik boyut içermeyen rejim içi tartışmalarda taraf olarak burjuvaziye veya değişik kanatlarına eklemelenme kötürümlüğünden kurtulmalıdırlar.

Sosyalizm belirlenimli bir demokrasi anlayışı, ezenin ne kadar kötü oluşuna göre temellendirilemez;. aynı şekilde kötü ezen ile kötü ezilen karşıtlığındaki bulaşıklıktan ve uyumdan da türetilemez. Sosyalist mücadelenin propaganda edeceği demokrasi yaklaşımı, kendi anti-kapitalist siyasetinin bütünselliğinden türetilmelidir.

Böyle yapılıncı, kapitalizmin kendi formasyonu açısından sistemik karakteri olmayan burjuva laisizmi - şeriat çatışmasından, sosyalist hareket, çok ciddi ölçülerde kendi eksenini güçlendirici tarzda yararlanabilecektir.

3. Kürt sorunu salt bir ulusal sorun mudur? Yoksa aynı zamanda bir emek ve devrim sorunu mudur?

Sosyalist hareket, Kürt hareketinin yükseliş döneminde verdiği bir ödünü sürdürmemelidir. Bu ödün, ulusal sorunu kendi içinde mutlaklaştırmak ve böylece sistem içi bir demokrasi sorununa indirgemektir. Kuşkusuz bu sorun, örneğin Kürt burjuvaları ve sosyalist olmayan Kürt devrimcileri için bu çerçevede ele alınabilir. Ancak Türkiye sosyalist hareketi ve Kürt sosyalistleri açısından konu, bir demokrasi sorunu olmakla sınırlanamaz. Kapitalist üretim ilişkilerinin bölgedeki egemenliği, iktisadi-siyasal yaşam birliği öğeleri ve daha pek çok etken, Kürt sorununu bir emek ve devrim sorunu bağlamında ele almayı gerekli kılmaktadır.

Bu nedenle, "Kürt sorunu çözülmeden demokrasi sorunu çözülmez", "Kürt sorunu çözülmeden sosyalizm sorunu çözülmez" veya "sosyalizmin önü açılmaz" yollu bazı tespitler, bazı sosyalist çevreler tarafından dile getirilse de özünde sosyalizme uzak yaklaşımlardır. ("Partnerlerimiz"den Kurtuluş Platformu ile Sosyalist Demokrasi için Kurtuluş çevrelerinin önsel formasyonlarının tıpkı böyle olduğu ve yukarıdaki sözlerin bu arkadaşlara ait olduğu bilinmektedir.)

Öte yandan devrimci marksistler, Kürt sorununda sağdan tepki veren sosyalistler ile Kürt sorununa angaje sosyalistlerin bulunduğu bir nokta olan, burjuva demokrasisini

yüceltme yaklaşımına karşı donanımlı olmak durumundadırlar. Sosyalist hareket, Kürt sorununda da radikal demokrasicilik ile devrimci marksizm ayrışmasını yaşamaktan çekinmemelidir.

4. Seçimler Türkiye'ye yeni bir siyasal yapılanma getirir mi? Parlamenter siyasete bir anlam kazandırır mı?

Seçimlerin, yeni bir siyasal yapılanma olmasa da bunun ipuçlarını vb. oluşturacak bir dinamizm ve toplumsal-siyasal canlılık yarattığını önsel olarak belirtmek olanaklı. Ancak bu genel saptama, özellikle bugünün Türkiye'sinde ne kadar doğrulanacaktır, işte bu nokta kuşkuludur. Zira baraja takılacak burjuva partilerinden sosyalist sola ve Kürt hareketine; siyasal temsil araçları olarak siyasal partilerin meclisin boşalmışlığına, etkisizliğine ve "asker vesayeti"ne kadar bir dizi etkenin yanısıra devlet partisinin kimi olasılık ve sonuçları gölgeleyebilecek denli güçlü ve etkin oluşu, seçimlere ilişkin olağan ve genel saptamaların geçerliliğini sınırlamaktadır. Özetle ne artık 2.Cumhuriyet beklentileri, ne de ÖDP'nin arızı söyleminde olduğu gibi "krizi aşağıdan yönetme", ne de değişik kullanımlarıyla "sivil toplumcu" yaklaşımı örten "kurucu irade" yaklaşımlarının politik bir karşılık bulması olanaklı değildir. Peki, gerçekçi, sola evriltilebilir ve süreççi bir yaklaşım açısından seçimler, sola ne tür olanaklar ne tür ipuçları sunacaktır? Kuşkusuz burada yine yukarıda kısaca değinilen egemen siyasal ortam bir dezavantajlar kümesi oluşturacaktır. Fakat tüm dezavantajlara karşın sol, parlamentarist amaçlar içermeyen ve barajı aşma umutları yaratmayacak bir tarzı izleyerek seçim dönemi politizasyonunu değerlendirmelidir. Bu canlılığın, kadroların pratik-siyasal eğitiminden iç tahkimata, kitle bağları oluşturmaya, sosyalist solun değişik düzeylerdeki birliğinden Kürt emekçi dinamiğiyle ilişkilerin düzenlenmesine ve genel olarak solun geleceğe yönelik tahkimat ve direnç nosyonları ile tutamak noktaları oluşturmasına dek bir dizi alanda ciddi katkıları olabilecektir. Ancak sosyalist solun parçalılığı, bu durumun sürmesinde ÖDP'nin rolü ve sorumluluğu ile, bu sorumluluğu karşılayamayacak bir durumda oluşu; ÖDP'den diğer bütün sosyalist özneler kadar sosyalist solda bir seçim politizasyonunun hakkını verebilecek örgütlülük ve iç tahkimatın bulunmayışı; sosyalist solun "solcuyum diyen herkes" amorfluğu içinde eritilmesi çabaları vb. nedenler, her zamankinden daha fazla gerçekçi olunmasını gerektirmektedir.

Seçimler, devlet partisinin restorasyon sürecindeki vesayetinin daha da belirginleşmesi gibi sonuçların yanı sıra, sola da, olası yetersizlikleri ve başarısızlıkları karşısında kendi içinde yeniden yapılanarak daha sert süreçlere hazırlıklı olmayı zorunlu kılacak koşulları dayatacaktır. Bu olasılığın gerçekleşmesi durumunda bugünkü partilerden hiçbirisi, başta ÖDP olmak üzere, eski konumunda olmayacaktır.

5. Türkiye'de bir toplumsal muhalefet var mıdır?

Laikliğin bayraktarlığının Atatürkçü Düşünce Derneği ve MGK olduğu, "karanlığa karşı 1 dakika" eylemini özgün siyasal amaçlarıyla uyumlu kılma becerisini gösterenin MGK ve MİT olduğu, pervasız özelleştirme salgınına dur demede iplerin Mümtaz Soysal'lar ve MGK'da toplandığı, KESK'in direngenlik ve kitleselliğinden gerilediği, DİSK'in bir TİSK gibi refleks gösterdiği ve eridiği, ÖDP ve HADEP'in kapsadığı üye sayısını ve yakın ilişki ağını harekete geçirmede sınıfta kaldıkları bir ortamda kitlesel eylemlerin birkaç bin "belirli" kişi ile sınırlandığı bir durumda gerçek anlamda "toplumsal muhalefetin" varlığından söz etmek doğru olmayacaktır.

Bu durum tespitinden çıkarılacak (vazife demeyeceğiz, "durumdan vazife çıkarmak" şeklindeki sözde esprili, görevlerden kaçmanın güncel ve laubali jargonunu yadsımak gerekiyor) siyasal sonuç, kitlesellik dendi mi kadro dinamizminin önemini unutan uçukluğu, kadro dendi mi kitlesellik amacının silindiğini sanan tarih ve örgüt bilinçsiz savrulukların artık sonunun geldiği, buna karşılık sosyalist hareketin iç tahkimatının ve merkezileşmesinin gerekliliğidir. Sosyalist hareket bunu gerçekleştirirken, toplumsal muhalefetin nüvesi olabilecek alanlara ilişkin bilinçli girdilerle ve o alanlardaki politizasyonla muradına ulaşabilecektir. Sosyalist hareket ancak bu tür bir yönelimle birçok kendiliğinden hareketlenme ile ciddi buluşmalar yaşayabilecek ve kendi tez ve yönelimlerini böylesi ciddi pratikler içinde test ederek geliştirebilecektir.

6. "Düzenin lime lime dökülmesi" ya da "çözülmesi" ne anlama geliyor?

Siyaset kuram ve pratiği, siyasetin kurumsal alanları ile bu alanlardaki öznelerin hareketini karşılıklı ilişki ve çelişkileriyle birlikte tanımlar. Önsel olarak bu tür bir bağlamdan hareket edildiğinde, düzenin çürümesi, örneğin siyasi partiler ile meclisin işlev olarak içinin boşalmasıyla birlikte devletin etkin kurum ve organlarının da, örneğin ordu ve polisin, örneğin Yargıtay-Sayıştay-Maliye gibi kurumlarının da çürüdüğü ve çözüldüğü anlamına gelir. Bunlar yaşanmadığına fakat gerçekten bir bunalımda olduğuna göre, bu halde, düzenin fotoğrafı nasıl çekilmeli, gerçekçi ve devrimci ne tür sonuçlar çıkarılmalıdır? Burada ekonomik bunalım öğeleri ile siyasal bunalım öğelerinin içiçeliğinin, aynı çuvala konmuş kedilerin kavgasına benzemeyeceği bilinmelidir.

Düzenin çürüme ve çözülme süreci, mutlaka kendi iç çelişki ve tikanıklıklarını içerir. Ancak çürüme ve çözülmede katalizör ve devindirici etken olarak antagonist öznelerin karşılaşmasında sınıfsal-toplumsal siyasal dinamiklerin hareketinin ve etkinliğinin belirleyici rolüne değinilmelidir. Devrimci bir perspektife oturtulmayan çürüme ve çözülme saptamaları, devrimci olmayan öznelerin hareket ve karşıtlıklarına umarcı tarzda yaklaşıyor demektir.

Eski fakat eskimemiş deyişle, antagonist uçları oluşmamış bir çürüme-çözülme yaklaşımı ya sınıfsal-toplumsal dinamiklere ciddi bir rol biçmiyor ya da solda yaygın

olan "kriz" katastrofizmiyle söylemsel olarak idare ediyor demektir. Her ikisi de bir tür siyasal pasifizmi üretecektir.

Düzenin, onarılması olanaksız ve kapitalizmin nedenselliklerinde saklı olan, uluslararası ve ulusal bağlamın iççeliğinin zorunlu sonuçları ile siyaset alanlarının barındırdığı kriz dinamikleri, kriz katastrofizminden ayrıştırılmalıdır. Burada sosyalist siyaset kuramı, bir kez daha oluşturulmalıdır.

II. ÖDP ÜZERİNE

1. ÖDP ilkeleri, tarzı vb. ile halihazırda kendini kurmuş bir yapı mıdır?

ÖDP, kapsadığı güçlerin ötesine taşan bir siyasal rasyonaliteye sahiptir. Bu, sosyalist solun siyasallık ve toplumsallaşma içinde kendini yeniden kurması olarak tanımlanabilir. ÖDP'nin siyasal rasyonalitesi ile ilke ve tarz olarak öne sürdüğü "başlangıç tasavvurları" arasında bir gerilim ve çelişki alanı bulunmaktadır. Bu noktada, ÖDP'nin başlangıç tasavvurlarından ve kimi uçukluklarından objektif olarak uzaklaştığını, daha gerçekçi bir yönelime girdiğini söylemek olanaklıdır. Bununla birlikte, bazı başlangıç tasavvurlarına, bazı uygulanamayan tarz vb. yaklaşımlarına karşın, ÖDP'deki egemen yaklaşımın radikal demokrasicilikten sosyalist bir perspektife doğru evrildiğini söylemek olanaklı değildir. Bugün görülen, devrimci sosyalist perspektife sahip olan bizlerin yaklaşım ve iddialarıyla, ÖDP'nin kuruluş perspektifleri arasında yer alan uçukluklar arasında bir "pat" durumunun varlığıdır. Parti yönetim mekanizmalarının parti formasyonuna uygun tarzda kullanılmaması ve kopulduğu iddia edilen "geleneksel sosyalizm" den aşağı kalmayan kötü merkezizetçilik belirtileri ile siyaseten geçit bulamayan radikal demokrasici yaklaşım, umarı olan "özgürlükçü sosyalizm" kavram ve pratiğine ulaşamayacaktır. Bunlar sosyalist sınıf hareketlerinin ve daha ciddi süreçlerin ön belirtileri olmakla birlikte, henüz kendini kurmamış bir yapının, seçimler veya sosyalist sol dışı sol ile temaslarda gösterdiği ve göstereceği başarısızlık, bu çizgiye angaje olan birçok unsuru ÖDP dışına taşıyabilecek, ÖDP'den bazı kopuşlar yaşanabilecektir.

Kendini kuramamış ve başlangıç tasavvurları doğrultusunda kuramayacak bir yapıdan, tamlığa-kurulmuşluğa özgü refleksler bekleyip, bunlar gerçekleşmediğinde sükut-u hayale uğramamak gerekir. Yapılması gereken, siyasette gösterilmesi gereken aktiviteyi gerçekleştirerek, "pat" durumunun bozulmasına hazırlıklı ve katkıcı olmaktır. ÖDP bugün, kimi yürüyüşlerde diğer sosyalist partilerle sayısal olarak eşitlenmekte, hatta yer yer EMEP'ten daha az bir katılım sağlamaktadır. Bu durum ÖDP'deki "büzülmeyi" göstermektedir. ÖDP tüm potansiyel olanaklarına ve gücüne rağmen diğer sosyalist bölmelerle kendi başarısızlığından, pasif ve yanlış yaklaşımlardan ötürü eşitlenmektedir. Bu ÖDP'yi ne denli gerçekçi kılacaktır, bunu bilemeyiz, ancak sosyalist hareket total olarak kesinlikle bugünkü atıl ve geri durumuna eşitlenmemelidir.

2. ÖDP, nihai parti formumuz mudur?

ÖDP, nihai açık parti formudur. Kapsadığı güçler, gelenekler, "çoğulculuğu", siyasal rasyonalitesi vb. itibarıyla "nihai açık parti formu" alanındadır. Ancak bu durum, ÖDP'nin nihai devrimci örgüt/parti formu olduğu anlamına gelmemektedir. Bu nedenle çoğulculuk, envayi çeşit çeşitlikçilik, çok renklilik, çok kültürlülük vb. gibi marksist terminolojide yeralmayan bazı ÖDP özgünlüklerine sosyalistler mesafeli tarzda yaklaşmalıdırlar. Nihai devrimci örgüt formunda yeralabilecek olan "eğilimler" ile ÖDP'deki "çoğulculuk" birbirine karşıt anlamlara sahiptirler.

ÖDP'nin nihai örgüt/parti formu olmaması, SEİ içindeki heterojenliği de açıklayıcıdır. Bu nedenle de SEİ parti içi bir platformdur. Leninist bir partinin hiçbir eğilimi bu kadar heterojen olamaz. (Dolayısıyla, SEİ'den bir "örgüt" çıkmasını isteyen bazı "bağımsız" arkadaşların beklentileri gerçekleştirilebilir değildir.)

3. Asgari mukavemet çizgisi ÖDP'nin önünü açmış mıdır?

ÖDP düzenle karşıtlıklarını tanımlar ve yönelimlerini oluştururken, asgari mukavemet çizgisini bilinçli olarak seçmiştir. Bir dönemin siyasal mücadelelerinin bugün birebir uygulanmasının güçlüklerini görerek, geçmişten yorgunca sonuçlar çıkararak, aşırı ölçüde dolaylılığı, saklambaç oynar türden ve pembeleştirilmiş bir sosyalizmi benimsemişlerdir. Ancak, "birlik en devrimci eylemdir" yaklaşımından, "taban inisiyatifleri" fişkırmışından, birbirinden özerk federatif yapıların kendiliğinden deviniminden ve hatta fişkırmışından, birbirinden özerk federatif yapıların kendiliğinden deviniminden ve hatta kötü merkezîyetçilik örneklerinden asgari mukavemetçilik denilen edilgenlik dışında bir şey çıkmamıştır. Yaşam ve siyasal süreçler göstermiştir ki, asgari direnç her zayıflık ve her güç toparlama döneminde geçer akçe değildir. Çok zayıf düşmüş bir gücün geçici olarak asgari direnci benimsemesi belki anlaşılır bir durumdur. Fakat "sol dalga" gibi yükselişi öngören bir partinin aynı şeyi benimsemesi, iddia erozyonuna ya da inandırıcılık kaybına yol açacaktır.

Asgari mukavemet ve akıbeti, sosyalist hareketler kadar sosyalistlerin yaşamlarında da benzer etki ve sonuçlara yol açacak önemde bir konudur.

4. "Gökkuşuğu projesi" nedir?

Gökkuşuğu projesi, renk çeşitliliği ve benzetme dışında bir tek anlama sahiptir: Sosyalist hareketi sosyalist olmayan diğer "sol" parti ve çevrelerle ve hatta meslek-kitle örgütleriyle eşitleyerek silikleştirmek. Aşırı dolaylılık merakı, sosyalist hareketi kişisizleştirme dışında bir sonuç vermemektedir. Eğer bir gün birileri, Gökkuşuğu'nı daha sol ve sosyalist içerikle tanımlarsa, bilinsin ki bunun nedeni siyasal oportünizmdir. Çünkü birileri hayata hiç öğretmemekte, hayatın tembel ve geç uyanmış

kurnaz çocukları olarak devrimci sosyalistleri ve emekçileri uyutacaklarını sanmaktadırlar.

Gökkuşuğu garabeti de, “parti olmayan parti”, “Özgürlükçü Demokratik Cumhuriyet”, “halk sarmaşığı” ile aynı sonucu yaşayacak, sonuçta siyasal tarihte UDC gibi dalga geçilen bir yere oturacaktır.

5. ÖDP’nin geleceğı ne olacaktır?

ÖDP’nin geleceğine ÖDP ve Türkiye sosyalist hareketi birlikte karar verecektir. Seçimler ve ÖDP’deki egemen belirlenim kuruluştan bu yana serbestçe yaptığı at oynatmanın sosyalist çerçevede bir sonu olacaktır. Burada parti formasyonunu, sosyalizmi, sınıf perspektifini, diğer sosyalist parti ve güçlerle ittifakı, Kürt emekçi dinamiğıyle politik ilişkiler ve ittifakı savunan sosyalistlerin sorumluluk ve ciddiyetleri, en az ÖDP egemen katlarının tutumu kadar belirleyici olacaktır.

Görünen o ki, bugün Kürt illerinde örgütlenme-örgütlenmeme, HADEP ile ittifak yapıp yapmama konuları eskisi gibi büyük oranda duygusal zeminlerde ele alınamayacaktır. Kürt hareketinin yaşadığı pragmatizmin ucunun açıklığı bu ve benzeri konuları daha fazla siyasal bağlamlarıyla ele almayı gerektirecektir. Dolayısıyla ÖDP içi gerilimler, bundan sonra Kürt sorunundan daha çok CHP-BP gibi partilerle ilişkiler, seçimlerde izlenecek sosyalist güçler arası ilişkiler ve doğrudan seçimler ile sonuçları olacaktır.

Şimdiden uyaralım, olası seçim başarısızlıklarından en çok etkilenecek kesim ÖDP’nin tek başına seçimlere girmesini savunan, parlamentarist yaklaşımlara ve sosyalist sol dışı güçlere en yakın düşen kesimlerin içinden çıkacaktır.

III. SOSYALİST EMEK İNİŞİYATİFİ ÜZERİNE

1- SEİ’nin çerçevesi nedir, ne olmalıdır?

Başlangıçta, SEİ’yi oluşturan güçler, SEİ’ye farklı işlev ve çerçeveler yükleyip, doğrusalılıkları içinde tanımlamalar yapıyorlardı. II. Türkiye Toplantısı’nda, “sol kanat” oluşumunda savunulacak çerçeve, başlangıçtaki “iki ilke”, “üç ilke” vb. darlığını aşarak “sınıf vurgusu, sosyalizm vurgusu, parti gibi parti savunusu, diğer sosyalist güçler ve Kürt hareketiyle ittifak” gibi daha geniş bir alana yayılmış gibi görünse de, esasen SEİ doğruların asgarisinde durma gibi bir yönelim içinde olmuştur. Gerçekte ise SEİ’nin kuruluş toplantılarındaki kuramsal ve ideolojik canlılık, ki bunlar kuruluş metinlerinde yer almaktadır, bütün bu iki-üç-beş “ilke”den daha kapsamlı ve üretici bir zemine işaret ediyordu.

“Sınıf vurgusu, sosyalizm vurgusu, parti vurgusu” deyişleri yalnızca içerde vurgulu deyişler olmuş, vurduğu yerden yalnızca Kürt sorununda ses çıkarılmıştır. Kürt sorunundaki bazı gereklilikleri üstlenmeyi benimsemekle birlikte, bu durumun sosyalist bir platform açısından eksiltici olduğunu belirtmek gerekiyor.

SEİ'nin sınıf ve sosyalizm vurguları alanında öne çıkabilmesi için, "alan temizliği" olarak adlandırılan ve genel kabul gören konulara bir plan doğrultusunda girmek gerekiyor. Bunun yöntem ve planlamasını III. Türkiye Toplantısı yapmalıdır. Zira deneyimler göstermektedir ki, parti içi gündemler plan ve yönetime bağlanmadığı müddetçe, bu gereklilik karşılanmayacaktır. Bu nedenle SEİ önceliklerini belirleyerek, öncelikleri ile parti gündemleri arasında uyum sağlamayı ve hatta kendi önceliklerini parti gündemine taşıyarak yol almalıdır.

Daha önce "alan temizliği" olarak adlandırılan konuları, bugünkü uğrakta şu başlıklar altında gündeme alınmak üzere öneriyoruz:

- 1) Sınıf vurgusu ve sınıf perspektifi kavramlarının açılması,
- 2) Kürt sorununun bugün bilinen duyarlılık noktaları ötesinde ele alınması,
- 3) Dinci ideolojiye karşı tutum,
- 4) Kemalizme karşı tutum,
- 5) Küreselleşme süreci,
- 6) Enternasyonalizm-ulusallık ilişkisi,
- 7) ÖDP türü partilerde çoğulculuk,
- 8) SEİ'nin kendi iç disiplininin boyutları.

Yukarıdaki başlıkların ele alınışı, parti içi bir platform olmanın gereklilikleri doğrultusunda, parti gündemine yönelik olarak düşünülmelidir. Bu öneriler, bunun dışında, örneğin "SEİ'nin bir hizip ya da örgüt olması" vb. amaçlarla önerilmemektedir.

2- SEİ nasıl bir platform olmalıdır?

SEİ'nin yaşadığı bazı tartışmalarda ve "iç hukuk" gibi artık olumlamak istemediğimiz bir alanda rahatlaması gerekmektedir. Platform mantalitesi, SEİ'nin işleyişini belirlemeli, ancak işleyiş platform mantalitesinin önüne geçirilmemelidir. Platform olmak, siyasal konularda yoğunlaşmayı gerektirir. Dolayısıyla SEİ eşgüdümü, planlanmış siyasal gündemlerin ele alınışıyla sınırlı bir yetkiye sahip olmalı, klasik örgüt merkez organı hüviyeti ve hukuksallığına sahip olmamalıdır.

3- SEİ'nin geleceği ne olmalıdır?

SEİ işleyişinde teknisist bir çerçeveye ve siyasal gündemlerde ise Kürt sorununa ve bununla bağıntılı ilişkilere hapsolmaması durumunda, yukarıda değinilen konulara belirli bir dozda ve belirli olgunlukta girmesiyle, ÖDP'nin yaşayabileceği olası krizlerde ÖDP içindeki diğer platform, grup ve bireyler içinde belirli bir siyasi etkiye

sahip olabilecektir. SEİ gerek kendini anlamlandırma, gerek ÖDP içinde pozitif siyasal önermelerde bulunabilme ve gerekse ÖDP'nin yaşayacağı olası kriz durumlarında ve sosyalist hareketin olası yeni işbirliklerinde merkezi bir konuma sahip olmalıdır. SEİ istediği takdirde bunları gerçekleştirebilecek güce sahiptir.

IV. “SOL KANAT” ÜZERİNE

1- Bugün bir sol kanat olası mıdır?

Son Türkiye toplantısında alınan kararlar üzerine yapılan, Pozitif Platform ile bir, Kurtuluş Platformu ile iki görüşme, ilkinin yazılı yanıtı ile ikincisinin sözlü bildirileri ile bugün bir “sol kanat” oluşturulmasının gündemde fazla yer oluşturmaması gerektiğine işaret etmektedir. Yine Sosyalizm grubunun Sosyalist Alternatif çevresiyle ilişkilerinden aktarılan bilgiler de aynı sonucu beslemektedir. En özet haliyle, ilk olarak bu çevreler bir sol kanat oluşturma ve bu konuda operasyonel adımlar atma durumunda değildirler; ikinci olarak da parti bütünüyle bu tarz bir gerilimli ilişkiye hazır değildirler.

Bu çevrelerle yakalanan en önemli ortaklık, Kürt sorunundaki ortak tepkilerden öteye geçmemiştir (Pozitif Platform hariç.)

Gerek Pozitif Platform, gerek Kurtuluş Platformu'nun kendi bütünleriyle tam bir kopuş yaşamaya henüz açık olmadıkları da yapılması gereken diğer bir saptamadır.

Spesifik konulardaki tepkilerin ötesinde örgütlü ve kalıcı bir zeminde, “kanat-platform” vb. oluşumlar en azından bugün için olanaklı görünmüyor. Ayrıca bizler açısından SEİ’de mevcut olan marksizme ilişkin ortak paydanın yine bugün bu çevrelerle paylaşılır bir düzeye doğru geri çekilmesini doğru bulmayacağımızı ayrıca belirtmek istiyoruz. Söz konusu güçlerin ÖDP’nin olası yalpalamaları ve olası krizleri karşısında genel bir sol duyarlılık alanında bulunmalarına sunulacak katkı ve bu yöndeki işaretler üzerine sürdürülecek dirsek teması, bugün ve yakın gelecek için yeterli olacaktır.

Son olarak, CHP ve partinin yönetilme tarzına ilişkin konular dışında parti yönetimiyle bu çevrelerin hangi konularda ayrıştıkları ve ayrışacakları da ayrıca kayda değer bir gözlem olacaktır. Yine son olarak Kurtuluş çevresinin “SEİ için” sınıfı hatırlamasının ve daha önce değindiğimiz “sosyalizm için Kürt sorunu önceliği”nin ne kadar sağlıklı olduğu da ayrıca değerlendirilmelidir.

29.12.1998

Sosyalist Politika